סופשבוע

66850
2217

י' באלול, תשמ"ז 4.9.1987

הם כולאים גם מילואימניקים ■ יצחק חזיזה, מורה הדור ■ כפר גלעדי. סליק סודי ביותר ■ משה קול, שליש נשיא ■ הטולמנים. זוג מעוצב ■ מין פתוח בבית בטוח ■ שמשון שושני. שטח פרטי ■

פרס לכל אחד:
לוח שנה מהודר
עם שפע מתכונים.

הקיץ סנפרוסט מפנקת אותך ב
איך זוכים? פשוט מאד:
איספו 5 אריזות סנפרוסט (מכל סוג ש
ושילחו לת.ד. 2223 אשדוד
עבור "מבצע הקיץ של סנפרוסט".
לוח שנה עם שפע מתכונים יישלח אליך
כל אחד זוכה!
...ובהגרלה הגדולה שתיערך ב־26.10.87
יש לך סיכוי גדול לזכות באחד מ־20 מקפ
ותנורי מיקרוגל!
את רואה?
טבעי לנו לפנק אותך בסנפרוסט!
המבצע בתוקף עד ה־14.10.87.

אלקטרה
מיקרוגל וסטינגהאוז אלקטרוני בעל נפח ענק של 40 ליטר ומקפיא 200 ליטר מבית אלקטרה.

SF
סנפרוס

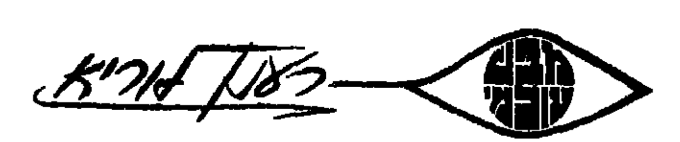
מקבוצת תעשיות

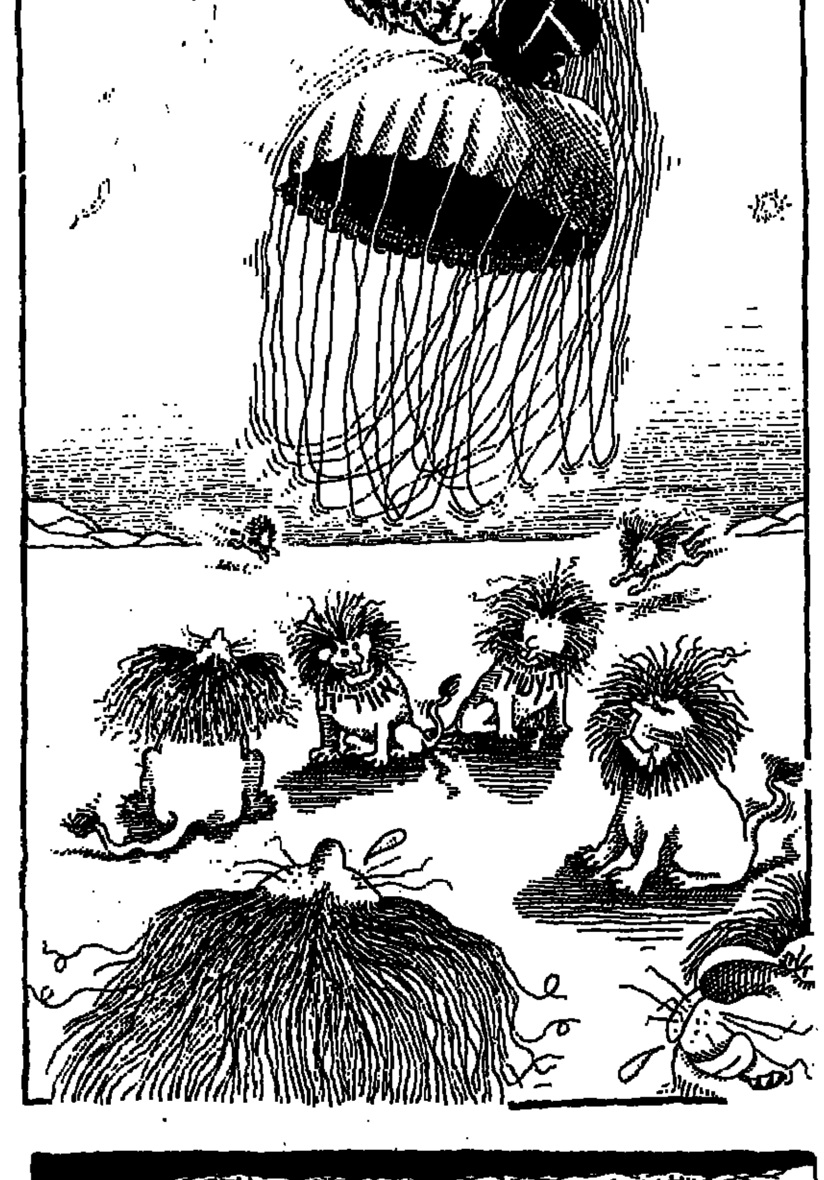
סופשבוע

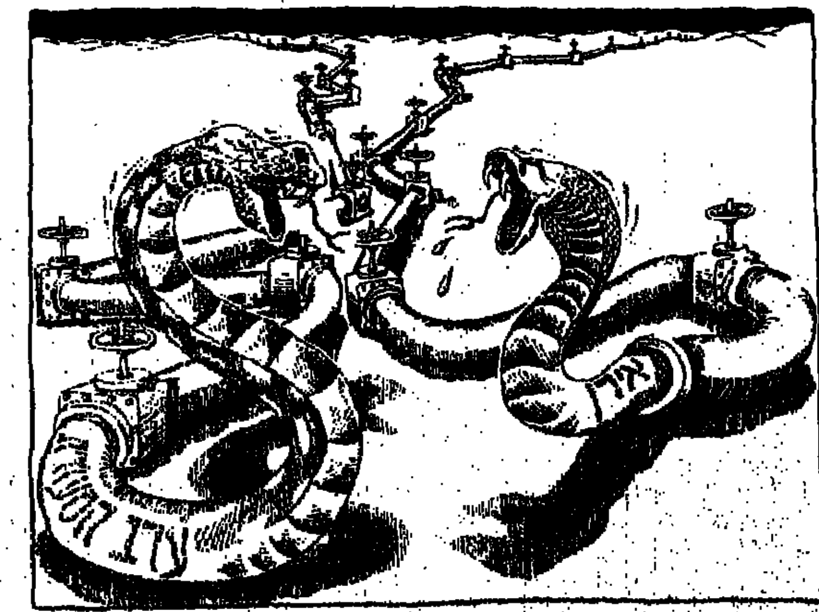
עורך: צבי לביא
עריכה: דניאלה בוקשטין
עורך גרפי: יורם נאמן
מעצבת: יעל תורן
גרפיקה: נגע גרינשפן
מודעות: אורי דגן

י' באלול, תשמ"ז 4.9.1987

This Magazine is a Supplement to Maariv International Edition

קוראים יקרים,

בצה"ל, מערכת קשוחה ונוקשה, מרוב טפסים ונוהלים לא תמיד רואים שם את הבן־אדם. עמוס לבב, במהלך שדות מילואים, נתקל באחת התופעות הפחות אנושיות של הצבא. כתבתו "הם כולאים גם מילואימניקים" בפתח המוסף. הפרשה המוזרה של מאסר חיילי מילואים שלא התייצבו לשרות. גם אם לבן־אדם יש סיבות. הוא רוצה שמישהו יקשיב לו, אך מדבר אל הקיר. באזרחות, לפני שופט, אפשר להשמיע נסיבות מקילות. גם שופטים אחרי חקירה יסודית. לא בצבא. קצין שיפוט, אפילו לא שופט חובב, גוזר שבועיים־שלושה בכלא הצבאי. והאסיר הוא איש מבוגר. לפעמים סבא. אפילו חייל ותיק ומצטיין ביחידה קרבית מעולה שנכשל בשוגג. כלום. צוציק, שיכול להיות הבן שלו, מתעלל בו ומשפיל אותו.

נכון שאף אחד לא נאסר לשווא. גם העריקים, שעמוס לבב ראיין, לא מכחישים שמגיע להם עונש. אבל למה בכלא צבאי ועוד בדרך לא־אנושית? הצבא הלא יכול לנצל אותם בשרות ארוך ומפרך, אי־שם, בלי חופשות. שמירות ארוכות. עבודות רס"ר. למה לנהוג בהם בטירוניסט לאזרחיים שנאסרו על עבירות קשות יותר כלפי החברה מעניקים יחס אנושי יותר. הצבא איננו תת־תרבות. באכ"א אמרו שהם שוקלים עכשיו סגנון ענישה אחר, אבל הדגישו את העובדה כמה שצה"ל בסדר מבחינת החוק. זה מזכיר לי את חת"כים שקבלו על יו"ר הכנסת יוסף שפרינצק ז"ל, איש חכם, שהוא נוהג בניגוד לתקנון, ונענו: "תקנון זה דבר חשוב, אבל שכל ישר חשוב יותר".

שייקה אופיר ז"ל היה כוכב בחייו, לא כוכב תקשורת. תיקי אמנים פחות חשובים, בארכיון הצילומים של המערכת, מלאים תמונות אישיות מכל זווית. התיק של שייקה צנום וכולל בעיקר תמונות מסרטיו. הוא לא פיזר ראיונות. פולחן הזכרונות סביב אישיותו לא היה נקי מהתחסדות. עד שלא נודע על מחלתו, היה דמות כמעט נשכחת, לפחות בתקשורת. גם על מיטת חוליו סגרה המשפחה על עצמה מפני עתונאים. הורשו להתקרב רק החברים האמיתיים. אולי בגלל זה פרחה חרושת השמועות. שהאיש הגיע לפת־לחם בימיו האחרונים, שאין לו ביטוח רפואי, שהמשפחה נזקקת לתרומות כדי לממן את הוצאות הריפוי והקיום. לידיה אופיר, האלמנה, החליטה השבוע לדבר. שיחה גלוית־לב עם יאיר לפיד. כתבת השער. סוגרת חשבון עם כל המתיימרים להיות ידידיו של שייקה לאחר מותו, שבחייו לא דרכו על סף ביתו. היא גם מכחישה את כל הרכילויות. העוני היחיד הממשי הוא בעובדה ששייקה איננו.

צבי לביא

בשער: לידיה אופיר. כתבת בעמ' 17-14. צילום: שמואל רחמני.

הם כולאים גם מילואימניקים

זה קרה ליוסי כהן. זה יכול לקרות מחר גם לך. אתה מתלונן במשטרה על גניבת רכב, ונעצר באשמת אי התייצבות לשרות מילואים. אם יש לך סיבה מוצדקת, איש לא מקשיב לך. קצין שולח אותך לכלא צבאי, ימים של השפלה. מילואימניק מבוגר, כמעט סבא, מטורטר בידי צוציקים. אף אחד טרם נעצר באשמת שווא, אבל היד הקשה איננה אנושית. צה"ל, מערכת קשוחה ונוקשה, מרוב טפסים ונוהלים לא תמיד רואים שם את הבן־אדם.

מאת עמוס לבב

עריקים־אסירים יוסי כהן (מימין, צילום ראובן קסטרו) ודני שירזי: עצה בחינם. קודם כל להתייצב, אבל לא להתחייל, לא לחתום על שום דבר, עד שישמעו אותך.

הכל החל כאשר מכוניתו של יוסי כהן, אמן רב־כשרון מיבנה, נגנבה באשדוד. כשהודיעו לו מהמשטרה לאחר יומיים כי המכונית נמצאה, שמח מאוד. בחלומותיו הפרועים ביותר לא תאר לעצמו כי הפרשה תסתיים בכלא צבאי.

דן שירזי, איש עסקים מצליח מחיפה, הוזמן לבירור בצבא, משום שלא התייצב התייצבות תקופתית בבסיסו. דן שירזי שב לביתו רק אחרי 21 ימים בכלא צבאי. היום אין הוא אותו אדם. הוא גם הפסיד עשרת אלפים דולר בגלל הפרשה.

א.ע, קבלן מטבריה, ניצל בעור שיניו. הוא נשלח לכלא ל־14 יום, אך הצליח לרוץ לבנין סמוך, למצוא קצין בכיר שנאות להאזין לו, רק להאזין, ולהמיר את עונשו למאסר על תנאי.

מחר זה יכול לקרות לך, וגם לך. טעות, אדישות, חוסר תשומת־לב, ואתה בכלא, עומד שם מגוחך עד כדי בחילה בשורה אחת עם חיילים סדירים בגיל בנך, כומתה שמוטה על ראשך, קיטבג על גבך, ואתה רוקע ברגלך מאות פעמים ביום, בכל פעם ששוטר צבאי עובר בשטח.

בהינף קולמוס של קצין שיפוט (מה לו ולמשפט? מהי הכשרתו המשפטית?) אתה נזרק לפתע עשרים שנים לאחור, לתקופה של טרום טירונות, מיישר מסדר, שוטף את התא, מקפל שמיכות קיפול צבאי, מגהץ אותן עם מסטינג, ובלילות חמים, מיוזע ומסריח (מותר לך להתקלח רק פעמיים בשבוע) אתה נזכר באשה ובילדים, ובוכה כתינוק.

חייו של יוסי כהן, בן 48, אינם קלים. אשתו בילתה ימים רבים מחייה בבית חולים. מדי פעם היה מוציא אותה משם, ומביאה הביתה עמוס בתרופות, ומלווה בהוראות קפדניות של חרופאים. מינון בלתי נכון, והיא מתעוותת כולה. לילות שלמים לא ישן. כזמן התקף היא מסתכנת ומסוכנת. לפני שנתיים, כשהאשה היתה בבית, הגיע צו הקריאה לתרגיל של ארבעה ימים. יוסי כהן, חייל בגדוד רגלים, החליט להתעלם מן הצו. הוא נזכר במקרים שאירע לפני כמה שנים. גם אז היתה אשתו בבית, והוא התייצב, עם כל האישורים, אך איש לא הסכים להאזין לו. יוסי כהן פשוט קם והלך הביתה. התעלמותו מהצו היתה, איפוא, התקלות שניה עם מערכת השיפוט הצבאי. "ידעתי שאיש לא יקשיב לי", הוא אומר היום, יושב בביתו ביבנה, מוקף ביצירותיו, האשה לצידו. "החלטתי לא להתייצב. פחדתי להשאיר אותה לבד בבית".

אלמלא נגנבה מכוניתו יתכן שלא היה עובר את הטראומה. אבל יוסי כהן נוכח כיצד המערכת סוגרת עליו, בעידן המחשבים, מכל כיוון. הוא נכנס לשוק באשדוד, וכשחזר לא מצא את מכוניתו. התלונן במשטרה, ואחרי יומיים נמצאה המכונית. כאשר בא לקבלה, אמרו לו: "רק רגע, אדוני, אצלנו אתה רשום כעריק מצה"ל". השוטר הרים טלפון למישהו, ואחרי זמן הופיעו שני שוטרים צבאיים. יוסי כהן נלקח לבסיס המשטרה הצבאית בקסטינה. גיסו ואשתו המתינו בחוץ. אחרי זמן מה הספיקו השניים לראות את יוסי קורא לעברם שהוא עצור, ומאז לא ראו אותו.

הוא הגיע לכלא 4, המום, לובש מדים גדולים מכפי מידותיו, חגור בחגורת בטן גדולה המיועדת לסובלים מכאבי גב. שם ישב לילה ואז התברר למישהו שהוא שייך לפיקוד הצפון, והוא הועבר, שוב כבול באזיקים לשוטר צבאי, לכלא 6. השוטר הצבאי הסביר לו בקול מתנצל שהוא חייב לכבול אותו באזיקים. אם נמלט לו עציר, הוא עצמו נכנס לכלא. וגם הוא איש מילואים, גם לו יש אשה וילדים.

יוסי כהן התמוטט. דמעות זלגו מעיניו. הוא דואג לאשתו, אמר בבכי. רק הוא יודע לטפל בה. שוטר צבאי הביא אותו למרפאה, איש רזה, לא צעיר, בלתי מגולח, ממרר בבכי. "הביאו לנו סבא לכלא", אמר לרופא במבוכה, "אינני חושב שהוא מתאים". הרופא, איש מילואים בעצמו, בדק את יוסי כהן. הוא מצא שלחץ דמו גבוה מאוד. ליוסי כהן נדמה שאפילו רווח לרופא. הוא הורה לאשפז את יוסי כהן בחדר בידוד. יוסי כהן התחיל שוב לבכות, ומאז לא פסק בכיו. חלפו יומיים ודבר לא אירע. "אתה עלי"מ", הסבירו ליוסי כהן, "זאת אומרת 'עציר לפני משפט'. איננו יודעים מתי יערך משפטך".

המערכת הצה"לית החלה לפעול. קצינת בריאות נפש הגיעה, החובשים נכנסו לפעולה, עשו מעל ומעבר. התקשרו לבית החולים בו היה אשתו מאושפזת ודיברו עם הרופא המטפל שלה. "אסור להשאיר אותה ללא השגחה", אישר הרופא. התקשרו למחלקה לשירותי רווחה ביבנה. העובדת הסוציאלית פעלה מיד. הגיעה לבית כהן ומצאה את האשה במצב קשה מאוד, המומה ומבולבלת. היא מלמלה משהו על בעלה שנבלע בשערי בסיס צבאי, ומאז לא שמעה ממנו. העובדת הסוציאלית הצליחה להרגיע אותה. במרפאת הכלא נמסר ליוסי כהן כי אשתו בידים טובות. הוא התמוטט. ארבעה ימים לא נגע באוכל. הרופא בדק אותו. חשש להתקף לב, קבע. עוד אינפוזיה הוחדרה לגופו, ואמבולנס החיש אותו ביללת צופרים לבית החולים רמב"ם.

לפנים משורת הדין וורנו ההליכים, ויוסי כהן הובא בפני קצין שיפוט בכיר רק אחרי שבוע בכלא. למזלו היה זה, במקרה, מפקד הגדוד שלו. הקצין, המזועזע למראה שבר הכלי העומד לפניו, הרשיע את יוסי כהן בעריקה. הוא דן אותו לשבעה ימי מחבוש, שיוסי כהן כבר ריצה, כך ששוחרר מייד ונשלח הביתה.

"לא צריך לשלוח איש מילואים לכלא", הוא אומר, יושב בגינת ביתו המוצלת, הצבע שב ללחייו, אך אותות הטראומה עדיין בפניו. "הנזק הוא כפול – לאיש המילואים ולצבא. כי אחר כך הוא יגיד – אחרי כל כך הרבה שנים שנתתי לצבא, זה מה שקיבלתי? כן, נכון, אי אפשר להפקיר את המדינה. צריך גם לשרת במילואים. אז מה הפתרון? אולי לפני שנמצא את הפתרון, בוא נחשוב מדוע האיש אינו מתייצב למילואים. אם תבדוק, תראה שרוב המילואימניקים שמגיעים לכלא הם מפרנסים עצמאיים. בשבילם מילואים זה הפסד כספי אדיר. נכון, אי אפשר לוותר על שרותם של העצמאיים, אבל צריך לבדוק עד כמה הם חיוניים, להתחשב בהם, והעיקר – להקשיב להם.

"אבל לא מקשיבים. אומרים – לכולם יש סיפורים. [illegible]

בעיות. חייב לקום מנגנון הקשבה כזה. והכי חשוב – לא לשלוח איש מילואים לכלא. אני הושפלתי. אני איש מבוגר, שירתתי במלחמות, ופתאום בא איזה ילד קטן ומצווה – קום! שב! עמוד דום! תיישר מסדר! מה זה נותן? זה רק ממרמר את הנשמה. כן, אותי המקרה הזה מירמר מאוד, אבל אמשיך לשרת בצה"ל. אינני רוצה לתת לך כאן נאום פטריוטי, אני פשוט רוצה להראות את הדרך לילדה שלי".

בכלא פגש יוסי כהן עוד 15 מילואימניקים כמוהו. איש מהם לא נעצר מעצר שווא. כולם אכן נפקדו מהשרות. לכולם היתה סיבה. יוסי כהן אינו מצדיק אותם, גם לא את עצמו. אבל מה שמדאיג אותו, שאיש מהם לא אמר לו בעקבות המעצר: "כהן, עכשיו אני מתיישר", יוסי הכריז עוד בכלא, ואחר־כך הוא מצהיר בפני בני משפחתו, שכניו, מכריו, כל מי שמוכן להקשיב: "אני עכשיו אתייצב לפני המועד אפילו. אינני רוצה בושות כאלה יותר".

אבל הוא גם שואל: "מה זה נותן לצבא שהוא עוצר איש מבוגר? למה שלא ייקח את הנפקדים ל־28 ימי שירות, בלי חופשות, בלי כלום. אבל לא לסגור איש מבוגר בתא כלא כזה. אותי זה בייש מאוד. וכשראו אותי העצירים האחרים, הסדירים, הם שאלו: 'איזה מין צבא זה שעוצר סבא כזה?' בחוץ, כשאדם נעצר, עדיין יש לו זכויות. יש שופט מוסמך לפחות, איש שמקשיב. לא בכלא הצבאי".

לביתו של יוסי כהן נכנס חייל צעיר. "מה זה, יוסי, מה שמעתי? נכנסת לכלא?" יוסי כהן אימץ את הנער, עשה ממנו בן־אדם, לימד אותו מקצוע (הוא נגר אמן). "רק בזכותו התגייסתי לצבא", אומר החייל. "זה הבית השני שלי, ויוסי הוא האבא הראשון". יוסי מביט בצעיר בחיבה. "המשטרה לא עשה אותי ממורמר על המדינה", הוא מבטיח. "אמשיך לעבוד עם נוער. אמשיך להתנדב. הנוער חשוב לי. אני לא יכול לראות נערים מסתובבים ללא הדרכה וללא כוון, מהלכים על הבל רק, על קצה התהום".

יוסי כהן עלה ארצה עם עליית הנוער בהיותו בן תשע, גדל [illegible] התערשות [illegible] אינם זרים לו, שלושים שנה.

(המשך בעמוד 10)

"למה שהצבא לא ייקח את הנפקדים ל־28 ימי שירות, בלי חופשות, בלי כלום? אבל לא לסגור איש מבוגר בתא כלא כזה. אותי זה בייש מאוד. והעצירים הסדירים שאלו: 'איזה מין צבא זה, שעוצר סבא כזה?' בחוץ, כשאדם נעצר, עדיין יש לו זכויות, יש שופט מוסמך לפחות, איש שמקשיב. לא בכלא הצבאי".

וולקן מציגה את הדור החדש של המצבְּרים
שמתי, שכחתי!
וולתא M.T.F.
מצבר סגור ללא טיפול
מהיום מוותרים על משמעת מים.
עם וולתא MTF אתה יכול לשכוח מהמצבר כי וולתא MTF
הינו מצבר סגור - ללא טיפול. המילה האחרונה
בטכנולוגית המצברים.
אחריות מלאה - עם כסוי - של מפעל המצברים המודרני,
המוביל והותיק בארץ, "וולקן מצברים" מקבוצת כור תעשיות.
והמחיר? כמו האיכות, כמו האחריות, כמו האמינות -
ללא תחרות!
בהשגחת מכון התקנים
maintenance free
volta
M.T.F.
להשיג אצל החשמלאים המורשים
מרכזי הפצה
צפון-מיקא סוכנויות בע"מ - רח' הקיטור, מפרץ חיפה טל. 04-726226
רח' אלנבי 3, חיפה טל. 04-668447
מרכז-מצברי ירז בע"מ - רח' הסיבים 2, קרית אריה, פ"ת
טל. 03-9221265, 03-9232653
ירושלים-מצברי ירושלים, אזור התעשיה תלפיות ירושלים
טל. 02-719727, 02-711148, 02-723161
באר-שבע-גוזבר את פבריקנט בע"מ דרך חברון, ב"ש טל. 057-71724
וולתא מצבר נמר

יצחק חזיזה: "אני לא יושב פה בגלל הפנים היפות שלי".
(צילום: שמואל רחמני)

חזיזה ורעם

פועלי התעשיה האווירית רק הלכו השבוע בעקבות פועלי "סולתם" מהשבוע שעבר, וגם הם בסך־הכל תלמידיו של יצחק חזיזה. מזכיר ועד פועלי קרית־הפלדה בעכו לשעבר, שעלה לגדולה אחרי שביתה אלימה. עושה־שרירים מקצועי. סגנון הכסאח ביחסי עבודה. כעבור 30 שנה מצא עצמו בן־ערובה של פועלי יוקנעם, אחרי שהוצנח להיות מנהל כוח־האדם ב"כור". בקונצרן אומרים: "הוא עדיין מייעץ לפועלים, תפגינו, תעשו בלאגאן". חזיזה מודה שהיה להם מורה־דרך, אבל לא צריך לעשות ממנו מפלצת. לא טוען לקופירייט על הפטנט. והוא גם אחרי התקף־לב.

מאת אבי מורגנשטרן

כשפועלי "סולתם" כלאו את מנהלי "כור" במפעל, היה גם יצחק חזיזה, מנהל כוח האדם בקונצרן, על תקן של בן־ערובה. המשפט שחזר על עצמו מגרונם של הפועלים העצבניים היה "לא, לא, לא ניתן, את חזיזה נזיין". על אחת הכרזות התנוסס ציור שהיה צריך להזכיר לאיש את עברו. חזיזה עומד על שולחן ומשתין. המסר של שובתי "סולתם": תראו מי מורה הדרך שלנו. לא נעים.

בשנת 58' היה יצחק חזיזה, אז מזכיר הוועד של מפעלי הפלדה בעכו, היוזם והמנהיג של שביתה גדולה שעשתה הרבה כותרות וגם לא מעט מיתוסים. אחד מהם, שנולד בשיא המאבק, סיפר איך השתין על שולחן המנכ"ל. שלושים שנה אחרי, כבר לא מנהיג פועלים אלא מנהל בכיר, הוא אומר: "נפגעתי. לא היה ולא נברא. רק ארם בלתי שפוי היה עושה דבר שכזה. נכון שזו היתה שביתה גדולה שעברה מאזוע מקומי בעכו לארוע ארצי, אבל להשתין על השולחן? נו באמת".

היה מי שראה את חציית הקווים של חזיזה מכבשני הפלדה למשרדי צמרת "כור" כעין בגידה במעמד. אחרים טענו שחזיזה הגיע לתפקיד לא בזכות כישוריו המקצועיים, כי אם בגלל החלטת מפלגת העבודה, לאחר הכשלון בבחירות 81', לשבץ פועלים בהנהלות מפעלי ההסתדרות ומוסדות המפלגה. האיש שקידם את חזיזה היה נפתלי בלומנטל, אז מנכ"ל "כור". בלומנטל חיפש משענת פוליטית. הוא הבין שאם יקדם את חזיזה לעמדת מפתח, גם הוא, בלומנטל, לא יפסיד. ירוחם משל היה שותף לרעיון. בלומנטל, לפני שנאלץ להיפרד מכס המנכ"ל, הנחית את חזיזה לתפקיד ראש אגף כוח אדם של "כור". המינוי עורר סערה גדולה. "עם כל הכבוד לחזיזה, זהו תפקיד אחראי שצריך ללמוד אותו לא מעט זמן", מתבטאים בעדינות בקונצרן הלא־מרוצים מהמינוי, שכמובן מדברים בעילום־שם. לא רוצים איתו בעיות.

חזיזה משתדל מאד להיות נינוח, אבל קופץ כשנוגעים בקירומו. "לא רק השיקול העדתי קבע שאני אשב כאן. ומה על הניסיון שצברתי? אני לא אוהב להעיד על עצמי אבל חושב שיש לי תקשורת והבנה עם ציבור הפועלים. יש לי ידע. אז מה אכפת לך. יש. בכך שאני מעדות המזרח? אסתכן ואומר שיש וראי עוד אנשים יוצאי עדות המזרח שיכולים למלא תפקיד כזה ולא זוכים לו בגלל מוצאם. התופעה הזו לא שייכת רק למפלגת העבודה אלא מצויה בכל המפלגות. אף אחד לא נולד מנהיג, והחכמה לא ניתנה רק למתי מעט. מנהלים ב"כור" זו נחלה פרטית של מישהו?"

שייקה גביש ירש את חזיזה מבלומנטל. הוא לא מסתדר איתו עוד מתחילת דרכם המשותפת. מערכת היחסים סבוכה. זה החל במאבק סמכויות, אחרי שמקורבי חזיזה נכשלו בנסיונם למנוע את המינוי של גביש. המנכ"ל החדש מיהר להבהיר לחזיזה מי הבוס, אבל מהר מאד נאלץ לבלוע את הצפרדע. מקורבי גביש מודים שאילו היתה לו אפשרות, חזיזה כבר מזמן לא היה יושב בקומה ה־14 של בנין "כור". אלא שכל נסיון קטן מצד גביש לדחוק את רגלי חזיזה היה מפעיל מיד פעמוני

(המשך בעמוד הבא)

הם כולאים גם מילואימניקים

(המשך מעמוד 7)

שירת בצה"ל והוא ימשיך לשרת, ברצון. "אני מסכים שהגיע לי עונש", הוא אומר. "אבל במקום שמונה ימים בכלא, הייתי מוכן לשבת 35 יום בספר, בשמירות. גם אשתי היתה מקבלת את זה. הידיעה שאני בכלא שברה אותה. אינני יכול למצוא פתרון לבעייה הזאת. אני רק יודע שמתוך עשרה מילואימניקים שהגיעו לכלא – צה"ל הפסיד שמונה. כאשר ראיתי כל־כך הרבה אנשי מילואים נכנסים לכלא, אמרתי: 'אלוהים אדירים, צה"ל בבעיה'. אולי באיזו שיחה, אפילו בטלפון, היו פותרים את הבעיה שלי. אני הרגשתי שאין לי אל מי לפנות, שאין עם מי לדבר. האי־אכפתיות הורגת אותי. וזה רק בעשור האחרון. באמת. זה לא מה שהיה פעם".

יוסי כהן טוען שהפסיד כמה עבודות נגרות בגלל היותו בכלא הצבאי. "אה", אמרו לו אנשים. "היית בכלא? ומה יהיה אם מחר תיעצר שוב? לא, תודה, ניקח נגר אחר".

הוא יש לו עצה בחינם לכל מי שמקבל צו קריאה. "קודם כל שיתייצב", הוא אומר. "זה דבר ראשון. אבל שלא יתחייל, שלא יחתום על שום דבר, עד שישמעו אותו. כמו שאפשר למצוא בלחיצת כפתור שאני עריק, כך גם אפשר לבדוק בעיון המחשבים אם האיש דובר אמת, אם יש לו באמת בעיה".

דן שירזי, לעומתו, אומר בכנות כי הוא אינו בטוח לגבי המשך דרכו במילואים. "כבר עברתי טיפול נפשי בעבר", הוא אומר בפשטות. "למעשה התנדבתי לשרת במילואים. אינני בטוח שלא טעיתי". מאותו טיפול נפשי החלו צרותיו. בעיצומו של הטיפול אצל פסיכיאטר פרטי, קיבל דן, בן 28, יליד רמת־גן, זימון לשירות מילואים של 30 יום. הוא לא התייצב. לאחר עשרה ימים נקרא לבירור, הביא אישורים רפואיים, ונדון לשבועיים מאסר על תנאי. הוא מסכים כי היה עליו להתייצב ולהביא עימו את האישורים ביום

"אולי באיזו שיחה, אפילו בטלפון, היו פותרים את הבעיה שלי. אני הרגשתי שאין לי אל מי לפנות. האי־אכפתיות הורגת אותי".

ההתייצבות. גם במקרה שלו, מבחינת החוק הצרוף, צדקו רשויות הצבא.

"היחידה שלי איננה בעייתית מבחינת ההתייצבות לשרות", הוא אומר. "אבל זוהי יחידה שאינה מכירה את חייליה. היא מספקת שומרים ליחידות אחרות. יש לה המון אנשים. זה איננו גדוד שכולם מכירים את כולם, משרתים ביחד שנים רבות".

דן שירזי היה בשרותו הסדיר "קל'בניק" (משרת קרוב לבית). הוא היה פקיד בשלישות, כי אובחנה אצלו בעיית הסתגלות. עם זה, התקדם בסולם הדרגות, היה סמל ראשון, סיים את שרותו ללא תלונה, ללא רבב. כשהשתחרר, עבר בחברה לתקשורת, אחר־כך נעשה עצמאי, התחתן עם עדי, חברתו מן הצבא, ועשה חייל בעסקיו. לא מכבר פתח בית־קפה במדרחוב נורדאו בחיפה, ועבר לצורך זה מרמת־גן. כל־כך היה עסוק בבניית בית־הקפה, עד ששכח להודיע ליחידתו על שינוי כתובתו. שני אנשים הגיעו לבית אמו ברמת־גן עם צו התייצבות ליום אחר. היא חתמה על הצו. גם במקרה זה הכל נעשה כדין. החוק הצבאי קובע כי קרוב משפחה, אדם מבוגר, שחתם על הצו, יראוהו כמתקבל על ידי איש המילואים עצמו.

אלא שהאם שכחה למסור לדן שירזי את הצו. והוא לא התייצב. עברו ימים והוא קיבל זימון ל"בירור־משפט", לשעה ארבע אחר הצהריים. נסע במכוניתו לסידורים בתל־אביב, ובשעה ארבע הגיע אתה בפתח היחידה ברחוב שקט ברמת־גן, ונכנס פנימה. הסביר לקצינה צעירה מה קרה, היא דווקא הקשיבה, ולבסוף אמרה: "תאמר את מה שאמרת לי

לשופט". המתין שעתיים וחצי, הגיע אורח בבהילות, החליף בגדים בחדר סמוך, ויצא עם דרגות רב־סרן. השופט.

דן שירזי חזר על ההסבר, וכמו מתוך ערפל שמע: "אני דן אותך ל־21 יום מחבוש". דן לא הגיב בתחילה. "לא עיכלתי מה קורה לי", הוא מספר בבית־הקפה שלו בחיפה, טרם מעכל את שלושת השבועות בכלא. "הייתי בשוק אמיתי. כשהוא אמר 21 יום לא אמרתי כלום. לא האמנתי שזה באמת קורה לי. חשבתי רק שהטלת כזה עונש לא יכולה להיות בסמכותו של הקצין הזה".

דן יצא מן החדר בברכיים כושלות. איפשרו לו לטלפן אל אחיו, מנהל מחלקה ב"תדיראן", המתגורר בסמוך. האח הגיע בריצה ומצא את דן במצב של היסטריה. הוא נכנס אל הקצין והסביר לו את בעיותיו של אחיו. הקצין אמר: "הייתי צריך לתת לו 28 יום. התחשבתי בו". דן החל לברוח. בעמל רב הצליח אחיו לשכנעו לוותר על הרעיון. בינתיים יצא עוד מילואימניק מעל פני השופט. הוא נדון לשבועיים, התמוטט, היה בלגן שלם, אמבולנס, טיפול נמרץ. הסצינה הזו לא הוסיפה שלווה לדן שירזי. אחיו נטל את מפתחות המכונית, ודן הוכנס כבול למכונית צבאית והוסע לבית־מעצר ביפו.

"עדיין לא ידעתי מה קורה סביבי", הוא נזכר בקול רועד, מחייך חיוך עצוב. "השוק הגדול היה בכלא, כשנסגרה אחרי דלת הברזל הכבדה". דן שירזי החל לבכות ולא חדל במשך חמישה ימים תמימים. הוא ראה רופא, כמו כל אסיר חדש, וישב מולו ממרר בבכי, כומתתו שמוטה על ראשו, מכווץ כולו. ביקש לראות את הקב"ן (קצין בריאות נפש). הקב"ן, אף הוא איש מילואים, ביקש מהרופא, אותו רופא שטיפל ביוסי כהן, לאשפז את דן בחדר בירור עד שיוכל לתהות על מצבו הנפשי. דן שירזי שכב במיטה ובכה. "מה יהיה, מה יהיה איתי"? שב ומילמל.

אחרי כמה ימים נכבל באזיקים והובא לפסיכיאטר צבאי. ההוא שמע על היקף עסקיו בחוץ, וסטר אותו בלא כלום. כמעט ולא הקשיב לו. דן שירזי החל לקלוט כי יכלה בכלא שלושה שבועות ארוכים. הגיש בקשת מחילה לאלוף הפיקוד ובקשתו נדחתה. הוא הוכנס לתא קטן עם עוד שלושים עצירים. החלה שיגרת הכלא. השכמה ב־4.30 בבוקר, ספירה ב־4.40, גילוח בחשיכה בתוך התא הלוהט מחום, הכנת מסדר בוקר, ב־5.40 יציאה לחדר האוכל (בריצה), וכבר הוא מכוסה בזיעה, כמו כולם. אחרי האוכל יוצאים לעבודות. דן היה "סניטר", עסק בעבודות נקיון. כשבעל דרגה עובר בסמוך, מישהו צועק "סניטרים הקשבו", וכולם מתמתחים ורוקעים ברגליהם. דן חישב ומצא כי רקע ברגליו לפחות 300 (שלוש־מאות) פעם ביום. "חייבים כל הזמן לעבור, גם כשאין עבודה", הוא מספר. "אספנו עלים שנפלו מן העצים, עוד בטרם הגיעו לרצפה".

בערב ננעלים כולם בתאים היוקדים. מקלחת – רק בימים שני וחמישי. בשישי־שבת – כל הזמן בתא. לפני המסדרים אסור לשכב על המיטות כדי לא לקלקל את סידור המיטה. ביקור משפחה – פעם

"כמו שאפשר למצוא בלחיצת כפתור שאני עריק, כך גם אפשר לבדוק במחשב אם האיש דובר אמת, אם יש לו באמת בעיה".

בשבוע, יושבים ובוכים. אמו קיבלה את המאסר בצורה קשה מאוד. הוא נעצר בעיצומו של פרוייקט חדש באילת. להערכתו, הפסיד לפחות עשרת־אלפים דולר. העסק נפל על כתפי אשתו ושותפו. אחיו נטל חופשה קצרה ובא לעזור בבית־הקפה.

"למילואים אתה לפחות נערך", אומר דן. "פה, ביום אחד, פשוט נחטפתי. לכלא אורחי אינך נכנס בקלות כזאת. פה לא היה לי זמן להערך. זו היתה פשוט

אלוף וילנאי: כל תלונה נבדקת.

חמש פעמים עריק

האלוף מתן וילנאי מכהן כראש אגף כוח אדם בצה"ל זה שנתיים. כל תלונה של איש מילואים המגיעה אל שולחנו, מטופלת מיד. עד היום לא נמצא שאיש מילואים נעצר על לא עוול בכפו. "ישנה תופעת עריקות קבועה בצבא, לא באחוזים גבוהים, אבל במימדים כאלה שדורשים טיפול", אומר האלוף וילנאי, "אין הצבא חורג משום חוק ונוהג תקין. במקביל קיימת מערכת גדולה של טיפול בפרט".

האלוף וילנאי הורה לבדוק את תיקיהם של יוסי כהן ודן שירזי מבחינת ההתייצבות למילואים. הוא מצא כי יוסי כהן רשום במערך המילואים משנת 1958, ומאז נרשם כעריק חמש פעמים (!) כולל ממלחמת יום הכיפורים. בפעם האחרונה שלחה היחידה שלו חיילים לביתו, והצו נמסר לאשתו ביד. הוא לא התייצב. כל עריקות שלו נמשכה כשנתיים. אחרי הפעם הזאת נכלא, הועמד למשפט, ונדון ל־28 ימי מחבוש, מהם שבעה בפועל (התקופה שריצה עד שהועמד למשפט).

דן שירזי נמצא במערך המילואים משנת 1980. הוא זומן ליום אימון, ולא התייצב. זומן לבירור, ובתום הבירור הועמד למשפט בפני המג"ד שלו, איש מילואים, ונדון לשבעת ימי מחבוש. מאחר שהיית תלוי ועומד נגדו מאסר על תנאי של 14 יום (הוא נדון שנה קודם לכן על עבירה דומה), הוא נשלח ל־21 ימים בכלא. בקשת המחילה שלו נדחתה.

חטיפה. מה אני מציע? צריך לבדוק את הרקורד של אנשי מילואים. אם אין לאיש רקורד של התחמקות, אסור להכניס אותו לכלא. ואם כבר מכניסים – זה צריך להיות מעל לסמכותו של רב־סרן. פה מדובר בדיני נפשות. לא יתכן שאורח שאינו משפטן ילבש מדים וישלח אנשים לבית־הסוהר. וכלא צבאי יותר גרוע מכלא אזרחי. באזרחי לא עושים לך מסדרים, אין משמעת כזאת".

גם דן מסכים ששרות מילואים הוא כורח המציאות בארץ. "אבל גם מילואימניקים זכאים למשפט צדק", הוא שב ואומר. "מה יצא לצבא מהעונש החמור? אם לא הייתי מתייצב למשפט, היו מגיעים אלי אולי אחרי חמש שנים, והייתי מקבל 14 יום. אבל הייתי חייב להתייצב. אין לי אופי כזה. אינני מסוגל להיות נירדף".

עדי, אשתו של דן, קיבלה את מאסרו קשה מאוד. "לא ידעתי בכלל שדן נוסע לבירור", היא מספרת. "פתאום אחיו טילפן וסיפר שהוא נכנס לכלא ל־21 יום, שאיזה שופט קיבל קריזה. עד עכשיו אני בהלם. גם דן טרם התאושש. לי זה היה עצוב. עכשיו אני כבר משוכנעת שהמסגרת הצבאית אינה הוגנת. איך זה שעריקים שמונה שנים מקבלים עשרה ימים, ודני קיבל 21 יום? נעשה לו עוול גדול".

עדי לא התביישה לספר לחברים שבעלה בכלא

(המשך בעמוד 57)

(המשך מהעמוד הקודם)

אזעקה בחדרו של ישראל קיסר. קיסר ההסתדרות ו"חברת העובדים" (כולל רוכסות "כור") כבר הבהיר לגביש שאין על מה לדבר. למרות שכמה מבכירי הקונצרן, ואפילו ראשי מפעלים וועדים, יאמרו לך שחויזה פשוט לא מבין מה תפקידו, חשיבותו של הנושא העדתי גדולה יותר. במפלגה למדו לקח. רוצים שקט תעשייתי.

גביש עצמו מסרב להתראיין. חויזה פתוח לשיחה. "בשנתיים וחצי האחרונות אנחנו עובדים במקסימום הבנה", הוא אומר ומתכוון לגביש, "אני חושב שבתחילת הדרך היחסים לא היו טובים כי הזהירו אותו שאני אגרום לו בעיות. הוא לא רצה לקבל תכתיבים ויודע שאני לא יס'מן. הרבה אנשים הסיתו אותו נגדי. אני מקווה שהיום אני עושה את תפקידי בנאמנות ומעבר למקו־בל".

"אם כבר מדברים על נאמנות", אומרים מנהלים בקונצרן, "אז חויזה משחק לפעמים תפקיד כפול. שוכח שהוא כבר לא מזכיר ועד אלא יושב בהנהלה וחייב לפעול על־פי מדיניות, אך מדי פעם אומר לפועלים: תפגינו, תעשו רעש ובלאגן". חויזה מודה שהוא עדיין קרוב מאד בליבו לפועלים. מדובר בקונפליקט שאין לו כרגע פתרון. "כשבאים אלי ורוצים עצה או סעד נפשי אני מדריך אותם בדרכים לגיטימיות. אומר להם מה והאלטרנטיבות שבהן הם יכולים לפעול. מה רוצים שאני אזרוק אותם? רק או יגידו שאני מנהל טוב? יש לי מחוייבות לתפקיד, אבל התפקיד לא מעביר אותי על דעתי. קודם כל יש לי מצפון. כשמישהו צורק, אז אני מנסה להשפיע על המנכ"ל. אם זה חסרון, שיהיה".

יצחק חויזה, בן 50, נולד במרוקו. בן למשפחה בת 11 נפשות. לארץ הגיע ב־'51 עם "עליית הנוער". לאחר ארבע שנים בקיבוץ הצטרף אל הוריו בחצור הגלילית, לעזור בפרנסתם. לא פעם הצטער על עזיבת הקיבוץ. אביו היה ספר נשים מצליח במרוקו. בחצור נשבר כשנשלח לסקל אבנים ולנטוע עצים. לאחר השירות הצבאי נשא יצחק לאשה את סוזי, והחל לעבוד ליד הכבשנים במפעלי הפלדה בעכו. חויזה, רחב כתפיים וחזק, לא ליקק דבש מול חום של 1100 מעלות. גם המשכורת בקושי הספיקה להחזיק את המשפחה. הוא פנה לעסקנות ונבחר למזכיר ועד העובדים, אף מבלי שהיה לפני כן חבר בו, עם פער קולות ניכר בינו ליריביו.

וכך כבש לו מקום טוב באמצע, בהיסטוריה של סכסוכי העבודה בארץ הזאת. ב־'58 החליטה הנהלת מפעלי הפלדה לפטר 600 פועלים, מחצית מעובדי המפעל. היו חובות כבדים, אי עמידה בחוזים ובעיות אחרות. חויזה חזר יום קודם משרות מילואים. מלא רוח קרב החליט על שביתה שהיתה כהכרזת מלחמה. המנכ"ל היה בחו"ל, הוא זוכר, והסמנכ"ל רצה לעשות שרירים. "נכנסתי לחדרו ואמרתי לו שלא מקובל עלי הדרך השרירותית שבה החליט לפטר את הפועלים". מועצת הפועלים עמדה מאחוריו, וגם שאר הועדים.

הוא לא הסתפק בהשבתה אלא הורה גם על סגירה מוחלטת של שערי המפעל. לא הרשו להכניס ולהוציא חומרי גלם ומוצרים מוגמרים. שבוע נמשכה השביתה. המנהלים והמתווכים יכלו להכנס רק ברגל. אנשים זוכרים שחויזה ריתך את השע־רים. הוא מכחיש גם את הסיפור הזה. "זה בלתי אפשרי. השערים היו חשמליים", אומר חויזה, "חוץ מזה ידעתי שזה המפעל שלנו ושצריך לשמור עליו. גם לא היתה התערבות של המשטרה. אבל נכון שזו לא היתה שביתה דהילוקס. בסך־הכל רצינו לזכות בתשומת לב הציבור והתקשורת. אני לא המצאתי את הפטנט. היו לפני חויזה שביתות גדולות וגם אחריו".

"לא רק השיקול העדתי קבע שאני אשב כאן. ומה על הניסיון שצברתי? אז מה אבסורד יש בכך שאני מעדות המזרח? אף אחד לא נולד מנהיג, והחכמה לא ניתנה רק למתי מעט. מנהלים ב'כור' זו נחלה פרטית של מישהו?"

לאחר שבוע אימצו תוכנית הבראה. פוטרו רק 300 פועלים. חויזה זכה בכותנת ובאהדת הפועלים. היום, מהקומה ה־14 של בנין "כור", הוא מסתכל מלמעלה על הפרולטריון. הוא "יורד" אל העם בפג'ו 505 ממוזגת, מנסה לפתור דברים. אבל אפילו בקרב פועלי עכו, מבצרו בעבר, נחלש מעמדו. כך אומרים ומציינים שזה עוד בלשון המעטה. פליקס קריאף מוועד עובדי "סולתם" אומר על התפרצות הפועלים כלפי חויזה: "אין לחויזה כוח לשנות דברים, למרות שהוא מנסה לעזור. הוא ניסה לגשר ולהרגיע באיזשהו מקום, אבל גביש הוא עקשן מאד וחויזה לא יכול לעשות מה שהוא רוצה. על המעמד שלו בין העובדים יכולת ללמוד מהתגובות כלפיו. זה שקיללו אותו אומר הכל".

זה מה שקרה לחויזה, שם דבר בשנות ה־60, יותר מפורסם ומרתיע בשעתו מיהושע פרץ איש גמל אשדוד בעשור הבא. בשביתה במפעלי הפלדה טענו שהוא התנהג את הגריז למרי של ממש. פרץ מסכמות, ואחרי השביתה גם ידע להרגיע כעושה שרירים מקצועי. לא הטיפוס השתדלן והמתמקח עם מזכיר מועצת הפועלים, אלא אחד כזה שיודע לסגור עניינים לבד. חויזה הבין שאסור לו להפגין חולשת כשום נקודה, שבסכסוכי עבודה אסור להתקפל. רק רעש ועמדת כוח יביאו תוצאות לפועלים, ובמקביל יסייעו גם לקידומו האישי. מאידך, ביתו הצנוע שבעכו היה פתוח לפני העובדים מבוקר עד לילה. "גם בשבת ובאורונה הגיעו אלי פועלים, התייעצו וביקשו עזרה", הוא אומר.

כמי שגדל עם הפועלים הוא עדיין מדבר אליהם בשפתם. גם היום הוא לא מתייבר להשמע פילוסוף גדול. למרות שנוי פעם אורך כמה קלישאות. כדי להדגיש את מנהיגותו היה מי שכינה אותו "סטאלין". חויזה אומר שהשם ניתן לו בזכות שפמו העבה שמעורר מעט דימיון לעריץ הרוסי. "אני בטח לא קומוניסט כמוהו. להיפך", אומר חויזה. יש שיאמרו עליו שבאותן שנים היה צנטרליסט שלא הותיר מרחב פעולה גדול לאחרים. אפילו הטיל אימה קטנה על מי שניסה לערער את מעמדו או לחלוק עליו. גם את זה הוא מכחיש. "אני לא רואה את עצמי צנטרליסט. להיפך. אני אוהב עבודת צוות. אני אוהב לשמוע רעיונות של אחרים. היו מקרים שחשבתי אחרת מפועלים או אנשים, וקיבלתי את דעתם. אני בסך־הכל בן־אדם. גם אני טועה. אף אחד לא פחד ממני. אין לי ציפורניים ואני לא שורט. השתדלתי ליישם את מה שנראה לי נכון. המציאות הוכיחה זאת. אחרת לא הייתי נשאר שמונה שנים בוועדה המרכזת".

ממפעלי הפלדה עבר ללמוד במכון להשכלה ומחקר בצופית, ליד בית ברל. כשסיים את לימודיו נבחר כמזכיר סניף מפלגת העבודה בעכו ובמקביל גם כמזכיר מועצת הפועלים. על השביתות שארגן שם הוא לא רוצה לדבר. העיתוי לא מתאים. לא נאה־למנהל כוח אדם של קונצרן להתפאר עלי כריקאדות. גם עם מנכ"ל "כור" מאיר עמית התנגש חויזה בעוצמה. עמית: "כשניסינו לשנות דברים הוא הפגין הרבה כוח והשבית מפעלים. הוא אדם לא קל. אבל הוא דאג לצד שלו". חויזה: "אני לא זוכר שארגנתי שביתות בתקופה של עמית. הוא היה דווקא די בסדר. היו סנקציות של שעות נוספות או האטת תהליך הייצור אם לזה הוא קורא שביתה..."

ב־'81, אחרי שהכריז על השביתה הגדולה במפעל "פרוטארום", ואיים להרחיב אותה על פני כל מפעלי התעשיה בעכו, הצניח אותו נפתלי בלומנטל להנהלת "כור". באותה שנה גם נערכו הבחירות לכנסת, אולם כוחו הרב בצפון לא עמד לו כשניסה להיבחר במקום ריאלי ברשימת מפלגת העבודה. למרות שכינו אותו "דוד לוי של המערך". חויזה מחזיק את הדברים בבטן. הוא כועס על המפלגה. "השיטה מעוותת. היא לא טובה ולא מוצדקת. אתה עובר שבעה מדורי גיהנום בוועדה מסודרת שמסדרת סידורים לא בשיקולים עניינים. זה לא הוציא לי את הרוח מהמפרשים. מפלגת העבודה צריכה לחקור למה סוג מסויים של אוכלוסיה לא הולך איתה. או.קיי, למה עדות המזרח או רוב פועלי עדות המזרח לא מצביעים למפלגה".

חויזה לא מוותר על כסא בכנסת. גם יריביו, חלא־מעטים, מודים שהוא יכול להביא שם תרומה חשובה למפלגת העבודה. אחד שלא מחפש פוזות. מדבר דוגרי. "כך לפחות הוא גם לא ישב ב'כור'" הם מוסיפים.

חויזה מגדיר את תפקידו ב"כור" כמי שאחראי על רווחת הפועלים במפעלים. מרגיש שהוא מכניס המון נשמה ורגש בעבודה. האם גביש נועץ בו לפני מינויים של מנהלי מפעלים? "לפעמים כן ולפעמים לא. אני לא ממורמר".

מתנגדיו ב"כור" מספרים שבעת ביקור במפעל, "הוא מתיישב במלון סמוך, מזמין את ההנהלה לארוחה כיד המלך, אוהב לפזר עושר, מתנהג כמו אפנדי". חויזה: "אני יודע מי משמיץ אותי. אני כמעט בטוח שזה בא מעכו. יש לי שם שונאים פוליטים. כאלו שלא היו מתאימים לשליחות ואני נאלצתי לפטר אותם, או חברים שעברו את הגבול ולא יכולתי להבליג. אנשים צרי אופק, רכלנים, והם מוכרים לי. בשביל האינטרס שלהם הם מוכנים לעשות כל דבר. אני לא הולך לבתי־מלון. בית־המלון שלי זה הבית. בית רב־קומתי עם פועלים".

לא הפחיד אותך להכנס לתפקיד ללא הכשרה מוקדמת?

"למדתי בבית ברל. חוץ מזה אני לא יושב פה בגלל הפנים היפות שלי. יכולים לשפוט אותי לפי הישגי".

בכל זאת, אנשים ב"כור" לא מרעיפים עליך שבחים ולא מוכנים לומר עליך דברים חיובים או שלילים בפומבי. פוחדים ממך?

"חס וחלילה. מה אני טורף? אף אחד לא פוחד ממני. אולי הפתרונות שלי ודרך הביטוי הכנה מפריעים לאנשים. אמרתי כבר שאני לא יס'מן".

הם אומרים שתעורר מהומות אם ינסו לפטר או להזיז אותך מתפקידך...

"קודם כל תודה שמתחשבים בי ובאישיותי. אני לא איש ריב ומדון. אני מרחם על האנשים שאמרו לך את זה. הם מתחבאים כמו עכברים. אתה חושב שאם הייתי מנהל רע היו משאירים אותי? מה עם ההיבט הציבורי? העניין? האנשים לא ביישנים. הם יכולים לומר לי שאני לא טוב".

הם פוחדים...

"אז יש להם בעיה".

בהנהלת "כור" לא מוציאים מלה על חויזה. לא לייחוס אומרים שם ש"נתנו לחתול לשמור על השמנת". חויזה היה פעם מטרד, וכדי להשתיקו העבירו אותו לצד הסולידי. קשה לדעת מי הרוויח ומי הפסיד בעיסקה הזאת.

על סגנון השביתה ב"סולתם" אומר חויזה שהוא לא מקובל עליו. "שביתה ספונטנית ובלתי מתוכננת שלא הועילה", אומר המומחה, "אסור לכלוא הנהלה ולאלץ אותה לפעול תחת איום".

את זה הם למדו ממך. גם השביתות שאתה ארגנת לא היו בדיוק פיקניק. בסך־הכל זו רק הקצנה.

"זו הנחה היפותטית. אני מודע ששימשתי אולי כמורה דרך, אבל לא חושב שההפגנות שארגנתי בעבר פותחו לשביתה שכזאת. יש להם ציפיות ממני. כל מאבק של עובדים שהוא מוצדק הוא לגיטימי. אבל שהמאבק יתבצע בהתאם לחוק, לפי חוקת ההסתדרות. תאמין או לא, אם יש משהו שאני מצטער עליו היום זו הדרך שבה ניהלתי את השביתה ההיא במפעלי הפלדה. הלכתי ראש בראש עם ההנהלה. רציתי להפגין כוח בדיוק כמוה, במקום לנהוג בשיקול דעת. היום לא הייתי נוהג כך".

דימדומי האלים. קסמו של חויזה הועם. הדעת מתיישבת. הגיל עושה את שלו. אולי גם הריחוק מהכותרות. יש אפילו עייפות הוומר. הוא אחרי התקף־לב וגם סבל מבעיות בכליות. חויזה עדיין מתגורר בדירה צנועה בעכו. נוסע לשם לפחות שלוש פעמים בשבוע, אל "סוזי, המלאך שלי". הזוג חשוך ילדים. לפני כעשר שנים אימצו את מוטי, בן למשפחת מצוקה מטבריה. החלום של יצחק חויזה היה לערוך לו טקס בר־מצווה מכובד. את זה הוא הגשים. נשארו לו כמה חלומות נוספים. להמשיך בתפקיד עוד כמה שנים וכסא בכנסת גם. מנכ"ל "כור" הוא לא רוצה להיות. ■

שייקה. סוגרים חשבון

אחרי – כולם דיברו. וכתבו. ושידרו. וצילמו. והצטלמו. פתאום הוא חזר להיות "שלהם", של חברים אמיתיים כמו של מי שלא טרחו להיפגש איתו 20 שנה אבל חשו כלפיו כמרונות, אפילו בעלות. לידיה אופיר, אשתו וחברתו, אירופית, מטופחת, תרבותית מאוד, בהחלט לא "חברמנית" עם גינונים צבריים, לא היתה טורחת לסגור חשבון עם דור האהלן אלמלא חשבה שמרוב קרטושקעס כבר לא רואים את שייקה האמיתי.

מאת יאיר לפיד

לידיה וקארין אופיר (צילום: שמואל רחמני): "מה עכשיו? עוד לא חשבתי. עכשיו אני צריכה לטפל בעצמי, ובגיגי וקארין. אני לא במצב רוח להגיד שאעשה דבר כזה או אחר. הבעיה האמיתית זה כל החיים. אין פה 'יהיה בסדר'. זה כבר לא יהיה בסדר".

בשבוע שאחרי מותו של שייקה אופיר הנוסטלגיה עברה שעות נוספות. מי שעקב אחרי כלי התקשורת עלול היה לחשוב שבסלון של אופיר בוערים עדיין שרידי המדורה שעליה הניח את פינג'אן קפה הבוקר תוך כדי שירת "סובב לו סובב לו" אדירה. החברים הכי־הכי קרובים שלו – שלא דיברו איתו שנים ארוכות – התראיינו כשדמעות חונקות את גרונם, וברקע נמהלת שירת הצ'יבטרון ברעש המשוריינים התקועים בבאב־אל־ואד. "איך", הם אמרו בעצב, "איך זנחו את שייקה שלנו".

ברחוב בארי בתל אביב, מעל קפה פילטר המוגש בכוסות חרסינה לבנות, רקיקות, יושבת לידיה אופיר, אשתו, אלמנתו, ומרגישה מרומה. עשרים ושלוש שנה היא חיה עם שייקה אופיר אחר לגמרי. איש העולם, אדם שעשה קריירה בשלוש יבשות, שעבר כמעט עד הרגע האחרון, שלא היה "שלנו", אלא שלה. "מכל

(המשך בעמוד הבא)

"הם, הפלמ'חניקים, אף פעם לא סלחו לשייקה על שהוא התחתן איתי. בעיניהם הייתי 'הפולניה'. לא משלהם. במקום לעצור ולראות שאנחנו מאושרים ביחד, פשוט הפסיקו לבוא. הם חיים מזכרונות. מערבי נוסטלגיה. שייקה לא אהב את זה".

(המשך מהעמוד הקודם)

הצ'יזבטרון והפלמ"ח, היחידים שהיו איתנו בקשר היו יואל וילבר ושמואל בונים", היא אומרת. בין אלה שהתראיינו לתקשורת היו אנשים שעשרים שנה לא דרכו אצלנו בבית. הם לא באו לבית־החולים, אפילו לא לשבעה".

לידיה יודעת שהיא נותנת לזעם להשתלט עליה, ואולי בפעם הראשונה בחייה לא אכפת לה. הכעס הזה לא התחיל אתמול, גם לא לפני שנה: "הם, הפלמ'חניקים, אף פעם לא סלחו לשייקה את זה שהוא התחתן איתי. הם לא נתנו לי צ'אנס. בעיניהם הייתי 'הפולניה', לא משלהם. שנים אחרי שהתחתנתי עם שייקה, הם עוד ניסו לשכנע את עצמם, ואותו, שאני לא בשבילו. במקום לעצור ולראות שטוב לו, שאנחנו מאושרים ביחד, הם פשוט הפסיקו לבוא. הם חיים מזכרונות. מערבי נוסטלגיה. שייקה לא אהב את זה. העבר שלו, בשבילו, היה פשוט עובדה. אם הוא הלך לכל הכינוסים האלה, של הנוסטלגיה, זה פשוט מפני שלא היתה לו ברירה. אבל הוא לא חי את זה".

סביר להניח שלידיה אופיר, אישה אירופאית, מטופחת, תרבותית מאוד, לא היתה טורחת לסגור חשבון עם דור האהלן, אלמלא חשבה שמרוב קרטושקעס לא רואים את שייקה האמיתי. "פתאום כולם מדברים על איך שייקה נזנח. נוצר הרושם כאילו הוא לא עשה שום דבר מאז הצ'יזבטרון. ראיינו את נעמי פולני. מה היא יודעת על שייקה? איפה היא היתה בכל השנים האלה? רק בשנתיים האחרונות שייקה עשה ארבעה סרטים, מתוכם שניים בינלאומיים, הקליט שלושה פרקים ראשונים של סדרת טלוויזיה חדשה בכיכובו, הרים פסטיבל פנטומימה, התחיל חזרות על לחנך את ריטה, התחיל לעבוד על תוכנית יחיד, הופיע עם יורם בוקר בערבי פנטומימה, הגיש תוכנית בטלוויזיה הערבית, הופיע בהצגה ב'הבימה', הנחה ערב על יוצאי

שייקה ולידיה באחד מצילומיו האחרונים, בחודש מאי 87' (למעלה). בעמוד הבא: הזוג אופיר והבת קארין בברלין, סוף 1978, בעת צילומי "הקוסם מלובלין".

מרוקו, הבין ערב על חיים חפר, הופיע בכל הארץ. ואחרי כל זה, יפה ירקוני – שמזה שמונה שנים יחסינו איתה מנותקים באופן טוטאלי ובאיכה מוצהרת – אומרת ברדיו שחבל ששייקה לא השאיר שום דבר אחריו. איך היא מעיזה, אני לא מבינה את זה. או חיים חפר, שבוע אחרי ששייקה נפטר הוא מנצל את מותו בשביל לרדת על אורי אבנרי, בגלל איזה ויכוח שבכלל לא היה לנו עם אבנרי. הוא קרא למאמר שלו 'הצביעות'. הוא הצבוע. חפר בכלל לא חבר שלנו, מה הוא מעלה פרשיות ישנות כאלה? מרגישים שהוא סתם סוגר איזה חוב ישן עם אבנרי על חשבון כבודו של אדם שנפטר לפני כל כך מעט זמן".

לידיה לא מעורבת בערב המתוכנן לזכרו של שייקה אופיר, שהולך ומתארגן בימים אלה, שנועד במקורו להיות לו ערב הצדעה בחייו. היא אפילו לא יודעת מה יהיה בתוכנית. אם יש לה זכות וטו לגבי רשימת המשתתפים, היא לא משתמשת בה. "אני רק לא רוצה שהם יעשו קטעים ששייקה היה עושה על הבמה. שכל אחד יעשה מה שהוא יודע". והיא, מצידה, תשמור על החיוך המאופק גם כשיעלה על הבמה אותו שחקן ("אני לא רוצה לנקוב בשם") שהיא לא תשכח לו לעולם את זה שהוא אמר בראיון לפני כמה שנים:

"אני לא רוצה להיות תקוע במקום אחד, בלי להתקדם, כמו שקרה לשייקה אופיר". אופיר, אז, לא הגיב. הוא בדיוק היה בזימבבואה, בצילומי "מכרות המלך שלמה" עם ריצ'ארד צ'מברליין.

"כל הסיפור הזה, של 'שייקה נעלם', הוא המצאה של איזה עתונאי סוג גימ'ל ששייקה לא נתן לו ראיון. שייקה שנא חשיפה. הוא גם מאוד התרגז על כמה עתונאים שסילפו את דבריו לחלוטין והחליט שהוא לא נותן יותר ראיונות לחלק מן העתונים. אפילו לא רצה לענות להם על שאלות כמו איזה מסעדה הוא אוהב. העובדה שהוא לא נעלם לשום מקום ניכרה בלוויה. באו המון 'עמך'. סתם בני־אדם פשוטים שהמשיכו לשמוע אותו כל השנים ולאהוב אותו. שלא העתונים קבעו להם, אלא מה שהם שמעו בדריו ובהופעות".

לידיה יודעת שלא מפרגנים לה בתוך הקבוצה המעורפלת במקצת, הקרויה "הקליקה", של הבוהמה. אפילו עכשיו, כשהאבלות אמורה לגונן עליה, יש מי ששמח ללחוש – שלא לייחוס כמובן – שהיא כל־כך גוננה על שייקה, עד שאי אפשר היה לגשת אליה, ושבכלל היא "אישה קשה". כל זה לא באמת מעניין אותה. היא מוכנה, כמעט בשמחה, להמשיך ולהיות אישה קשה, כדי שתוכל להמשיך ולגונן על זכרו של שייקה.

בלוויה, לידיה אופיר לא בכתה. "אני התייבשתי כבר מזמן", היא אומרת. בתחילת מאי האחרון היא כבר ידעה ששייקה עומד למות. בשבועות הראשונים למחלתו, הרופאים חשבו שמדובר רק בדלקת ריאות קשה. אחר־כך התברר שממציא המערכון על האיש שמעשן ומעשן, לקה בסרטן ריאות. הרופאים אמרו שנותרו לו עוד כשנה־שנתיים לחיות. במציאות הוא נפטר פחות מחודשיים אחרי הניתוח. עד הרגע האחרון הוא לא ידע שיש לו סרטן. לידיה החליטה לא לספר לו את האמת. אם הוא ניחש, לא ראו את זה עליו. הוא המשיך לתכנן את השנים הבאות עד הסוף. ליד המיטה שלו, בבית־החולים, היו העמודים הראשונים של תסריט ההמשך לשוטר אזולאי.

לידיה שומכר, בתו של הקומיקאי האידישאי ישראל שומכר (חציו של הצמד דז'יגאן ושומכר), לא גדלה על שייקה אופיר. בקושי הכירה את השם, אם בכלל. היא נולדה בפולניה ובילתה את רוב חייה על פני כדור הארץ. אחרי שלמדה משחק בפאריס, היא נסעה לניו־יורק לשלושה חודשים ושם השיגה אותה הידיעה שאביה גוסס. מיד עלתה על המטוס הראשון והגיעה לישראל. לא היתה לה שום תחושה של חזרה הביתה. "אני אף פעם לא הרגשתי שישראל זה המקום היחיד בשבילי. עד היום אני מסתובבת בעולם עם דרכון ארגנטינאי".

את שייקה פגשה במקרה כמה חודשים אחרי מות אביה. "הוא בדיוק חזר אז מניו־יורק, כך שבתקופה הקצרה שחייתי כאן לא יכולתי לדעת מיהו. אני זוכרת שהוא קצת נעלב מזה. שייקה סימל להרבה אנשים את הישראלי האמיתי, השורשי, אבל עלי הוא דווקא עשה רושם אחר. כשפגשתי אותו חשבתי שהוא ספרדי, כי היו לו פיאות ארוכות וג'ינס. כשהתחלנו לצאת, הוא הצטייר בעיני כאיש העולם הגדול, אדם שיודע איזה יין צריך להזמין במסעדה". שייקה אופיר נולד כיהושע גולדשטיין. את ההיגוי הספרדי הגרוני, המדוייק, הוא העתיק מבני ביתתו, הס"טים הירושלמיים. כשפגש את לידיה הוא כבר היה הרבה אחרי הצ'יזבטרון, אחרי הופעות היחיד, אחרי הלימודים אצל הפנטומימאי אטיין דקרו בפאריס, ייסוד תיאטרון הפנטומימה הישראלי וההופעות בניו־יורק. הגיע זמנו לחזור לגולדשטיין, הפולני מירושלים.

הנישואין של שייקה ולידיה, ב־1965, השאירו טעם של בגידה על שפתיו של דור ־שלם. אלו שתבעו להחרים את הופעותיו של שומכר האב, בגלל העוברה שנערכו ביידיש, סרבו לעכל את העובדה שבתו נישאה לאדם שקבע וסימל, יותר מכל אחד אחר, את הסגנון הישראלי כבירור. מה עוד שחתונתה עם לידיה באה לאחר גירושיו של אופיר מאהלה, שהיתה "אחת מהחבר'ה", מגדוד המילרע, בתם של משה הלוי, במאי תיאטרון הפועלים "אהל", ולאה דגנית, אחת הכוכבות בתיאטרון.

"הפולניות שלי הפריעה להם, לצברים הנועזים האלה", אומרת לידיה בלא מעט סראקזם. "אני אז ראיתי בדיוק את 'אקסודוס', עם פול ניומן בתפקיד ארי בן־כנען, והם נראו לי כולם כמו ארי בן כנענים. שורשיים כאלה. והנה היום מתברר שבעצם הם מעיירות קטנות בפולניה, ודן בן־אמוץ, וכולם אחריו, נוסעים לגלות את השורשים שלהם ליד ורשה. אני לא צריכה לנסוע לשום מקום. השורשים שלי תמיד היו איתי". אגב, הדברים נאמרו לפני שנורע כי בן־אמוץ אושפז בבודפשט.

פחות משנתיים אחרי נישואיהם נסעו לידיה ושייקה לפאריס. הבחירה היתה טבעית לשניהם, מסיבות שונות. בשביל שייקה אופיר היתה פאריס בירת הפנטומימה. המקום בו למד, והמלך הבלתי

מעורער היה הבחור הזה שאיתו היה מופיע ברחובות בימי לימודיו – מרסל מרסו. בשביל לידיה זו היתה העיר בה פותחים את הדלת לאישה במקום לנקוע את שכמה במהלומות חברמניות. הם ישבו שם כמעט שנתיים. בהתחלה, שייקה הופיע כמעט כל ערב ב"אולימפיה", כאמן אורח בתכניתו של חומר אראמו. אחר־כך יצא לסיבוב הופעות עם ז'ק ברל. לקראת יום העצמאות ב־67' נסע שייקה לכמה ימים לישראל, להופעות. כשהוכרזה הכוננות ערב מלחמת ששת הימים, צילצל ללידיה ואמר שהוא נשאר. "קרה לו מה שקרה לו כשהוא בא לבקר מארה"ב כמה שנים קודם. ברגע ששייקה הריח את הארץ, הוא לא יכול היה לעזוב, והעובדה שבחוץ חיכתה לו קריירה גדולה, לא שינתה לו. אני רציתי דווקא להישאר. לשייקה היו הצעות גדולות והוא ויתר על כולן. אני חשבתי שזו טעות".

עוד לפני שהחלה המלחמה והסתובב שייקה בין היחידות הפרושות לאורך הגבולות, והופיע במסגרת "שלישיית התנטריש" יחד עם אורי זוהר ואריק לביא, ועם "נאצר מחכה לרבין אי אי אי". לידיה ישבה, כמו אלפי ישראלים אחרים ברחבי העולם, וחיכתה

(המשך בעמוד 59)

"בין אלה שהתראיינו תכופות לתקשורת היו אנשים שעשרים שנה לא דרכו אצלנו בבית. הם לא באו לביה"ח, ולא לשבעה".

"כל הסיפור הזה של 'שייקה נעלם' הוא המצאה של איזה עתונאי סוג ג'ימל ששייקה לא נתן לו ראיון. שייקה שנא חשיפה".

"העובדה שהוא לא נעלם לשום מקום ניכרה בלוויה. באו המון 'עמך'. בני־אדם פשוטים שהמשיכו לשמוע אותו ולאהוב אותו. שלא העתונים קבעו להם".

"תמיד אמרתי לו שאף אחד לא חי עד גיל מאתיים, ושאם יש לו רעיונות — שיגשים אותם, אבל לא תיארתי לעצמי שהוא ימות כל־כך צעיר".

רכילויות, שמועות, שטויות במיץ. נכון – לא נכון.

בשבוע שאחרי מותו של אופיר פורסמה באמצעי התקשורת כמות מדהימה ממש של רכילויות מצוצות מן האצבע, שמועות וסתם שטויות במיץ עגבניות. לידיה אופיר היתה עסוקה מדי, או שבורה מדי, או מורגלת מדי, בשביל להתחיל להגיב.

לא נכון ש...

מחלתו של שייקה רוששה את משפחת אופיר לחלוטין. אף אחד לא מכר תכשיטים, אף אחד לא רעב ללחם.

לידיה: "כמו לכל משפחה נורמלית גם לנו היה ביטוח רפואי בקופת־חולים, והם שילמו את כל הוצאות הטיפול. היו כמה הוצאות נוספות, כמו אחיות לילה ותרופות מיוחדות. נכון גם שקשה כשיש רק הוצאות ואין הכנסות כבר חצי שנה. אבל היו הגזמות שהן פשוט לא יתוארו. אני לא חייבת דין־וחשבון לאף אחד על מצבנו הכספי, אבל ידוע ששייקה היה אחד האמנים הריווחיים ביותר בישראל. גם אחרי שבעים וחמישה אחוז מס הכנסה, ממה לחיות יש לנו. תודה לאל, לא התקרבנו לפת לחם".

אמרגנים שעבדו עם שייקה דיברו על תשלומים שקיבל בסדר גודל של 3,000 דולר להופעה. גם אמה של לידיה, צלינה שומכר, היא אישה אמידה. אגב, הראיון עם לידיה נערך בדירה יפיפיה, על הקירות יש ציורים יקרים. על הרצפה שטיחים מקיר אל קיר. כולם לבושים טוב, אוכלים טוב. נו באמת.

לא נכון ש...

שייקה אופיר קבור ליד אביה של לידיה אופיר.

לידיה: "נכון שאני נורא רציתי שהוא ייקבר לידו, אבל לא היה מקום בקריית שאול, ושייקה נקבר בנחלת יצחק".

באופן מקרי ביותר נקבר שייקה ליד אדם ששמו אליעזר שומכר, שבינו לבין ישראל שומכר, אביה של לידיה, אין שום קשר. זה מקור הטעות.

לא נכון ש...

לידיה אופיר מחרימה את עדי, בנו הבכור של שייקה מאשתו הראשונה, שהגיע לארץ ללוויית אביו.

עובדה היא כי בזמן הראיון הוא צלצל אליה. השיחה התנהלה בטון חם מאוד, משפחתי. באגרטל בחדר היה זר שהוא שלח. בפתק נאמר "ללידיה, באהבה והערכה". הויכוח היחיד שפרץ ביניהם היה כאשר לידיה רצתה לתת לו כסף, והוא לא רצה לקחת.

מאוד לא נכון ש...

לידיה לחצה על שייקה לעשות הופעות ריווחיות יותר ו"אמנותיות" פחות.

לידיה היתה זו אשר יזמה וניהלה את הקשר עם תיאטרון "הבימה" לגבי השתתפותו של שייקה במחזה "המלך מתיא הראשון", שגרם לו לוותר על מספר גדול של הופעות בסכומים גבוהים, תמורת המשכורת הנמוכה יחסית של התיאטרון הלאומי. הפער הוא ענק. הופעה אחת בחוץ שווה לחודש עבודה ב"הבימה".

מאוד לא נכון ש...

אנשים שרצו לבקר את שייקה על מיטת חוליו "נחסמו".

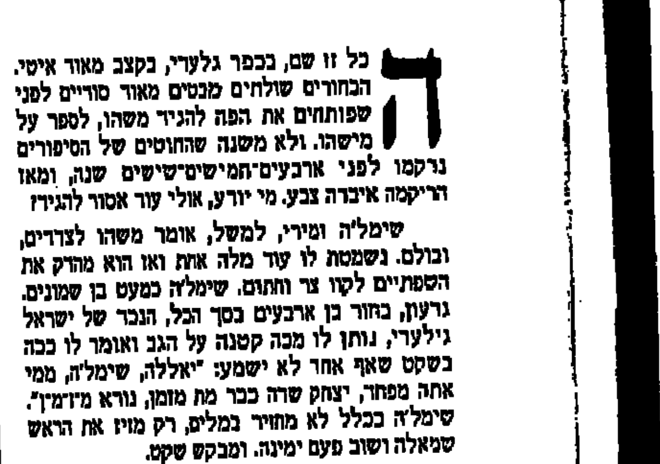
מי שרצה לבקר, ביקר. בין המבקרים הקבועים – שנמצאו לידו כל כיום, או לעתים קרובות – היו ג'וזקי ארקין, מנחם גולן, צ'יץ', אייבי נתן, גדי יגיל, ראלף ענבר, נירה גל ויעקב בן הרצל, הצייר בני לוי. והיו עוד. די הרבה.

סליק סודי ביותר

מאת בילי מוסקונה־לרמן

ה כל זו שם, בכפר גלעדי, בקצב מאוד איטי. הבחורים שולחים מבטים מאוד סוריים לפני שפותחים את הפה להגיד משהו, לספר על מישהו. ולא משנה שהחוטים של הסיפורים נרקמו לפני ארבעים־חמישים־שישים שנה, ומאז הריקמה איבדה צבע. מי יודע, אולי עוד אסור להגיד?

שימל'ה זמירי, למשל, אומר משהו לצדדים, ובולם. נשמטת לו עוד מלה אחת ואז הוא מהדק את השפתיים לקו צר וחתום. שימל'ה כמעט בן שמונים. גדעון, בחור בן ארבעים בסך הכל, הנכד של ישראל גילעדי, נותן לו מכה קטנה על הגב ואומר לו ככה בשקט שאף אחד לא ישמע: "יאללה, שימל'ה, ממי אתה מפחד, יצחק שדה כבר מת מזמן, נורא מז'מז'ן". שימל'ה בכלל לא מחזיר במלים, רק מזיז את הראש שמאלה ושוב פעם ימינה. ומבקש שקט.

אנחנו עמוק בסליק של כפר גלעדי. אברשה שמוקלר יורד ראשון, אחריו, ממושמעים, בשורה: מנחם קלר, אושר גליק, ושימל'ה. בחורים שנולדו בתחילת המאה. מניחים במיומנות כף יד מקומטת על הבטון, כף רגל על הסולם, ומשתלשלים פנימה, נבלעים אחד אחרי השני לתוך האוויר הצפוף בבטן החשוכה של האדמה. אברשה חותך בכיוון הרובה האנגלי. נוגע בעיניים נרגשות. לאנגלי הזה יש פיגורה מצויינת. לידו יושב ההוצ'קס – מקלע כבד לגמרי, ועל המדף למעלה ה"שטור" המחורבן שהקנה שלו מפקשש כמו צינורית השקייה עשוייה מגומי. ל"ברן" היו הביצועים הכי מבריקים בסולם של הבחורים. גם המקלע הגרמני מ"ג 34 מקבל מלה חמה.

עכשיו, בחושך הדחוס, אחרי הפגישה עם הרובים, מתחיל ויכוח מתי הוקם הסליק. העיניים מתגלגלות למעלה, מחפשות תאריכים מרוייקים לפי תמונות ישנות. חוזרות לקיר ממול ושוב מתגלגלות לתקרה.

אושר: מתי שהיתה ההתקפה על הטורים. בשנת שלושים ושבע.

אברשה: איזה שלושים ושבע, רק אחרי ארבעים.

מנחם: ארבעים? ארבעים... זה היה עם הסורים.

(המשך בעמוד 21)

בצילום בעמוד הימני, משמאל לימין: מנחם קלר, אברשה שמוקלר, אושר גליק ושימל'ה זמירי; במרכז: שימל'ה זמירי על הסולם ולמטה: אושר גליק בירידה.

מנחם: "זה היה עם הסורים. בין '42 ו־'43'. לאוסטרלים היה נשק ואנחנו לקחנו אותו מהם. לא, אולי". שימל'ה: "איזה נחמדים היו האוסטרלים". אברשה: "האוסטרלים. אהה, כן, באמת אהבו לשתות חלב ולרקוד עם בחורות. על כל כוס חלב היו נותנים שני רובים".

הבחורים של כפר גלעדי שומרים על סודיות, מתבוננים טוב־טוב לצדדי לפני שהם פותחים את הפה להגיד משהו. מי יודע, אולי עוד אסור להגיד. הבחורים נולדו בתחילת המאה. הסליק שחפרו עם פלישת הבריטים לסוריה שימש כמחסן פלוגתי של ההגנה, ואנשי ההגנה עצמם לא ידעו את מיקומו המדויק. הם לא שברו את הסוד ולא פרקו את הסליק גם אחרי קום המדינה. למה? כי א איש מוסמך לא נתן הוראה לפרק.

סליק סודי ביותר

אחיעם קרול: הוא ובניו, עוזי, עמוס וגדי, עם בגדי עבודה כחולים ופנים שזופים כמו שצריך, המשיכו בכפר גלעדי את מסורת הנשק ועוד כמה מסורות חדשות.

(המשך מעמוד 18)
בין ארבעים ושתיים וארבעים ושלוש. לאוסטרלים היה נשק ואנחנו לקחנו אותו מהם. לא. אולי.

שימליה: איזה נחמדים היו האוסטרלים.

אברשה: האוסטרלים. אהה, כן, באמת אהבו לשתות חלב ולרקוד עם בחורות. על כל כוס חלב היו נותנים שני רובים.

הסוד הנורא של הסליק לא תועד על נייר מסיבות חשאיות כהחלט. הגברים סוגרים ביניהם, בעל פה, שהסליק נחפר עם הפלישה של הבריטים לסוריה. הימים היו כאלה שכל אחד שנתפס על־ידי הבריטים עם כדור רובה היה מושלך לחמש שנים לכלא. בכפר גלעדי בשנת ארבעים ואחת התאספו כמויות אדירות של נשק. הבריטים כל הזמן ריחרחו ברקע, אז הוחלט לחפור את הסליק.

איסוף הנשק המחתרתי בכפר גלעדי לא היה מקרי. ההיסטוריה, במקרה הזה, מקפלת סוג של פסיכולוגיה אנושית. נשק מקודש לא בהכרת מדווח לרשויות. מסורת קונספירטיבית שהחלה עוד לפני שהוקם "השומר". לסליק של אברשה שהוקם בשנות ה־40, קדם סליק שנחפר בשלושה זוגות עיניים, כשהוקמה ה"הגנה" בראשית שנות ה־20', כמה גברים חשדניים מאנשי "השומר" – נחום הורביץ, צבי קרול והחבר מתתיהו שטיין – בחנו אז במבט מדוקדק את מנהיגי היישוב, והגיעו למסקנה שיש להם עסק עם ילדים. ללא שיתוף עם "ההגנה" ובסודיות גמורה הקימו אירגון מחתרתי חשאי נפרד – "הקיבוץ" – בשני מוקדי פעילות: תל־יוסף וכפר־גלעדי.

נחום הורביץ משרידי "השומר", היום בן 92, לא מוכן לדבר על הסליק ההוא. יושב בחדר החולים בכפר גלעדי ומניז את הראש בנרגנות כשמנסים להחזיר אותו שבעים שנה לאחור. מה יש לדבר – אין מה לדבר. הורביץ, קרול ושטיין חפרו את הסליק הראשון, ב־1923. ההערכה הפרטית שלהם הסתכמה במסקנה קצרה: הם לא מכירים ולא סומכים על כל האליהו גולומבים והדוד בן־גוריונים הצעירים, הלא מנוסים, החובבניים האלה, ויש סכנה שהבטחון של הארץ יפול לידיים לא מקצועיות. סיכמו ביניהם מסקנות וכלי הרבה דיבורים החליטו לחפור. בן־גוריון, בבוא היום, ישמור להם טינה על ההחלטות העצמאיות והקונספירטיביות שלקחו לעצמם בלי להרחיב בדיבורים.

המקום שנבחר עבור הסליק היה ליד אורוות הסייחים, מתחת לערמות הזבל. בלילה הראשון הספיקו לחפור בור של 60 ס"מ על 60 ס"מ ובעומק של מטר וחצי. העבודה נמשכה ארבעה שבועות, בלילות, אחרי שעות העבודה הרגילות במשק. אשתו של שטיין לחצה לדעת לאן הוא נעלם בכל לילה למשך שעות. שטיין שתק. אשתו אמרה רק גט, גט, וגט. שטיין הסתגר בשתיקות ארוכות, וחי עירירי עד סוף ימיו. לפני מותו ביקש להיקבר ליד האשה שגירשה אותו.

לילה אחר, כשכמעט נחנקו מחוסר אוויר בעומק של עשרה מטרים, החליטו – אחרי מחשבה והתייעצות – לחלק את הסוד עם עוד אדם כדי שידריך אותם לגבי איוורור ותאורה. צבי קרול נסע לחיפה להיפגש עם המהנדס גדליהו וילבושביץ, אחיה של מניה שוחט. וילבושביץ תכנן שרוול לאיוורור עשוי מבד יוטה בקוטר 50 סנטימטרים. בלב פועם, כתב צבי קרול ביומן שלו, המשכנו בעבודה. זאת אומרת, היה אוויר.

לאליעזר קרול נולד בן בשם אחיעם. אחיעם קרול צועד כל צהריים לחדר האוכל הממוזג, האוטומטי, של כפר־גלעדי. אחיעם והבנים שלו, עוזי, עמוס וגדי, כולם עם בגדי עבודה כחולים ופנים שזופים כמו שצריך, המשיכו את מסורת הנשק ועוד כמה מסורות חדשות. גם היום, ב־1987, בני מצווה בקיבוץ נהפכים – בטקס אפלולי למדי – לגברים, כשבועה על רובה שלידו מונח ספר תנ"ך. בימי "השומר", לכל ילד שנולד היה מוקדש רובה. ליד עריסתו נשמעו נאומים נרגשים של אליעזר קרול ומניה שוחט. בתפאורה של 87', ממקום של דוגמה אישית ומסורת, זורים האבות מטוחי כבוד.

על עוזי, הנכד של אליעזר קרול, אומרים היום בכפר־גלעדי שרק איתו אפשר לשתות כמו שצריך. עוזי ראה עולם כשהוא יושב על סיפוני אניות ולמד להבחין בין ויסקי לערק במינונים גבוהים. במשק

הוותיקים לא סמכו על כל האליהו גולומבים והדוד בן־גוריונים הצעירים, הלא מנוסים, החובבניים, והאמינו שיש סכנה שהבטחון של הארץ יפול לידיים לא מקצועיות. בלי הרבה דיבורים הם החליטו לחפור סליק.

אומרים שהבעייה של השתייה התחסלה. הלחץ החברתי עזר. מי שהעז להרים כוסית קצת יותר מדי גבוה, מצא את השביל החוצה. עוזי צוחק באותם פנים שזופים ואומר שביום שישי בערב, אם אני רוצה, הוא מוכן להדגים לי איך אפשר לשתות ולקום בבוקר לעבודה כאילו לא קרה שום דבר. וגם לא צריך לעשות מזה עניין גדול, הוא אומר. קצת שותים, קצת שמחים, ולא מוכרחים לדבר על זה כל־כך הרבה. גם לא מוכרחים לשתות בדשא מול העיניים של כולם. הקבוצה של הגברים, אלה שיודעים לשמוח ולשתות מזוקק, פשוט נכנסת הביתה ושמחה בין הקירות ולא על הדשא, מול העיניים הקפדניות של המזכיר. בזה נגמר העניין.

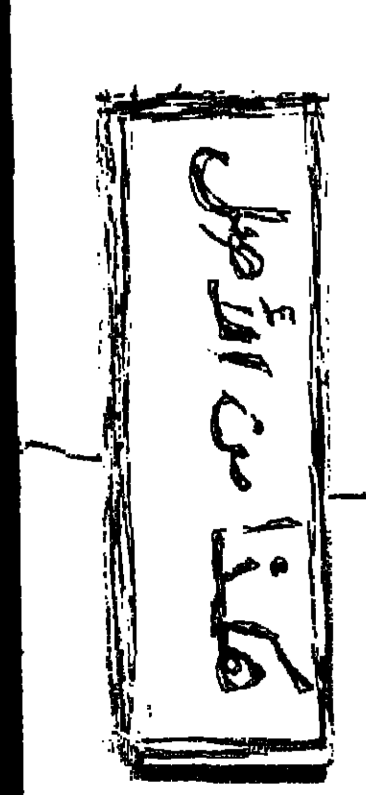
חצי מאה אחורה. ב־36' עבר הסליק הסודי של אנשי "השומר" לאברשה שמוקלר שהגיע לכפר־גלעדי מסכריה. שמוקלר נכנס בסוד הבור באדמה והשתנק מתדהמה. פעם ראשונה בחיים ראה אוסף אדיר של אקדחים.

את כל התוצרת הזאת אתם מסתירים מה"הגנה"? ככה רצה לדעת סוציאליסט עם משמעת חזקה. הבחורים שנשארו מ"השומר" אמרו: ככה! אברשה דימן מייד לקיבוץ את צבי בן־יעקב, מפקד ה"הגנה" באיזור. הפגישה הזאת היתה נקודת מפנה בהיסטוריה המחתרתית של הכפר. "השומר" לחץ את יד ה"הגנה". לחיצה ג'נטלמנית בלבד, בלי חיבוקים ונשיקות. לבור העמוק והסודי נקרא בדחיפות גם יהודה ארזי, שהיה הסליקר של ה"הגנה". שבועיים ישבו שם ומיינו נשק.

אברשה אומר שחצי מהנשק היה אלטע־טראנטה. שהכדורים היו מימי טרומפלדור. "ארזי היה יורה כדור וכעבור עשרה מטרים הכדור היה מתחיל לזוז לרוחב". ליד הכדורים מימי טרומפלדור מצאו תביות מלאות רובים חלודים ששכבו בתוך מים עם שיכבה דקה של שמן שצף למעלה.

אחרי שגמרו למיין את הנשק התחולל קצר קטן בין הגברים של כפר־גלעדי לחבר'ה של ה"הגנה". האחרונים, שהבינו מאיזה חומרים של מסורת עשויים הגברים בכפר־גלעדי, לא האמינו להם שימסרו את כל הנשק שימצאו ל"הגנה". אברשה אומר שהעלבון הזה מונח לו עד היום כמו גוש בלב. ובכלל, איזו קטנוניות היא זו, הוא אומר במבטא הרוסי הכבד שלו. ברור שלא היינו נותנים את כל הנשק. מי שקרוב לצלחת הוא זה

(המשך בעמוד הבא)

החבר'ה של ההגנה לא האמינו לאנשי כפר גלעדי שימסרו להם את כל הנשק שימצאו. אברשה אומר שהעלבון הזה מונח לו עד היום כמו גוש בלב. "ובכלל איזו קטנוניות זו? ברור שלא היינו נותנים את כל הנשק. מי שקרוב לצלחת הוא שאוכל. זה כלל ידוע, לא?"

אברשה שמוקלר: "המסורת של קניית נשק היתה חזקה כמו אינסטינקט. אפילו היו מציעים לי נשק היום – הייתי מיד קונה, לוקח, משלם, ולא שואל שאלה אחת מיותרת".

(המשך מהעמוד הקודם)

שאוכל. זה כלל ידוע, לא? המסורת של קניית נשק היתה חזקה כמו אינסטינקט. אפילו היו מציעים לי נשק היום – הייתי מייד קונה, אומר אברשה. לוקח, משלם, ולא שואל שאלה אחת מיותרת. אלה הגנים שהזרימו אנשי "השומר" בבנים שלהם.

יצא שאנשי כפר־גלעדי קנו נשק, ובאותו זמן בדיוק, ליד, קנה נשק בתור בשם טחור, שמונה מטעם ה"הגנה". את הנשק של הכפר אספו חמישה־שישה גברים. מנחם קלר, מאיר בריל, ועוד כמה. מאיר בריל, שכבר לא בחיים, היה טיפוס רגזן. הבחורים מספרים עליו שכל הזמן היה רק כועס ורוטן. יום אחד יצאו לאסוף נשק מהשדות. מה שנפל לאנגלים שעברו בסביבה, ליד הנבול. מנחם שם לב לפצצות קטנטנות כאלה, עגולות, יפהפיות. פתאום, איך שהם מתכופפים, התגלגלה לו פצצה אחת מהיד ושניהם בעטסו באבקה לבנה סמיכה. מנחם קפץ מבהלה ובריל התחיל לסנן בזעם: מה איתך, יא אידיוט. לך תסביר לו מה איתך, אומר היום מנחם.

ב תחילת 41' פלש הצבא הבריטי לסוריה, למנוע השתלטות הצרפתים הנאמנים לנאצים. משה דיין איבד שם את העין כשכדור תרד למשקפת. אנשי ה"הגנה" תכננו את פינוי כפר־גלעדי מחשש לבטחונו. באמצע הלילה העירו את אנשי הקיבוץ ואמרו שתוך שעתיים כולם עוזבים. גם הנשים וגם הילדים. "עשינו להם נא באוון", אומר אברשה, מקפל אצבע אחת בשביל הדוגמה. הנשים והילדים עזבו לתל־יוסף. אבל הגברים, עם האקדחים, נשארו בכפר. עברו, שמרו והסתובבו בשדות, לכיוון מרגלות החרמון, לחפש נשק שהשאיר הצבא. בקצה אחד צעדה החבורה של ה"הגנה", ובצד השני – החבורה של כפר־גלעדי. כל קבוצה חיפשה מציאות לעצמה. גם הערבים חיפשו, וכשמצאו איזה מקלע כבד מסוג "הוצ'קס", לא היו לוקחים אותו לעצמם אלא רק מפרקים ממנו בשדה חלק קטן וחיוני, שהבחורים היהודים ימצאו את הכלי ואחר־כך יבואו הם, הערבים, ויציעו להם לקנות את החלק הקטן החיוני במחיר מופקע.

בסוף 41', אחרי הפלישה, הצטברו בכפר־גלעדי כמויות אדירות של נשק. אברשה הציג את הבעייה לפני אנשי ה"הגנה" ואלה נתנו פקודה: תקימו מחסן. אברשה חשב לחפור את המחסן בנגרייה, תחת מכונות כבדות. אבל הנגרים היו פטפטנים מדי לטעמו. מצאו מקום אחר. עמוק עמוק מתחת למחסן המזון של המשק.

חמישה גברים היו בסוד מיקומו של הסליק השני. אברשה – המפקד. אברהם רונדה ז"ל, ינצ'ס, ומאיר בריל ז"ל. שימל'ה היה השומר ולא הסבירו לו בדיוק במה מדובר. רק אמרו לו: תשמור כאן, זה עניין בטחוני, אם מישהו יתקרב – תשתעל. שימל'ה היה בסדר גמור. לא שאל שום שאלה, רק השתעל חזק מאוד כשמישהו התקרב. צבי בן־יעקב ויהודה ארזי מה"הגנה" ריחרחו שבוע אחרי שבוע בין שבילי הקיבוץ כדי לגלות איפה הסליק, ולא הצליחו. אברשה, ארם חשדן מאוד, החזיק את הסוד באצבעות קפוצות. ככה גם ארבעת הגברים האחרים.

אחרי שגמרו לחפור היתה בעייה של סגירה. ענו למהנדס של ה"הגנה" וביקשו שיתכנן דלת. אברשה נסע עם רכב להביא אותו. כבר בירידות של צפת, אומר אברשה, הבחור נראה לי פטפטן יותר מדי. אמרתי לעצמי: אני את הבן־ארם הזה לסליק שלנו לא מכניס. 300 מטר מהסליק היה מפעל למרצפות. אברשה הביא את המהנדס לפתח המחסן למרצפות, מתחת לקומפרסור, ואמר לו: כאן! המהנדס הסתכל טוב־טוב ושאל – בשביל זה הבאת אותי עד כאן? יכולת להסביר לי גם בטלפון.

הדלת שתיכנן היתה מאוד לא מתאימה. גוש של חמישה טון שאמורים לגוון על פסי ברזל. את הביצוע נתן אברשה לשמוליק רבינוביץ, בוגר "מקס־פיין", ואמר לו שרוצים להמציא מרגמה שמחליקה על פסים של חלון וצריך לכרסם את הפסים על מכונה. הבחור קנה את העניין וביצע את העבודה. הסליק הזה עבר בקלות את השבת השחורה ואת מכשירי הגילוי של הבריטים. לא כמו הסליק הענקי שנתגלה בקיבוץ יגור, גילוי שיצר טראומה חזקה אצל חברי המשק.

ה סליק בכפר גלעדי שימש בתור מחסן פלוגתי של ה"הגנה". בנשק הזה השתמשו אחר־כך בפעולות ובקרבות, כשאנשי ה"הגנה" עצמם, מחוץ למשק, לא יודעים את מיקומו המדוייק. חמשת הגברים של כפר־גלעדי לא שברו את הסוד. "אפילו זינה אשתי לא ידעה", אומר אברשה.

מלחמת השחרור הסתיימה, קמה המדינה, והסליק נשאר. אף אחד לא נתן הוראה לפרק אותו. בשנת 51' היה הפילוג בקיבוץ המאוחד. קיבוצים התפצלו. אנשים עזבו מקומות שהקימו בעשר אצבעות. גם משפחות נשברו. אברשה עבר לקיבוץ הגושרים, מהערצה עקשנית לרוסיה של סטלין. ארבעת הגברים שנשארו בכפר־גלעדי המשיכו לשמור על הסליק בסודיות גמורה. בהתחלה שמר על המחסן מאיר בריל. כשהזדקן בריל, שמר עליו אושר גליק. באפלולית המחסן התחיל אושר לייצר יין. לילות שלמים היה יושב עם בקבוקים וצינוריות. כומנו המפנוי היה משמן את הנשק. שיהיה. במפתח שחור גדול, כמו מפתח של כנסיה, היה מתגנב בערב לסליק, מסתכל לצדדים, סותח, ומשתחל בין הרובים.

לאחת התגיגות של כפר־גלעדי, בערך באמצע שנות השישים, הוזמן גם אברשה. אחרי החיבוקים והנשיקות שאל אברשה את אושר: תגיד, אתה עוד מחזיק את הנשק הבלתי־ליגלי מתחת לאדמה?

אושר, בשיא הפשטות, ענה לו: כן.

אברשה: תגיד, אתה לא שמעת שיש לנו צבא, משטרה, משמר הגבול, מדינה? תמסור את הנשק.

למסור, מלה איומה בכפר־גלעדי.

אושר ענה: אני לא קיבלתי פקודה למסור, אני לא מוסר שום דבר.

ככה אמר.

נ גמרו התגיגות. אברשה חזר להגושרים. אושר חזר לסליק. והמשיך לרדת בחושך לטפל ברובים וביין. בשנת 75' הפכו את המבנה שמעליו למחסן בגדים. גרישא, האחראי על הבנייה, שפעם היה מצטרף מסקרנות למתפשי הנשק בשדות, גיחש כמה מרובר ונתן פקודה לבנאים: כאן אתם בונים קיר בטון, לא נגעים ולא מחטטים.

וככה נשאר הסליק, ואושר המשיך לרדת אליו עם המפתח השחור שמזכיר מפתח של כנסיה.

הסוד התרסק מכיוון לגמרי לא צפוי. החבר'ה של כיתה ד' אהבו לרתרח, לחפש סודות ולשחק במרגלים. ערב אחד ראתה החבורה את אושר צועד בשביל, ופתאום נעלם באדמה. בערב השני הלכו בכיוון שלו, שמונה בעקבות אחד, הציצו בו יותר מקרוב ונכנסו להלם. מחסן מלא רובים ואקדחים. כמו בחלומות הכי נועזים שלהם. איך שהם יוצאים אחד אחרי השני מהבור, משפשפים עיניים, ירד שי מלמור, היום מזכיר המשק, לחליכת לילה. פתאום בחושך ראה את הצללים של החבורה וכבר העביר בראש תמונות של נזקים אפשריים. הוא תפס שניים מהם, כופף את היד ולחץ שיגידו מה גנבו. בשביל להתנקות הם גילו לו על הבור עם הרובים.

אושר עזב את הסליק בשקט. בלי מלים כואבות. בריאותו נחלשה והוא עבר לעבוד בבית ההארחה של הקיבוץ. מהסליק לקח איתו הביתה למזכרת רק את המפתח, ורובה אחד. הסליק נשאר לעמוד בעלבונו, מוזנח, מלוכלך, לא שמור. עד שיום אחד, לפני מספר שנים, פנה גדעון גלעדי למשטרה וביקש בשם המשק רישיון לנשק. באו מומחים, בדקו, עשו רשימות מסודרות, לקחו מה שצריך, ולכל השאר נתנו רשיון. לא משהו שאפשר לעשות אתו מלחמה. סוף המחתרת של כפר־גלעדי.

עכשיו, בתוך הסליק, ארבעה בחורים בסביבות גיל השמונים, נאנחים שם במבטא רוסי כבד, מסתכלים על הרובים הישנים מימי האנגלים ועל הקירות האפורים העשויים בטון ישן, ומחייכים לשימל'ה: "תשתעל עוד פעם אחת איך שהשתעלת פעם כדי להזהיר אותנו".

ושימל'ה מחזיר להם חיוך סודי, ומשתעל שיעול אחד ארוך,

כמו פעם.

בילי מוסקונה־לרמן

יהונתן גפן

הישרדות

ר ודולף הס, שרדן גדול.
גם העריץ, אחד כמו היטלר וגם היה הסגן שלו, ונישאר בחיים. נישפט בנירנברג וקיבל גזר דין מאסר עולם, בכלא פרטי, נאצי בודד בשטח. ניסה להתאבד שלוש פעמים ונישאר בחיים, אם אפשר לקרוא לזה חיים. בגיל 93 הצליח להתאבד.
נמנעה ממנו הלוויה ממלכתית מחשש חגיגות הניאו־נאצים.
נקבר בכפר מולדתו והצליח, ברגע האחרון, גם לגרום לשבץ־לב לבנו.
אם זה לא הישרדות, אין הישרדות.

בלוז מלחמת העולם השלישית

מאת בוב דילן

לבוב דילן, לרגל הופעתו בפארק, בין הבלוזים והמלחמות, מוקדש תרגום חופשי זה בשלום ובאהבה, וד"ש לליטוני אם אתה רואה אותו.

לפני זמן מה עבר לי חלום בראש
על מלחמת העולם מספר שלוש.
למחרת הלכתי לרופא שיגיד
אם אני נורמלי והכל בסדר אצלי.
הוא אמר שזה לא היה חלום
אבל זה לא הרגיע אותי.
החלומות שלי הם בראש שלי.

אמרתי לו: "רק רגע, דוקטור, מלחמת־עולם עברה לי עכשיו מול האף!"
והוא אמר: "אחות, תזיזי ת'תחת, תרתיחי מחט, האיש הזה מטורף".
הוא דקר את ידי, צעקתי: "רה לאו".
הוא השכיב אותי מהר על ספת המטיכים שלו
ואמר: "עכשיו תספר לי על זה".

טוב, דוקטור, הכל התחיל מאוחר,
אחרי רבע שעה הכל נגמר.
נזרקתי בסביבה, חיפשתי אהובה,
קראתי כתבה על איך הכל אותו דבר.
וחשבתי: "מי לעזאזל הדליק את כל האורות האלה?"

קמתי, הלכתי, אחורה הסתובבתי
מקיר אל קיר בפינות העיר.
חשבתי לאן לא כדאי לי ללכת,
השלכתי סיגריה שהיתה כבר מושלכת.
ירדתי למטה, בחוץ נראה לי
שזה היה יום נורמאלי.

צילצלתי בפעמון ואף אחד לא קלט,
הכנסתי חצי ראש לחלון של המקלט
והבאתי להם צעקה עם כל הלב:
"חיו! תנו לי גרגר אמונה, אני בן־אדם רעב".
רובה ירה וברחתי משם,
אבל אני לא מאשים אותם, נראיתי חשוד לאללה.

תפסתי בחורה לחפש אצלה תקווה,
אמרתי לה: "בואי נשחק באדם וחוה".
והיא אמרה: "אתה מטורף?
מה, אתה לא זוכר מה קרה
בפעם האחרונה כששיחקנו?"

מעבר לפינה, מול דוכן זקניקיות,
פגשתי אידיוט וזרקתי לו שטויות,
שתיים־שלוש שטויות ולא יותר.
והוא רץ מהר, חומש שוטר,
אמר לו שאני קומוניסט.

הצצתי בחלון אטום של קדילק יקר
ולא ראיתי בפנים שום דבר.
תפסתי את ההגה, עצמתי עיניים
ונכנסתי לרחוב ארבעים ושניים.
בקאדילק,
מכונית טובה לאחרי המלחמה.

הרגשתי לבד בעולם שנחבט,
חיפשתי מישהו לדבר איתו קצת.
חיגתי מהר אחד חמש
רק לשמוע קול של בובה לוחש:
"השעה שלוש ושלוש דקות".
היא אמרה את זה שלוש שעות,
סגרתי לה בפרצוף.

נזכרתי שיש רדיו במכונית
לחצתי כפתור, נפלתי על תוכנית
של רוק מתקדם עם שדרן מתנשם,
זה היה רדיו ישן.

כאן עצר אותי הרופא, ממש לפני החדשות,
ואמר: "מעניין, גם לי יש כאלה חלומות,
אבל אלי, היחידי שנשאר שם
אחרי סוף מלחמת העולם,
זה אני.
לא ראיתי אותך בשטח"

זמן עבר, והיום מסתבר
שלכל אחד יש חלום אחר.
כל אחד חולם שרק הוא נשאר
אחרון בעולם הבוער.
חצי מהאנשים יכולים להיות תודקים כל הזמן,
כל האנשים יכולים להיות חצי צודקים כל הזמן,
אבל כל האנשים לא יכולים להיות צודקים כל הזמן.
נדמה לי שאברהם לינקולן אמר את זה.

אני אתן לכם להיות בחלומות שלי
אם אתם תתנו לי להיות
בחלומות שלכם.
את זה אני אמרתי.

מטבח אלקטרה
מתנה כל יומיים
הגרלת ענק
6.9.87-30.10.87
קנה היום
התחל לשלם בעוד חודש
עד 10 תשלומים
שקליים שווים
אלקטרה, מהחברות המובילות בישראל במוצרי חשמל לבית,
מציגה לפניך מבחר ענק ואיכותי במבצע חסר־תקדים:
"מטבח אלקטרה מתנה כל יומיים".
קנה ממוצרי אלקטרה המשתתפים במבצע ותיכנס להגרלת הענק!
בין הקונים מוצר אלקטרה המשתתף במבצע*
יוגרל הפרס הגדול - מטבח אלקטרת חינם:
• אלקטרה סופר - מקרר היוקרה
• תנור בישול ואפייה-858 מולטיסיסטם
• מיקרוגל אלקטרוני - אלקטרה ווסטינגהאוז
• מכונת כביסה - קומפורט קינג
• מייבש כביסה - אלקטרה קומפורט.
היכנס לאחת מחנויות החשמל המובחרות ורכוש
ממוצרי אלקטרה המשתתפים במבצע.
דרוש כרטיס הגרלה, מלא את פרטיך האישיים
והכנס את הכרטיס עם חשבונית הקניה לתיבת־ההגרלה
הנמצאת בחנות.
בכל יום ג' במשך תקופת המבצע, תערך הגרלה של 3 מטבחים
בין הקונים מוצרי אלקטרה בשבוע החולף.
מקררי ווסטינגהאוז ואלקטרה סופר.
מערכות בישול ואפיה
מכונות כביסה
מייבשי כביסה
מקפיאים
מגוהים
*לפניך המבחר הענק של מוצרי אלקטרה המשתתפים במבצע
"מטבח אלקטרה - מתנה כל יומיים":
• מקרר - אלקטרה ווסטינגהאוז • מיקרוגל אלקטרוני - אלקטרה ווסטינגהאוז • מיקרוגל חשמלי - אלקטרה ווסטינגהאוז • מדיח כלים - אלקטרה ווסטינגהאוז • מכונת כביסה-קומפורט גט • מכונת כביסה - קומפורט קינג • מייבש כביסה - אלקטרה קומפורט • אלקטרה סופר - מקרר היוקרה • מקפיא - 250 ליטר • מקפיא-200 ליטר • תנור בישול ואפיה - DL 6060 מולטיסיסטם • תנור בישול ואפיה - 858 מולטיסיסטם • תנור בישול ואפיה - 858 • תנור גנטרה - וילה 2000.
אלקטרה
הנוחות שלך - האתגר שלנו
המבצע בכל חנויות החשמל המובחרות וברשת חנויות השקם.

משה קול: מי אתם חושבים ישב על הספה שלו בסלון?
(צילום: יוסי זמיר)

בת־קול

מאת מיכל קפרא

משה קול, שליש נשיא בטרויקה שמנהיגה את מפלגת המרכז החדשה. ליברל מאוכזב, פוליטיקאי בדימוס, קשיש ועייף, שצץ מנבכי ההיסטוריה להגשים חלום ישן. שר תיירות ממושך לשעבר, יושב בית, שלא רוצה להגיד מלה על הנסיעות של שריר. לפני עשור, אריק שרון פלירטט איתו בתיווכו של עמוס קינן. בליברלים העצמאיים אמרו אז שהשידוך לגיטימי. שהשד לא נורא כל־כך.

ספות בחדרי סלון של פוליטיקאים שוות התייחסות כבר־ראש, למרות הנטיה לשבת עליהן ולשכוח את קיומן. בסלון ביתו של משה קול, אפילו בר הריפוד שבע ההתחכחויות של הספה מסגיר מגע בלתי צפוי. וכשמשה קול (76) שואל בנימה המתגרה בשכל הישר "נו, אז מי את חושבת ישב על הספה הזאת?" – מוטב לשתוק. אסור לנחש.

חידה פוליטית מפי אדם ששקע בנבכי ההיסטוריה ולפתע צץ בעזרתם ובאדיבה של גלים אלקטרוניים. משה קול, שריד חי מחותמי מגילת העצמאות, ממנהיגי הליברלים העצמאיים, מי שכיהן אחת־עשרה שנה כשר תיירות, זקף קומה עם שיער לכן מול המצלמה של "מבט לחדשות" והכריז: "הנה, חלום התגשם. מפלגת מרכז חדשה".

ואל המיקע הציצו אז בוודאי דרדקים שסוגרים את שנות השלושים לחייהם, ששאלו בגינדור את הכביר שבסביבה, "מי זה, מי זה האיש הזה?"

דורות שנולדו לעידן שריר־שר־התיירות, ולא ידעו ימים של שר תיירות מזן שונה. שני שרי תיירות. שני ליברלים. ועל־פי התפתלויותיו של קול, כאשר שמו של שריר עולה, עושה רושם ששר התיירות לשעבר מוכן היה להשתתף בתחרות בליעת זכוכית, מאשר להתייחס לליברל ההוא.

רק שאלה קטנה.

קול: "לא".

שאלה קטנטנה: גם אתה נסעת לחו"ל כל־כך הרבה?

קול: "תרשמי – משה קול לא מוכן לענות".

אולי משהו קטן על משרד התיירות?

קול: "שום דבר".

איש דיסקרטי, אבל החידה לא נפתרה עדיין, וכדרכן של חידות, הן מופיעות בדרך־כלל כאשר הנושא הנדון אינו קל כל־כך להתייחסות. במקרה הזה, לא רק אברהם שריר. גם אריק שרון, מימיה הראשונים של מלחמת לבנון יצא משה קול נגד המלחמה. במאמרים שפירסם בעיתונות לא הסתיר את דעתו על אישיותו של הגנרל שרון, מהלכיו וכישוריו. אבל ערב הבחירות של 77', בטרם מהפך, חמש שנים בלבד לפני המלחמה, נסתף משה קול, יונה מוצהרת, למערכת פלירטוטים עם מנהיג "שלומציון" – אריק שרון. בחיפוש אחר זיווג הולם לליברלים העצמאיים טען בזמנו משה קול, ש"אריק אינו נץ כל־כך ואפילו אינו פוסל כל נציגות פלסטינית למו"מ על פתרון הבעיה, בעוד של"ע מתנגדים מפורשות לכל מו"מ עם אש"ף". הרושם, טענו הליברלים המצדדים בשידוך, שהשד אינו נורא כל־כך, והשידוך לגיטימי.

זה היה אז. מומן. היום: "אריק שרון רצה ללכת איתנו, אבל ההנהלה התליטה שהיא לא מאמינה לו וסרבה ללכת לשיחות. אני הודעתי לו שאני מנתק את השיחות".

אבל היו שיחות, אני מתעקשת.

משה קול מעביר יד על המצח וכך, כנראה, צצה ועולה החידה. "שרון התקשר אלי ואמר לי: אני שולח אליך חבר שלי, מה שתגמור איתו מקובל עלי. נו, את מי את חושבת הוא שלח? מי ישב כאן?" שואל קול ונוטל אתנחתה למשך מספר שניות, מנרב את הזמן לניחוש, או שמא יוצר במכוון אפקט דרמטי להגברת המתח. המשך מפתיע. "הוא שלח אלי את עמוס קינן. אני הייתי צריך לסכם עם עמוס קינן אם שלומציון ול"ע ילכו יחדיו לבחירות. משונה, נכון?" אלא שעמוס קינן לא עמד בשליחות. קול פרש מהחיים הפוליטיים. שרון נכנס ללבנון, ולא מוכן יותר לדבר עם אש"ף, עכשיו קול תוקף את שרון, "כבר למדתי לדעת איך לקבל את דבריו. מה יש להוסיף, מספיק מה שאמרה רעית כהן".

בירושלים חמסין. בדירת קול ברחוב ז'בוטינסקי האוויר עומד. ובסלון יושב ליברל מאוכזב. פוליטיקאי בדימוס עייף, שיודע כמו כל בר־דעת אחר, שהמילה "ליברלי", בשדה הפוליטיקה הישראלי, הפכה לבריחה רעה, מרוח־טעם וריקה מתוכן. מהליברלים העצמאיים נותר רק ח"כ בודד, יצחק ארצי, וגם הוא נבלע במסגרת סיעת העבודה. ואילו הליברלים שבליכוד קורעים מליבו של מר קול אנחה כבדה. "זו מפלגה שרק קוראת לעצמה ליברלית", הוא אומר. "כשהחליטו להצטרף לחרות

(המשך בעמוד הבא)

קול. מי זה

משה קול מחותמי מגילת העצמאות, נולד ב־1911 בפינסק שבפולין. בגיל ארבע־עשרה הצטרף לקן השומר הלאומי, שהיה מבוא לתנועת הנוער הציוני שהובילה לתנועת העובד הציוני. כבר בגיל 17 היה מראשי תנועת הנוער הציונית בפולין. ב־1932 עלה ארצה ולמד באוניברסיטה העברית. בשנות מלחמת העולם השניה היה חבר מזכירות הועד הפועל של הסתדרות העובדים הכללית ויו"ר מרכז לשכות העבודה הכלליות לפועלים. ב־1946 נבחר להנהלת הסוכנות היהודית, היה חבר הנהלה ואחד מראשי ההסתדרות הציונית העולמית. תשע־עשרה שנה כיהן כראש מחלקת עליית הנוער.

קול שימש בתפקיד יו"ר המפלגה הפרוגרסיבית עד לאיחודה עם הציונים הכלליים, והקמת המפלגה הליברלית. כאשר החליטו הליברלים להתאחד עם "חרות", פרשו הפרוגרסיבים והקימו את מפלגת הליברלים העצמאיים (ל"ע).

מאז הקמת המדינה שימש כחבר כנסת. במועצת המדינה הזמנית היה היו"ר הראשון של ועדת החוץ. בכנסת החמישית היה יו"ר ועדת החינוך והתרבות. אחת־עשרה שנה כיהן כשר התיירות. לפני עשר שנים פרש.

(המשך מהעמוד הקודם)

ב־1966 איבדו את הליברליזם כדרך. הם הרי היו המתלהבים הכי־גדולים בזמן מלחמת לבנון".

משה קול צועד לאט־לאט למטבח וחוזר עם כוס מים קרים. בדרך הוא נזכר בתמונה ממוסגרת של כל אלה שחתמו על הכרזת העצמאות. "בואי תראי, מעט מאוד חיים עדיין". נימה של התרפקות חסרת מעצורים בקולו. בירושלים מתיזים סילוני מים על מפגינים חרדים. קצת יותר רחוק מתיזים על מפגינים דברים אחרים. "כשהייתי צעיר", הוא אומר, "רציתי שמדינת־היהודים שתקום תדמה לצ'כיה של מסריק. אולי אפילו טובה יותר".

תמונת חותמי מגילת העצמאות תולה בחדר השני. רוב הציבור יתקשה לזהות את הפנים. רוני מילוא פופולרי יותר. משה קול, חמישים שנה בכיונס הפוליטי, מזהה מיד את ההבדלים. "תמיד היו ויכוחים סוערים ואפילו גידופים, אבל אז היתה בכל זאת רמה אינטלקטואלית שחסרה עכשיו. אולי בגלל שאז עמדו בראש המפלגות דמויות אחרות בעלות רמה אחרת. הפוליטיקה הישראלית הידרדרה ואנשים טובים לא רוצים ללכת אליה. הכל עכשיו זה עניין של תכסיסים ואינטרסים בין מפלגות. אין חשבון מצפוני אמיתי".

במשפט האחרון מתקמט עור המצח וחורץ ואדיות. הוא אינו מרים את הקול, אינו משנה תנוחות, רק הואדיות הללו במצח הולכים ומעמיקים ביחס ישר לחומרת המציאות. גם זוית הראש כאילו נקייה ממניירות טלוויזיוניות שאימצו להם הפוליטיקאים בעידן הטלוויזיה. היו שהישוו את מעמדו של משה קול במפלגת הליברלים העצמאיים, למעמדו של חזן במפ"ם. דור המייסדים. הרבה עוצמה. הרבה כוח. הרבה אידאולוגיה. מה דעתו על ההשוואה? קול: "אוי, אני בפעם הראשונה שומע את ההשוואה הזו. אני מאוד מעריך את חזן. לא רק מעריך, מאוד מחבב אותו. ההשוואה הזו מאוד מקובלת עלי. אם מישהו ישווה אותי לחזן אני לא אתנגד".

מנהיג מפלגה, שכמעט ונמחקה מן המפה הפוליטית, יושב בכורסה בסלון, ומונה את ארבעים שנות המדינה וגם חלום פה ושם. "היה לי חלום של מדינת ישראל יפה, צודקת, הגונה", הוא אומר בשקט, "והנה המדינה לא התקדמה לקראת השלום ולא התקרבה לעצמאות כלכלית. המושבים והקיבוצים – פאר היצירה הציונית – נמצאים במצוקה נוראית ומבקשים נדבות כמו פריצים, ועכשיו גם מתחילה מלחמת דת ותרבות. שום דבר לא יסתדר. רק יהיה גרוע יותר אם לא נגיע להבנה חברתית. זו אחת הסיבות שנאבקתי להקמת תנועת המרכז, נאמנה לערכים של מוסר, ניקיון כפיים, סובלנות וחופש".

הערכים הללו מתחלקים בפיו של משה קול, בטבעיות, באלגנטיות, נטולי ציניות לחלוטין. כאילו שהניסיון ההיסטורי לא לימד מה כוחה של תאוות השלטון לעומת האידאות. מול הריאליה הקשה שהאיש מצייר, יש משהו תמים בחלום שהוא תולה במפלגה החדשה. פוליטיקאי משופשף, ובכל זאת. גם את ד"ש הוא לא שכח. למרות הברית העכשווית עם אותה מפלגה.

ד"ש היכתה את הליברלים העצמאיים. "הם פגעו בנו קשה. לקחו סיסמאות שלנו, וקולות, אבל לא קיימו את מה שהבטיחו. אילו יגאל ידין היה עושה איתי את הברית, ד"ש לא היתה מתפרקת. לא היה לו נסיון פוליטי. הוא היה אולי פרופסור גדול לארכיאולוגיה, אבל בפוליטיקה לא היה גדול כל־כך. כל עוד אשתו חיה, היא לא נתנה לו להיכנס לפוליטיקה. כשהקים את ד"ש, הוליט לעשות ברית עם שמואל תמיר ז"ל. לו היה הולך עם משה קול – הייתי מונע ממנו להיכנס לממשלה. אילו לא נכנסה המפלגה הזו לממשלת בגין, היא יכלה להיות אלטרנטיבה לשלטון. כשידין נכנס לממשלה הוא שכח את אחד העקרונות הקדושים שלה – שינוי שיטת הבחירות. והכוכבים של ד"ש איבדו עצמם לדעת מבחינה פוליטית. אני מאמין שליברלים שאינם נאבקים על עקרונותיהם הולכים לאיבוד. הנה, עוד דוגמה טובה: הליברלים שהצטרפו לליכוד". גם המפד"ל, על פי קול, משתבצת היטב בתסריט הזה. "חבל לי עליהם אחרי שירדו משנים־עשר חברי־כנסת למצבם היום, וכל זאת בגלל שנטשו את עקרונותיהם והמכו שיפתה בידי גוש אמונים הקיצוני, מבחינה דתית ולאומית".

משה קול, איש של עקרונות. המצח החרוש שלו, כוס המים, ריהוט הסלון הצנוע, נותנים כאילו תחושה של פרספקטיבה המסורית. שפה פוליטית עכשווית, אבל הטון של ימים עברו.

וכשמדובר בכשלונות ואכזבה ועייפות, מוכרחים להגיע למנחם בגין. "אני חושב שבגין מדוכא מכך שהטעו אותו, ואני אומר זאת לזכותו. הוא חשב שזו תהיה מלחמה קצרה גלבנון, עם ניצחון גדול, אבל הוליכו אותו שולל. 650 קורבנות! כשהביאו אותו לבופור בתחילת המלחמה אמרו לו, פה לא נפל אף חייל שלנו. כן, הוא מתייסר עליכך שהולך שולל".

משה קול הוא שעמד מאחורי עבודת הפאזל המייגעת שהרכיבה את תנועת המרכז החדשה הכוללת את הליברלים העצמאיים (שהחליטו להינתק מפיטמת העבודה) את שינוי (השריד של ד"ש) ואת מפלגת המרכז (זו שפרשה מהליברלים, כפי שעשו קול וחבריו לפני יותר מעשרים שנה). למה? "מפני שאני מודאג מאוד מתלות של השלטון בישראל במפלגות הדתיות והחרדיות, ולכן נחוץ לדעתי מרכז שייצג את הערכים הדמוקרטיים הנאורים, והערכים הליברלים המתקדמים – חופש, פלורליזם דתי, תרבותי וכלכלי. אם אנחנו רוצים למנוע פה מלחמת אחים – הדרך היחידה היא שכל המפלגות יכירו בהכרח של סובלנות דתית וורקיום. כל אחד במדינה יוכל לחיות ולנשום כרצונו תוך כבוד לדעת הזולת".

ביקשו פעולת המשכות לאיחוד שלושת המפלגות?

"כתבתי הרבה על הנושא, נפגשתי עם חברים רבים, שוחחתי עם אנשים רבים מחוץ למפלגה, ניסיתי להשפיע בכל כיוון אפשרי. שוחחתי גם עם אישים מחוץ למפלגה".

אילו אישים?

"אישים יותר רוחניים".

היום, נדמה, שנימוקים אידאולוגים איבדו מחשיבותם. שינית קצת את מגנון השכנוע?

"לצערי הרב זה נכון, האידאולוגיה פחות תופסת. הנה, יש ויכוחים בין דתיים לחופשיים. מדוע אי־אפשר לנהל דיאלוג אידאולוגי על מקום הדת במדינה? במקום אידאולוגיה, יש נסיון לאכוף דעות. מה פתאום הכנסת צריכה להחליט מיהו יהודי? מי היא שתחליט? מה זה עניינה? אבל היום לא מתייחסים למישור האידאולוגי כי הרמה ירדה".

איך אתה משתלב בתוך המשחק הפוליטי החדשים?

"בכל משא ומתן פוליטי יש בעיות. כשהקימותי בשנת '61 את המפלגה הליברלית המאוחדת, היו גם בעיות. השפה במשא־ומתן באיחוד הזה היתה טובה, אבל בכנסת, למשל, השפה בותנת דוגמה רעה".

המשא־ומתן היה תרבותי, התלטת איחוד התקבלת, אבל מי הולך אחריכם?

"תדעי לך שאנשים באים לבד ואומרים, אנחנו רוצים להצטרף".

מי למשל?

"אני לא רוצה לקרוא בשמות. בזמן האחרון יש גם מאות צעירים שמגיעים לכל מיני חוגי בית. צעירים מאוכזבים".

יש חברי כנסת שלא היית נפגש עימהם מתוך עיקרון?

"עם מי שאני לא רוצה אני לא נפגש. אני עסוק מאוד. אני קורא הרבה ספרות יפה וגם ספרות היסטורית. קראתי את 'מצעד האיוולת' של ברברה טוכמן. גם היום יש בפוליטיקה הישראלית מצעד איוולת".

אולי ערכים ליברלים לא נמכרים היום טוב בשוק?

"אנחנו מייצגים ליברליזם מתקדם. העבודה אומרת שהיא מייצגת סוציאליזם ליברלי. בחרות אין שום יסודות ליברלים. זו מפלגה פופוליסטית לאומנית. הנה, השר שריר מודיע פתאום בטלפון מאמריקה שהוא משנה את החלטתו בנושא הלביא. ככה מכריעים בעניינים גורליים של המדינה? זו צורה?"

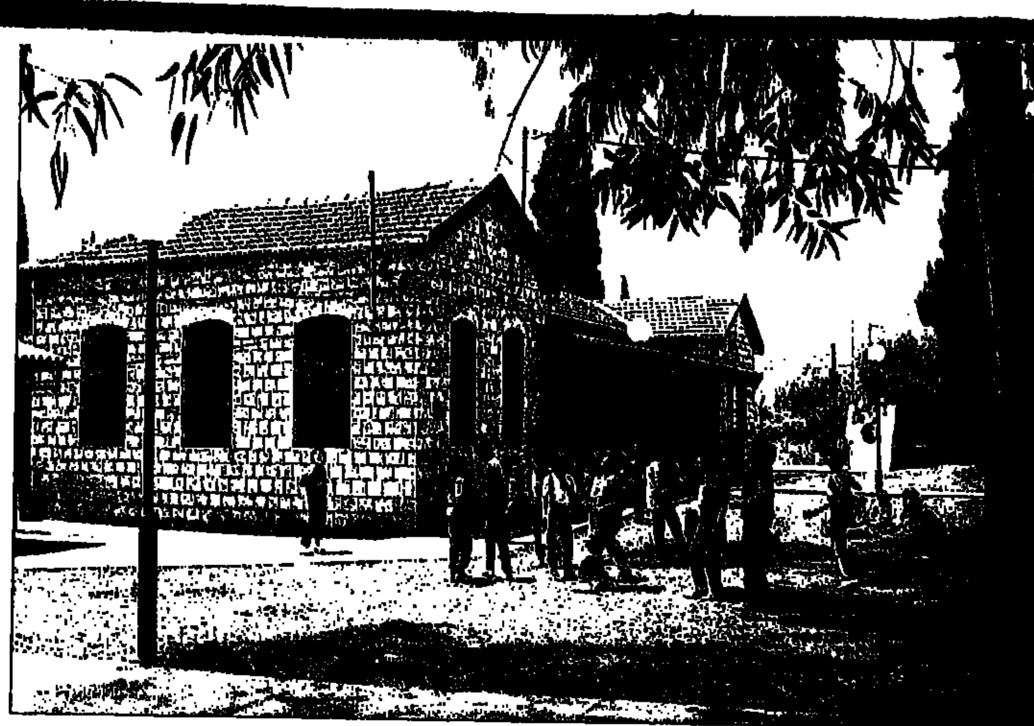
קול, ליברל ותיק, עשרים שנה סגן־נשיא האינטרנציונל הליברלי, לוקח עוד פסק־זמן, מוציא מכתב ומחייך. כושי עני מדרום־אפריקה מבקש מילגה ללמוד באוניברסיטה. אבל הצרות בדרום אפריקה רחוקות. יש הרבה יותר קרובות.

"שלום בית במדינה לא יהיה על־ידי כפייה. הגיע הזמן שהליכוד, שעושה כל הזמן עסקות ובריתות עם המפלגות החרדיות והדתיות, יבין שזה מהלך אנטי־ציוני. הוא דוחף למלחמת אחים. וכל זה למען מה? למען עניינים שילטוניים. מה, הח"כים של הליכוד לא יודעים את הסכנות? הם יודעים, אבל הם רוצים ליהנות בינתיים מהבריתות שהם עושים. מתי היינו יכולים להעלות על הדעת מצב שבו עשרים אלף תלמידי ישיבות ישוחררו משרות צבאי? הייתי שר בשלוש ממשלות: אשכול, גולדה ורבין. מספר המשוחררים משרות צבאי אז לא הגיע לאלף חמש־מאות. גם יש הרגשה במדינה של אי־צדק ואי־שוויון. הממשלה הזו אינה יכולה לתפקד כראוי. אינה יכולה להחליט. נחוץ גורם שלישי שיוכל להשפיע על הקמת השילטון".

משה קול איש של עקרונות. המצח החרוש שלו, כוס המים, ריהוט הסלון הצנוע, נותנים כאילו תחושה של פרספקטיבה הסטורית. שפה פוליטית עכשווית אבל הטון של ימים עברו. "הלאומנות מרימה ראש", הוא נאנח, "הדיבוק הזה בטענה שהלביא הוא פרוייקט לאומי אינו ברור. אינו נכון. השרים המתווכחים על הנושא הופכים אותו לעניין של יוקרה לאומית. חבל שהם לא מקפידים לדייק קצת בלשונם. הלא זה פרוייקט ישראלי־אמריקאי. צריך לדעת מה חוש הפרופורציה. פרט לכך, זו פעם ראשונה בתולדות המדינה שהם רוצים לקבל החלטות בעניינים בטחוניים חשובים בניגוד לדעת המטכ"ל. לדעתי זו טעות מצד ראש הממשלה, שאמר שהצבא לא צריך להתערב. הם חייבים להתערב ולומר מה שהם חושבים. ראינו מה קרה אחרי מלחמת יום הכיפורים ומלחמת לבנון".

משה קול, עכשיו בנשיאות של מפלגת המרכז החדשה יחד עם אמנון רובינשטיין ויצחק ברמן. "אני לא מתכוון להיות פ. ל, אני אעזור לחברי. את הפעילות צריך להשאיר לצעירים". בן 76. שליש נשיא של־חלום קטן שהתגשם. "מפלגת שתשמש אלטרנטיבה", הוא אומר. זמירות מוכרות קצת.

אשתו במטבח, מסרבת להצטלם. משה קול עייף. מהראיון. "זה כואב לחבר על הדברים האלה", הוא אומר. "כואב" – מלה נדירה בז'רגון הפוליטי הישראלי. ■

מאת נילי פרידלנדר
בשיתוף רשות
שמורות הטבע

34. לכפר תבור, בדרך לכנרת

בדרך מצומת גולני לכנרת כדאי להיכנס לכפר תבור ולהצדיע למושבה גלילית בת 85. הלוואי שכל הזקנות ייראו כמוה.

בדרך מעפולה לטבריה עוברים במושבה טובלת בפרחים, משופצת ומשוחזרת ושרויה במצב טוב. כאן לא שכחו את ההתחלה. השם הערבי "מסחה" נכנס לפולקלור ונשאר שם, וכפר תבור נראה כמו מקום שטוב לחיות בו. כאן התחילו חקלאות ושמירה עברית בגליל ובית־ספר עברי. עכשיו יש בכניסה לכפר משתלות ובתי אופנה ובנק פועלים עם חלון זכוכית גדול שרואים בו את הר תבור ועצי השקד המקיפים אותו. כאן גדל "נסיך הגליל" יגאל אלון, ומכאן יצא אל הפלמ"ח, הקיבוץ והפוליטיקה.

שילוט יפה יוביל אתכם מהכניסה לכפר תבור אל מוזיאון המושבה. בתחילה היה בית־הספר ובית המורים. הבית, מאבנים גליליות, נימה ב־1903. במקור היו בו שמונה חדרים, מהם ארבע כיתות לימוד לילדי הכפר, וארבעה הנותרים שימשו למגורי המורים ומשפחותיהם.

כאן, ב־1905, כתב יוסף ויתקין, המנהל הצעיר של בית־הספר "קול קורא לנוער בגולה", ובעקבותיו באו לארץ אנשי העליה השניה. מ־1911, כשנבנה בית־הספר החדש, שימש הבית רק למגורי המורים, עד שנינטש. בזמן מלחמת העצמאות שכנה בו המיפקדה של יחידות גולני שלחמו בגליל התחתון. אחרי המלחמה היתה פה מאפייה. ב־1981, ויהי בימי מיכה גולדמן ראש המועצה, תוחלט לשמר את הבניין ולשחזר אותו. מאז אוקטובר 1983 נמצא פה מוזיאון המושבה, שכולל רהיטים וכלים יפהפיים מבתי האיכרים הראשונים, תעודות ותצלומים מהימים שעברו, והכל מוצג בטוב־טעם ולא משעמם בכלל.

אנחנו עדיין בשכונת המייסדים של כפר תבור. הבדואים כבר לא מתקיפים, אבל בקצה הרחוב עדיין יש עמדה שהיא חלק ממערך ההגנה במושבה מלפני חמישים שנה. בישוב בקטן והמבודד הקימו עמדות מבטון ובהן אשנבי ירי. את המושבה הקיפו בגדר תיל. שמונה עמדות היו במבואות הכפר והשומרים בהן שמרו על קשר עין.

מכאן מומלץ ללכת ברגל עוד מטרים אחדים אל שכונת השקדים, לראות בית כנסת מבוצר.

המיוחד בבית הכנסת של כפר תבור שהוא נבנה גם כבית־בטחון לתגנת התושבים. מבלי לפגוע בכבודה של החשגחה העליונה, דאגו איכרי כפר תבור לבצר את בית הכנסת שלהם בשנת 1933 על חשבון הבארון רוטשילד. הקירות מבטון משוריין. השערים סורגי ברזל עבים, ועל הגג יש מעקה בטחון. סולם מוביל אל פתח בתקרה, ובריצפה עשו מחבוא לנשק. למרבה המזל, אומרים בכפר תבור, לא הצטרכו להשתמש בכל אלה.

מכאן בכיוון מזרח מובילה דרך עפר אל המעיין ואל בית העלמין. בבית העלמין הישן והמטופח טמנו חלל ראשון ב־1906, שנהרג בריב עם שומרים ערבים. רק בעקבות התקרית הזו החלו להעסיק כאן שומרים עבריים.

ב־1908 הוזמנו אנשי הארגון המחתרתי "בר גיורא" לשמור על כפר תבור. אחדים מהם, כמו מייסדי כפר תבור, טמונים כאן, וגם חללי המלחמות של ימינו.

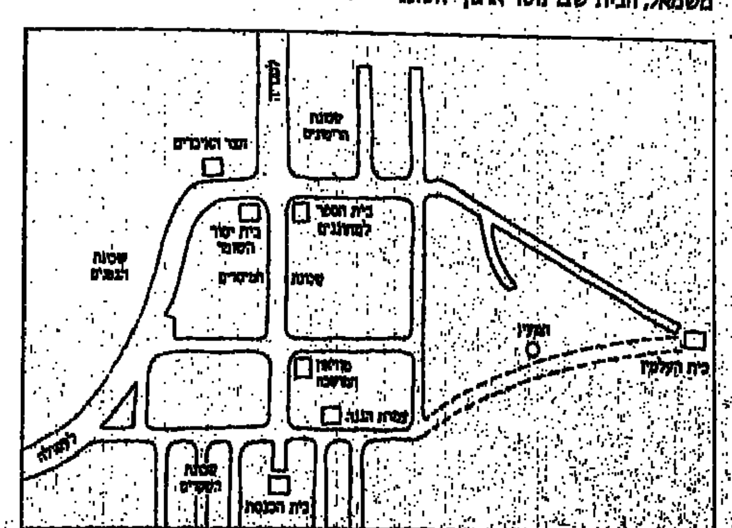
כשחוזרים לשכונת המייסדים רואים משני צידי הרחוב עוד שני בתים היסטוריים. משמאל, הבית שבו נוסד ארגון "השומר" בפסח 1909. מימין – בית הספר השני שנוסד ב־1911. פה למדו ילדי כפר תבור עד 1975. עכשיו זהו בית הנוער, ובבקרים – בית־ספר לילדים מחוננים בגליל התחתון.

כשחוזרים בדרך לטבריה רואים משמאל את שיחזור בתי האיכרים הראשונים של כפר תבור. חצרות אלה היו הקיצוניות מצד צפון־מערב, והצרות כאלה היו לכל בתי הכפר, כשחומה מקיפה אותן ומגינה עליהן. היא שימשה גם כקיר חיצוני למבני המשק: אורווה, רפת, דיר ולול. בחומה היו חרכי ירי ופתח צר ליציאה אל החלקות החקלאיות. עכשיו משפצים ומשחזרים אותן כדי שיהיו מוזיאון חי ופעיל שישמר את סגנון החיים של איכרי המושבה בראשית המאה.

עד כאן סיור קצר בכפר תבור, מקום שעוברים בו מהר מהר בדרך הכנרת וממנה. טיול שהוא כמו דיפדוף בספרי היסטוריה ישנים של ארץ ישראל, ונעים לעשות אותו בסוף החום של הקיץ, בראשית הסתיו.

מכפר תבור אפשר לפנות ימינה, לכיוון יבנאל, ולרדת אל הכנרת בדרך המושבות הוותיקות, בין טבריה לכנרת. החוף הקרוב לכאן הוא חוף צמח, המופעל על ידי חברי קיבוץ אלומות, ויש בו בילוי לכל המשפחה כולל מגלשות מים מהירות, וגם בריכה לתינוקות ושולחנות בצל שאפשר לפרוח עליהם את הצידניות וגם מיתקני גריל בפינת החוף, ומופעי בידור ואקרובטים צ'כים – ובקיצור חוף מסודר מאוד שאפשר להתרווח בו גם בשקט. התנייה במגרש מרווח מול החוף, ליד תחנת המידע, ולחוף עוברים במינהרה תחת הכביש. עד כאן טיול בנופי כפר תבור עד הכנרת.

ובשבוע הבא – טיול להר תבור.

כפר תבור, יפהפיה בת 85. בצילום העליון בעמוד: בית־הספר למחוננים. למעלה: בית הכנסת שנבנה גם כבית־בטחון להגנת התושבים. למטה: בית העלמין הישן.

זוג מעוצב

הבית גדול ומעוצב להפליא. כך גם הגן ובריכת השחייה. בתפאורה הזו אולי נראים הבעלים שאננים ונטולי דאגות כמו לורד אנגלי ורעייתו. אבל תמרה וג'ף טולמן הם אנשי עבודה, לוחמים מיומנים ועתירי נסיון, לא תמיד ורוד, בשדה הקרב ההפכפך של הכלכלה הישראלית. בני הזוג שהביאו את "דניש" ו"דניש פלוס" לארץ שלא ידעה "סטייל" מהו, מתחרים היום במיפעלם הקודם וממשיכים לעצב את החיים למי שגרים בסיר־לחץ וחולמים על איכות־חיים.

מאת יעל פז־מלמד — צילומים: שמואל רחמני

ליד המטבח יש חדר לא גדול שממנו יוצאות המדרגות לקומות העליונות של הבית. שולחן גדול מכוסה מפה, ולידו מכנה מודולרי של כריות־ענק מכוסות בסרינים בשלל צבעים. יש שם סגול בהיר וסגול כהה ותכלת וורוד וצהוב, וקצת אדום וטורקיז. מי שרוצה יושב, מי שקצת יותר עייף – משתרע ונרדם. ויש בו, במכנה הזה על שלל צבעיו, כמו בכל הבית רחב־הידיים שבכפר־שמריהו, שמחת־חיים ופשטות ויופי שמעידים על יושביו – ג'ף ותמרה טולמן – למרות שבמבט ראשון הם נראים כמו לורד אנגלי ורעייתו הקטנה, שזה עתה סיימו את לגימת התה המסורתית והם מוכנים ומזומנים לצאת למשחק הגולף.

מאותו חדר יוצאים לגן הענק שסופו אינו נראה, ויש בו בריכת שחייה שנבנתה בשביל שתמרה תילמד סוף־סוף לשחות, אלא שהיא לעולם אינה מגיעה אפילו לטבול במימיה הצלולים. בקצה הבריכה מטפסת גפן ומצילה על היושבים, ומי שחפץ בוצר לו אשכול ענבים אדום ויושב לו על כסא־במאים שזה עתה הגיע מאיטליה, ומהרהר נוגות עד כמה קשים החיים. ובין הרהור להרהור נשלחת יד עצלנית לקערת פירות מרהיבה ביופיה, בוצעת פרוסת אננס טרי או קולפת ליצ'י שקליפתו דוקרנית. רוח חרישית מנענעת קלות את עצי הגן ואת הגפן, מסובבת באיטיות עלים שנשרו, פה ושם מצייצת ציפור, שתייה קרה נמזגת לכוסות זכוכית מבהיקות, ומרגע לרגע מתחזקת ההכרה שיש ממש באותו משפט מפורסם שעדיף להיות עשיר בריא וצעיר מאשר עני זקן וחולה.

לפני שבוע ביקרה תמרה טולמן – הר געש חבוי בגוף מיניאטורי – בתערוכת רהיטים בפרנקפורט, גרמניה. אחד מעמיתיה הראה לה את העתונים שהגיעו מן הארץ. סופר שם על נפילת רשת חנויות הרהיטים "דניש אינטריור'ס", על עשרות קונים שהפסידו את מיטב כספם. "עכשיו את יכולה להזמין את כולנו לשמפניה", זרק מביא הבשורה.

"אין בי כל שמחה", השיבה לו תמרה. "אין על מה לשמוח". ואחרי־כן התיישבה בצד והרכיבה משקפי־שמש כדי שלא יראו את הדמעות.

וג'ף גם בו אין שמחה, אפילו לא שמחה לאיד שהיא כידוע מהשמחות הגדולות שישנן. הוא יושב בחדר האוכל של הבית בכפר־שמריהו, ליד שולחן עץ ענק מוקף 12 כסאות יפהפיים ומזונן בעל קווים ישרים ונקיים שבתוכו עשרות כלים שהובאו מדנמרק, וגם בעיניו עולות דמעות כאשר הוא

(המשך בעמוד הבא)

תמרה וג'ף טולמן ליד בריכת השחייה בביתם: "הייתי צריכה להילחם ולעשות משהו חדש שיהיה גם יפה וגם לגמרי שונה. ידעתי שאני חייבת להצליח. כמעט הייתי אומרת שלא היתה לי ברירה".

תמרה: "רציתי לשנות את הקונספציה שדי שלטה אז בארץ, שאת הכלים היפים מוציאים מהארון רק כאשר יש אורחים".

(המשך מהעמוד הקודם)

מדבר על "דניש" – מיפעל חיים שהקים לפני 25 שנים. מיזוג־האוויר המרכזי מקרר חרישית, שני הילדים, אריקה וגבי, נכנסים מדי פעם לשאול משהו או סתם להקשיב לשיחה. הכל מתנהל בשלווה ונעימות, ורק שני ההורים אינם מוצאים מנוח, בעיקר כאשר מגיעים לדבר על "דניש". חלפו שלוש שנים מאז עזב ג'ף את ניהול החברה, ושנתיים מאז עשתה תמרה אותו צעד. היום הם בעליה של חברת "טולמנ'ס" לייבוא רהיטים וכלי־בית, ברשותם חנות־ענק משגשגת בכיכר המדינה ועוד שתי חנויות בחיפה ובירושלים הנושאות את שמם. ובכל זאת, "דניש" היה במשך שנים רבות כל עולמם.

ג'ף טולמן היה בן 20 כאשר הגיע לראשונה לישראל כתייר בדיוק לפני שלושים שנה. יליד דרום־אפריקה, דור שני למהגרים מרוסיה. אביו היה בן עשר כאשר הגיע לדרום־אפריקה עם אחיו, בלי הוריו, ברוסיה הרחוקה, עשה שם חיל ויכול היה לתת לארבעת בניו כל שלא זכה לקבל הוא בילדותו. אחרי אותו ביקור קצר ידע טולמן, אדם מחושב שתמיד חושב כמה צעדים קדימה, מה הוא רוצה שיקרה לו בחייו. הוא החליט לחזור לדרום־אפריקה, לבנות עצמו מבחינה כלכלית ולעלות לישראל בתום שלוש שנים בדיוק.

וכך היה. בגיל 21 כבר היה מנכ"ל ובעל מניות של חברה גדולה. כסף לא חסר לו, והתחזיות הראו שלא יעבור זמן רב ויהיה לו באמתחתו עוד ועוד. בינתיים גם נישא לה., ישראלית ילידת פתח־תקוה שהגיעה לדרום־אפריקה בתקווה למצוא שם חיים טובים יותר מאלה שהיו לה כאן. אשה מיוחדת מאוד, אומר עליה ג'ף, חזקה ועצמאית. היא הגיעה לדרבן, עירו של ג'ף, ואחרי היכרות קצרה הם נישאו. כעבור שנה נולדה בתם הבכירה, נדיה, היום נשואה ואם לילדה. אבל הנישואים היו קשים, ובעיות היו עומדות ותלויות בין השניים מבלי שנראה להן מוצא. למרות הכל הם המשיכו יחד ואף תיכננו יחד את העלייה לארץ בהתאם לתוכניתו המקורית של ג'ף.

ב־1961 עלתה משפחת טולמן לארץ כשג'ף בטוח שכל המידע שנמסר לו על־ידי שליח־העלייה כורבן אכן יתאמת. הוא תיכנן את בואו לישראל בדיוק למועד פתיחת האולפן בו תיכנן ללמוד עברית, מכר את מניותיו בחברה בהתאם לכך ועשה סידורים נורשים. כמובן שכשהגיע התברר לו שהלימודים באולפן החלו חודשיים וחצי קודם־לכן, ושכל מה שהובטח לו לא בדיוק יתגשם. "לא יתכן", זעק הדרום־אפריקני האמון על המסורת הבריטית האנגלית. "יתכן גם יתכן", השיבו לו הישראלים, והבטיחו "שיהיה בסדר".

"אז למדתי בפעם הראשונה, אבל כמובן לא האחרונה, שיש אנשים שחושבים שגם 80% זה בסדר. אני חונכתי תמיד שחייבים למחות לשאוף לשלמות של 100%. בשלה חרש התחלתי להבין שפה הדברים שונים, והחלטתי שאני אלחם בזה. אני לא אכנע לנורמה הזו. עד כמה שהדברים נוגעים בי – אדרוש מכל מי שנמצא אתי שלמות, וכמובן בראש וראשונה מעצמי".

היו לו אז מחשבות רבות כיצד הוא מתכוון להתפרנס בארץ הקודש. ההחלטה העקרונית היתה ללכת לתעשייה. הוא עלה לארץ לא כשביל לחזור ולהיות סוחר. החליט לפרסם מודעה בעתון, לספר על כישוריו, ולהציע אותם למי שזקוק. בסוכנות צחקו עליו, אמרו לו שזו דרך שאינה מקובלת בישראל, שאדם מציע את עצמו לתפקידים. "אבל אני כבר החלטתי שלמרות שאני בישראל, אנהג בהתאם למה שאני חושב כמקובל. לא אוותר". שבוע מיום פרסום המודעה היו בידו שלוש הצעות עבודה. הוא החליט ללכת לביח"ר לצמיגים "אליאנס" בחדרה כאיש השיווק ויחסי הציבור של המיפעל.

אבל עוד קודם־לכן, כשלמד באולפן, החליט שצריך להתפרנס איכשהו. מאחר שהיו לו קשרים טובים עוד מחייו בדרא"פ עם יצרני רהיטים בסקנדינוויה, החליט למכור ריהוט סקנדינווי לחבריו במרכזי הקליטה שהיו או היחידים שהחוק איפשר להם לייבא רהיטים מחו"ל. "כבר באותם ימים רחוקים התחלתי לבנות את הרפיוטיישן שלי, שמלה היא מלה, ואם הבטחתי לקליינט הבטחה – אעמוד בה. זה עזר לי מאוד מאוחר יותר, כאשר העסקים התרחבו וגדלו". גם כשעבד ב"אליאנס" המשיך למכור רהיטים סקנדינוויים לעולים חדשים בשעות אחר־הצהרים, יחד עם שותף, גם הוא עולה חדש מדרא"פ.

ב־1964, שנה וחצי אחרי שהחל לעבוד ב"אליאנס" ולמכור ריהוט לעולים, שונה החוק ונפתחה הדרך בפני ישראלים לקנות ריהוט מיובא. "זו ההזדמנות שלנו", אמר טולמן לשותפו. "אני מאמין שיש קהל ישראלי שירצה לקנות רהיטים טובים מתוצרת חוץ, אפילו שהם יקרים בהרבה מאלה המיוצרים בארץ". ג'ף עזב את "אליאנס" והשניים שכרו מחסן בן 200 מ"ר ברחוב טרומפלדור בתל־אביב, הביאו כמות ניכרת של רהיטים מדנמרק, שוודיה ונורווגיה והחליטו לקרוא לחברתם החדשה "דניש אינטריורס".

"ההצלחה היתה מיידית ובלתי־צפויה. לא האמנו שיתכן דבר כזה. אנשים היו עולים אלינו לרגל מכל הארץ, בעתונים כתבו עלינו כאילו פתחנו תערוכת ציורים של פיקאסו. זו היתה הפעם הראשונה שמישהו עיצב חנות רהיטים כמונו, וגם סוג הרהיטים שהבאנו לא היה מוכר למרבית הישראלים".

שלושה חודשים אחרי שפתח את "דניש" התקשר אל ג'ף אדם שגר בכפר־שמריהו וכפיו בקשה: "יש לי בן יחיד", סיפר לג'ף. "מסיבות השמורות איתו הוא החליט להקים עסק לרהיטים סקנדינוויים דווקא באנגליה. יש לו קשרים מצויינים בסקנדינוויה. אולי היית מוכן להכניס אותו כשותף בעסק שלך? כך לפחות ארע שיש לו עסקים גם בישראל". ג'ף התוודע אל הבחור, דן ארטשוק היה אז שמו, ותוך זמן קצר הוא אכן הצטרף אליו כשותף. העסק גדל והתפתח, ג'ף ודן היו יוצאים מספר פעמים בשנה לתערוכות רהיטים גדולות בחו"ל, סוגרים עסקים עם חברות גדולות הן באיטליה והן בסקנדינוויה, והישראלים נהרו בהמוניהם לחנות ברחוב טרומפלדור, קונים רהיטים פשוטים ופונקציונאליים במחיר די יקר.

אחרי שנתיים הודיע לפתע דן ארטשוק שהוא פורש, מכר את מניותיו לשני השותפים האחרים ונעלם מהאופק, ומן קצר אחרי כן התברר לג'ף שאותו דן ארטשוק הוא דן ארבל, איש המוסד, שנתפס וישב כמה שנים בכלא בדנמרק.

"דניש" פתחה חנות גדולה בחיפה וגם שם היתה ההצלחה עצומה. ב־1965 החליט לרכוש מבנה בן כמה קומות ברחוב ז'בוטינסקי ברמת־גן ולעצב שם חנות רהיטים בסגנון מיוחד. בחנות הזו פגש ג'ף טולמן לראשונה את תמרה, שלימים היתה לאשתו והביאה עמה באישיותה ובטעמה המעולה פיתוח עצום ל"דניש", בעיקר דרך "דניש פלוס".

תמרה היתה בת 19 כאשר הגיעה לראשונה לישראל כתיירת. בת יחידה להורים עשירים מבואנוס־איירס, בבת עיניהם, שתמיד קיבלה את הטוב ביותר וכל מה שהוריה רצו היה שתחיה לידם. לישראל הגיעה די במקרה. היא התכוונה לנסוע לטיול גדול באירופה, אבל ידעה שהוריה לא ירשו זאת, ואז החליטה לומר להם שהיא נוסעת לישראל, מדינה שיש בה רק יהודים, ושום דבר רע לא יכול לקרות בה לילדה. אחרי שלושה שבועות בארץ החליטה שהיא נשארת, הולכת לאולפן ללמוד עברית ואינה חוזרת הביתה.

(ג'ף: "מאוד אופייני לתמרה. היא מקבלת החלטות במהירות עצומה, ואחרי־כן בולדוזר לא יזיז אותה"). תמרה כתבה להורים שאינה חוזרת, ועברה דברים שלעולם לא חשבה שתעמוד בהם, כמו לגור עם עוד עשר נפשות בדירה שכורה בנתניה, היא שתמיד היתה הנסיכה על הערשה.

עם תום האולפן עברה להתגורר בבית־ברורצקי ברמת־אביב. אחרי תשעה חודשים של שהות בארץ הגיעו הוריה לביקור. אמה ראתה את החדר הקטן בו גרה ה"ילדה" והחלה לבכות. אביה אמר: "נישאר עוד כמה ימים בארץ, ואז ניסע כולנו הביתה".

תמרה אמרה: "אני לא חוזרת. אני נשארת כאן".

אביה אמר: "אם את נשארת בארץ הרחוקה הזו, שתדעי לך שממני לא תקבלי יותר גרוש כל החיים" (תמרה: "וזה אמר אבא שלי, שבשבילו להוריד את הירח בעבור בתו גם לא היה יותר מדי").

תמרה אמרה: "אין בעיות. אני אעבוד. אסתדר בכוחות עצמי".

ואז אמר לה אביה: "אני נותן לך שבוע למצוא עבודה. אם בפרק הזמן לא תמצאי כלום, את חוזרת איתנו – ואין על כך ויכוחים".

תמרה, שלמדה קודם לכן בברזיל עיצוב פנים, יצאה לחפש עבודה. הלכה ל"ארבהע נגרים", הלכה לארכיטקטית דורה גד. כולם אמרו לה: "נראה, נחשוב, ניתן תשובה". אבל היא, שעתה דחוקה, הרי היתה חייבת למצוא עבודה תוך שבוע.

ג'ף: "יום אחד מצלצל אלי חבר ומספר שבת של חברים שלו מחפשת עבודה באופן נואש ממש, ואולי אני יכול לעזור לה. אמרתי שאין לי מה להציע, אבל הוא בשלו: אתה חייב להציל אותה. אם לא תיתן לה עבודה – היא תהיה חייבת לחזור לארגנטינה. קבעתי לה פגישה עם השותף שלי, ושכחתי מכל העניין".

תמרה: "באתי לפגישה עם השותף וכמו בכל המקומות קיבלתי תשובות מעורפלות. איך שאני עומדת לצאת מהחנות, פתאום מישהו צועק מן העבר השני: עצרין כמעט נפלתי מרוב בהלה. הסתובבתי, וראיתי את ג'ף. הוא ביקש שאכנס אליו, סיפרתי לו את הסיפור, ואמרתי שאני מוכנה לעבוד בתור התחלה אפילו בחינם. העיקר שתהיה לי עבודה. אחרי יומיים התחלתי לעבוד ב'דניש'".

כשג'ף הכיר את תמרה הוא היה נשוי, אב לשתי

(המשך בעמוד 59)

מלת המפתח בהוראה היא אהבה

ד"ר שמשון שושני: "אנחנו גרים באותה דירה, בלי שינויים, מ־1964. למדנו את הכלל שלא להשקיע הרבה ברכוש, בבית, אלא יותר בתוכן, בהנאות החיים".

אני מתפלל לשבוע עבודה בן חמישה ימים, מפני שאני חושב שזה ישפר את איכות החיים במדינה, יאפשר למשפחות להיות יותר זמן יחד. אנשים חיים ונראים אחרת כששבוע העבודה הוא בן חמישה ימים. סופשבוע זה הזמן שהמשפחה משתדלת להיות יחד. שבת בבוקר מוקדש לקריאה, וכשהמשפחה מתכנסת, אני מכין את ארוחת הבוקר. סלט ספיישל, חתוך קטן־קטן, ולפעמים – כשנוחה הרוח – אני גם מבשל ארוחת צהרים. דגים זו המומחיות שלי. מכל המינים ובכל הצורות. המשפחה נהנית לזה, ההנאה הגדולה היא מכך שאוהבים נהנים ומרגישים שהקדשת תשומת לב והשקעת הרבה נשמה ורצון.

למנהלים בכירים ברמות מסוימות קשה לשמור על איזון בין בית, משפחה ועבודה, ויש קונפליקטים. כשיש לי זמן פנוי, אני מקדיש אותו למשפחה. יש דברים שבת־הזקנים יודעים שהיא עושה איתי, כמו ללכת למשחק כדורסל (אני אוהד של מכבי ת"א) לבריכה, לפעמים ללונה־פארק או למסעדה. יום אידיאלי הוא יום פנוי, שלא מכתיבים לי אותו מהבוקר עד הלילה ושאני יכול לעשות כמעט מה שאני רוצה.

שטח פרטי

ד"ר שמשון שושני

מנכ"ל משרד החינוך והתרבות.

יליד 1937, גדל בנהריה, סיים התואר ראשון (תנ"ך) בבר־אילן ותואר שני (חינוך) באוניברסיטת ת"א. את הדוקטורט (בנושא אדמיניסטרציה חינוכית) עשה באוניברסיטת באפאלו, ארה"ב. היה מורה, מנהל בתי־ספר, מרצה במסגרות אקדמיות ואחרות, מנהל מחלקת החינוך והתרבות בעיריית ת"א. נשוי, אב ל־3, סב ל־1, גר ברמת־השרון.

במהות, במקום להרחיב ולהגדיל ולהשתעבד למשכנתאות.

בשבילי, הנאות החיים זה סופשבוע ארוך עם המשפחה, טיול של שבועיים במרחבים, ומדי פעם להרשות לעצמי דברים שאני רוצה בלי לעשות חשבון: כרטיס לתיאטרון כשאני בניו־יורק, תקליט שמתחשק לי. הנאה זה גם ללכת מדי פעם עם אשתי למסעדה, ולא לחשוב פעמיים על מחיר המנה, אלא להזמין מה שאתה באמת רוצה לאכול, להיכנס לחנות ספרים ולא להסתכל על מחיר הספר חמישים פעם לפני שקונים אותו.

אני אוהב להסתובב ולבלות שעות בחנויות ספרים, בעיקר בלונדון ובניו־יורק. מכיוון שאני מכור לתחום המקצועי בו אני מנסה להגיע לשלמות, אני קונה בעיקר ספרים מקצועיים. כל עשור והשבעון שלו, כרגע זה מינהל עסקי ומינהל חינוכי, תחומי קבלת החלטות. אני תמיד חוזר מחו"ל עם תיק גדול, מלא ספרים חדשים, ובמכס תמיד חושדים שאני מנסה להבריח טלוויזיה או וידאו.

עד לפני 16 שנה קניתי ...

אילו היית צריך עכשיו להעביר שיעור, מה היית רוצה ללמד? _את הפרק בו עומד ירמיהו לפני שופטיו, ואת "צנח לו זלזל" של ביאליק._

במה השתנית בשנים האחרונות? _נעשיתי פחות מוכן לפשרות, פחות סבלני לבירבורים וסימפוזיונים שאין בסופם תוצאות._

אתה אדם חזק? במה? _אני חושב שבתחומים מסויימים אני בנוי טוב, מצוייד ביכולת להתמודד עם חיי היומיום. אני מרגיש טוב בחיים._

על מה אתה צריך עדיין להיאבק? _על כל דבר. שום דבר לא בא לי בקלות. בכל תחום אני צריך להיאבק, להתכונן, להשקיע המון אנרגיה._

מה נקודת התורפה שלך? _שאני אומר מה שאני חושב בצורה ישירה ובוטה ולא מסוגל להשתמש בדמגוגיה._

מה החולשות שלך? _שלא תמיד אני מוכן, בתהליכי קבלת החלטות, להתחשב בהיבטים סובייקטיביים הקשורים בזולת. זו חולשה עם יתרונות._

באיזה מצב אתה אוהב להימצא? _במצב של מתח. אז הדם שלי זורם ואני מרגיש שאני חי, עושה משהו._

מה מגנטי בשבילך? _אתגר אינטלקטואלי. הסיכוי לעבור חוויה ריגשית שאחריה לא אפסיק להתפעל._

מה היתה נקודת המיפנה בחייך? _נפילת אבי במלחמת השחרור. אז הבנתי שאני צריך להתמודד בכוחות עצמי, ומה שלא אעשה בעצמי, אף אחד לא יעשה בעבורי._

מה רצית להיות בילדותך? _רב־חובל בצי הסוחר הישראלי._

מי היו גיבורי ילדותך? _גיבורי סיפוריו של חורגין, בעיקר על תקופת המצור על ירושלים._

מה קיבלת מבית הוריך? _הערכה לעבודה, חיים צנועים, לא להתרשם מדברים חומריים נוצצים._

מהו זכרון הילדות החזק שלך? _הפגנה של תושבים בנהריה שהתקיימה אחרי שנהרג אבי, כדי לסדר מקום עבודה לאמי._

על מי צר לך? _על אנשים מתוסכלים וממורמרים שמקטרים כל הזמן ואינם נהנים מהחיים._

את מי אתה מכבד? _חכמים, במובן בקיאים, ונבונים, שיודעים להסיק דבר מתוך דבר, למשל שופטי בית־המשפט העליון._

למי אתה בז? _ל"מתקפלים", לשקרנים, למפחדים לנקוט עמדות ברורות בהתאם לעקרונותיהם._

מה מפחיד אותך אצל אנשים? _תגובות בלתי־צפויות שאינן ניתנות להסברים רציונליים._

במה אתה גאה? _שבכל מקום עבדתי עם כל הלב והנשמה והטבעתי חותמי באיזושהי צורה._

איזה ספר אתה קורא עכשיו? _"עולים ומעברות 1925־1948" בעריכת מרדכי נאור (הוצאת מכון יד בן־צבי)._

מה המאכל האהוב עליך? _דגים._

את מי היית רוצה להכיר? _את מרגרט תאצ'ר. אני רואה אותה כתופעה ייחודית. מעניין אותי איך היא חשה ופועלת בתחום האחריות שלה._

את מי היית רוצה לפגוש? _את הנביא יחזקאל, את ביאליק ואת ברנר._

על מה היית רוצה לחזור? _על תקופת הילדות והנעורים שהיתה תקופה של סביבה תומכת, פעילות וחברות שאינה תלוייה בדבר._

מה עוד אתה רוצה מהחיים? _הרבה בריאות וכוח פיזי ונפשי, ולחוש עד הסוף שמיציתי את מה שאני יכול ורוצה לתת._

"יש החושבים שאם נציב סטנדרטים בינוניים ונאפשר ליותר אנשים להגיע אליהם, נשיג שוויון גדול יותר. לדעתי, זו תופעה מסוכנת. הסטנדרטים הגבוהים מגדילים את אפשרויות המדינה להתמודד עם העולם המערבי".

מוסיקה, גופות, תנועה, מאוד מוצא חן בעיני. אהבתי את הכוריאוגרפיה של ברטה ימפולסקי ל"כרמן" בבלט הישראלי. נהגתי מכמה דברים בבת־שבע.

נוהג, כל 20 דקות אני מעביר תחנה. מתחיל ברשת א', להרגע אחרי העבודה, עובר למלל, אח"כ מחפש ג'אז, אוהב מאוד את ארמסטרונג הצעיר, בני גודמן, גלן מילר, אלה פיצ'גרלד. כשאני נוהג בשעת בין הערביים, אני מעביר ל"קול השלום", מקשיב לשירים ישנים. מהזמרים הישראלים אני מעריץ את חוה אלברשטיין, זמרת עם הרבה הבעה, אוהב את האיכויות של נורית גלרון, גם ליהורם גאון ולאריק איינשטיין יש מה למכור לי.

אני שונא את הניכור של קוקטיילים ומסיבות רשמיות. נוח לי עם אנשים שלא מצפים להשיג משהו באמצעותך. חברים. בשל מיגבלות זמן, הצטמצמו מאוד חיי החברה. אבל זה המחיר שמשלמים כשרוצים לבצע תפקיד כמו שצריך. בשרות הציבורי אתה צריך לתת, ואתה מקבל מעט מאוד. אני מרגיש שאני תורם למדינה, ועושה זאת באהבה גדולה. אף אחד לא מכריח אותי.

"לפעמים, כשהמשפחה מתכנסת, אני מכין את ארוחת הבוקר. סלט ספיישל, חתוך קטן־קטן, וכשנחה הרוח – אני גם מבשל ארוחת צהרים. דגים זו המומחיות שלי".

את שואלת מה הדבר החשוב שעשיתי בחיים. אני חושב שאני יכול לשמש דמות טיפוסית למה שהייתי רוצה שיהיה התוצר של המדינה; אדם שצמח במדינה, קשור לארץ בכל נימי נפשו ולא רואה אלטרנטיבה לחיין כאן, תמיד נותן למדינה ומוכן לתת. מה שיש לי, יש לי רק משל עצמי. אני מאוכזב מאי נכונותם של אנשים לתת למדינה ומהציפייה שלהם רק לקבל ממנה. זו תופעה שהולכת ומתפתחת, ראיית המדינה כיעד לניצול.

אנשים מסקרנים אותי. הייחודיות שבכל אחד, השונות. גם כמורה, ידעתי להבחין בשונות שבין התלמידים. תשמ"ז היא השנה הראשונה מאז תחילת חיי העבודה שלי שאיני מלמד, וזה חסר לי. יש סיפוק רב בהוראה, זה מקצוע שעוסק בבני אדם. כל המקצועות במדעי החברה, פסיכולוגיה, עבודה סוציאלית וכו', מתנקזים במיפגש שבין מורה לתלמיד, והאתגר הוא יומיומי. לדעתי, מלת המפתח בהוראה היא אהבה. אם אינך אוהב את התלמידים, אין לך מה לחפש בהוראה. נראה לי שהכי חשוב בחינוך זה לחנך נגד דברי קוהלת – הבל הבלים הכל הבל. הייתי רוצה שילד המתחנך במערכת במשך 18 שנה יקבל חומרים, מזון וציוד שיחושו מעמד הרבה שנים ויתנו לו טעם לחיים, כלים ויכולת להתמודד, שירגיש שיש בשביל מה לחיות.

החינוך ממלא היום את כל עולמי, ולא רק על בסיס אישי, אלא מפני שאני חושב שאם מערכת החינוך לא תמלא ציפיות של איכויות בתחום הזיקה לארץ וההישגים הלימודיים – המדינה בסכנה. תוקף אותי פחד כשאני רואה את הבינוניות הגוראה והשאננות. אני מאמין באידאולוגיה שיוויונית, השיוויוניות לפי השקפת עולמי, פירושה אמונה בבני אדם וביכולתם להגיע להישגים גבוהים בכל תחום, מבלי להתחשב ברקע הסוציו־אקונומי שלהם. וכדי שהשיוויוניות תבוא לידי ביטוי, צריך לתת כלים להשיגה.

יש החושבים שאם נציב סטנדרטים בינוניים ונאפשר ליותר אנשים להגיע אליהם, נשיג שיוויון גדול יותר. לדעתי, זו תופעה מסוכנת למדינה. הסטנדרטים הגבוהים מגדילים את אפשרויות המדינה להתמודד, בתחומים שונים, עם העולם המערבי.

ראיינה: נורית ברצקי
צילום: ראובן קסטרו

דולי פארטון וה"בנות" בסרט "בית הזונות הקטן והטוב ביותר בטקסס". וזה לא רק בסרטים. בכמה ממדינות ארה"ב יש מרכזי זנות ממוסדת, ובמדינת נוואדה, למשל, היא בכלל חוגגת, עם לא פחות מ־37 בתי־בושת חוקיים

מין פתוח בבית בטוח

מדובר בענף חיוני. מאוד. לא ברור מתי והיכן הומצא המין בעבור תשלום, אבל מרגע שהומצא – לא הועילו איסורים דתיים, הטפות מוסר או חוקי פרלמנטים. היו תקופות בהסטוריה בהן שיגשג העסק על אפם וחמתם של השלטונות, והיו תקופות בהן זכה בחסותם והגנתם. בעידן האיידס יש מי שחושב שצריך להחזיר את הזנות הממוסדת, המעוגנת בחוק, בבתים נקיים, בהשגחת רופאים, אפילו בשיתוף המשטרה. מבט הסטורי ותמונת מצב עכשווית, בארץ ובעולם, על המקצוע העתיק ביותר.

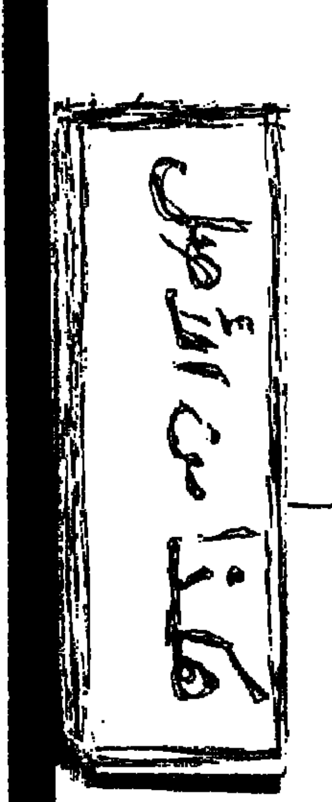
מאת שרית פרקול וברוך נאה

מספרים על פלוני, איש מפורסם מאוד, שבסוף שנת 1946 הרת הגורל בה נאסרה הזנות בצרפת, הגיע לפאריס ומצא את חלונות בית־הבושת החביב עליו – האקרשרשו – פתוחים לרווחה. "אלוהים! הכספות פתוחות! אסון גדול אירע", קרא הלה. בדיעבד, אותו חוק, מן ה־13 באפריל 1946, לא היווה אסון גדול למקצוע העתיק ביותר בעולם, שהמשיך לשגשג על אפם ועל חמתם של השלטונות. אך יתכן מאוד שהענף החיוני הזה, שהטביע חותמו על ההיסטוריה גם בזכות דורות של אמנים שמצאו באוכלוסייתו הססגונית מקור לא־אכזב ליצירותיהם, ניצב עכשיו לפני אסון אמיתי – המגיפה של המאה, מחלת האיידס.

המחלה הקטלנית הזו, שתחילה הסתתרה מאחורי השם התמים "תסמונת", השיגה מה שלא השיגה שום מחלת מין לפניה: היא הניעה מספר בלתי־מבוטל של אנשים להתגזר כליל, לפחות עד הודעה חדשה או עד לשבירה, מתענוגות הבשרים, והחזירה אחרים אל חיק בני־הזוג החוקיים, או אל תקופת הגימגומים הנבוכים בבית־המרקחת. ואם במשכנות בני־האדם המהוגנים נסלה שלהבת, מה יגידו אזובי הקיר, הלא הם בתי התענוגות, היכלות החטא, מאורות הזימה?

לא ברור בדיוק מי היתה בת־חווה הראשונה שהחליטה להפוך את המוקיה למטבע עובר לסוחר. יש להניח שכשיצרו של האדם הקדמון היה תוקף אותו והוא היה משמיע שאגת טרזן, תופס את הנבוט וגורר נקבה כלשהי בשערותיה לפינה נוחה – היא לא חשישה לאחר־מכן את ידה לדרוש אתנן. העניין הזה התפתח רק הרבה יותר מאוחר. אך מרגע שהומצא הפטנט, לא הועילו האיסורים הדתיים, הטפות המוסר, מלחמות השלטונות.

(המשך בעמוד הבא)

30 ק"ג תוך 80 יום!

חסון יעל, מחולון, הערבה 4.
משקלה לפני תוכנית "מרזי מורית" 83 ק"ג. משקלה כיום 53 ק"ג.

רואים תוצאות!

אם בעיית המשקל העודף היא בעיה כבדת משקל עבורך, אם "ניסית כבר הכל" ודבר לא עזר, יש לנו חדשות בשבילך. אנחנו נוכיח לך שאלפי אנשים עשו זאת עם מרזי־מורית במהירות, ביעילות ובנוחות. גם הם חשבו פעם ש"זה בלתי אפשרי" והיום הם נראים נהדר. אנחנו נוכיח לך שעם מרזי מורית רואים תוצאות. עכשיו גם אתה יכול!

תוצאות - בדיסקרטיות

בעיית עודף המשקל היא בעיה אישית שלך, ובמרזי מורית מכבדים את הצורך שלך בפרטיות ובסודיות. בלי מפגשים בחדרי־המתנה, בלי לצאת מפתח הבית. ההתקשרות עם מרזי מורית היא ישירות לביתך. בנוסף, קווי הטלפון של מרזי מורית העומדים לרשותך 24 שעות ביממה, מאפשרים לך לשמור על קשר אישי הדוק בתנאי דיסקרטיות.

תוצאות - במהירות ובפיקוח רפואי

תכנית ההרזיה של מרזי מורית, מותאמת לך באופן אישי על־ידי רופא־מומחה, ומבטיחה לך ירידה מהירה אך מבוקרת עד הגרם האחרון. התכנית מבוססת על הנתונים האישיים והבריאותיים שלך ומאפשרת לך אכילה מרובה, תוך כדי שריפה מכסימלית של השומנים. בכל 10 ימים יפחית גופך 3–10 ק"ג בקלות וביעילות.

תוצאות - עם "מרזית"

שיטת "מרזית" פותחה למענך ע"י הצוות הרפואי ב־INTERNATURAL ניו־יורק, ו־PHARMACKON שוויץ – בלעדית עבור שיטת ההרזיה שלך. הכמוסות והמשקה השווייצרי – העשירים בויטמינים ומינרלים רבים, ללא כל תרופה – יעניקו לך תחושת שובע תוך כדי תהליך ההרזיה.

תוצאות - בסילוק השומנים

יחד עם הצטרפותך למרזי מורית מתאים עבורך הצוות הרפואי גם תכנית אישית לסילוק ריכוזי השומן והצלוליט שלך. זוהי תכנית בלעדית, המשלבת את התכשירים המיוחדים המיוצרים בנוסחא ייחודית עשירת־רכיבים – המבטיחה לך את סילוק השומנים הבעייתיים שלך.

תוצאות - עם הוכחות - ולתמיד

במשרדי מרזי מורית ישנם עשרות אלפי שמות של גברים ונשים, נערים ונערות, שהורידו קילוגרמים רבים במשקלם, השומרים על הישגיהם. רבים מהם ישמחו להמליץ לך על שיטת מרזי מורית. התקשר אלינו ואנו נציג בפניך את התוצאות!

שירות מיוחד - להרזיה מיידית

תכנית ההרזיה בביתך תוך 48 שעות! שירות מיוחד של מרזי־מורית למענך. ניתן למסור פרטים אישיים לצוות היועצות, לצורך מילוי שאלון ההרשמה באמצעות הטלפון, בכל יום בין השעות 08.00–16.00. תוך 48 שעות תגיע לביתך תכנית ההרזיה האישית שלך ומיד תוכל להתחיל לרזות.

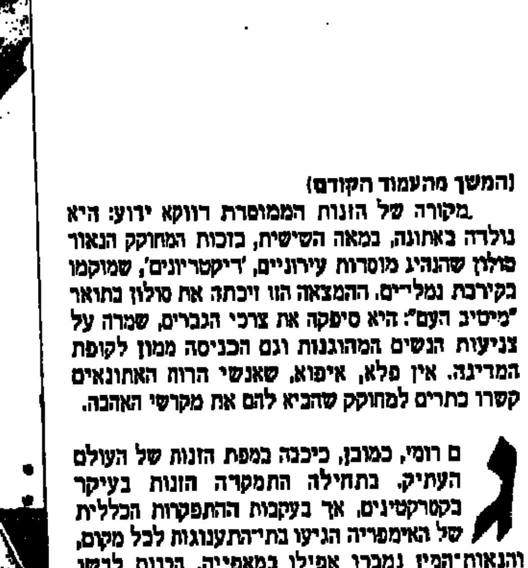
מרזי מורית על הקו

24 שעות ביממה

גם בלילות ובשבתות!
התקשר אלינו לטלפון:
02-222676, 02-222903, 02-225512.
או שלח אלינו את התלוש ותתחיל גם אתה לראות תוצאות!

מרזי מורית בע"מ
רח' המלך ג'ורג' 35 ת.ד. 4456, ירושלים 91043
נא שילחו לביתי – חינם: חומר הסבר מפורט לשיטה + הסבר לכמוסות ולמשקה השווייצרי "מרזית" + הסבר לתכשירים לריכוזי השומן + הוכחות מצולמות + שאלון הרשמה מדעי – ללא כל התחייבות.
שם ______
כתובת ______

מרזי מורית
רואים תוצאות!

שרת הבריאות שושנה ארבלי אלמוזלינו השבוע, עם עובדים ועובדות בחוף תל־ברוך (צילום: נאור רהב).

פדראציה מקצועית בינלאומית

בפברואר 1965 קיימו יצאניות מעשר מדינות ועידה בינלאומית ראשונה באמסטרדם. בה החליטו על הקמת איגוד מקצועי שייאבק על זכויותיהן, בכלל זה חופש מהטרדות המשטרה ויחס שווה מבחינת חוקי המס והעבודה. בשנה שעברה התקיים הקונגרס של "אינטרנציונל הזונות" בבניין הפרלמנט האירופי, בלב לבה של בריסל. היו שם 160 יצאניות מ־16 ארצות. ישראל לא נכללה, אמנם, אך את המזרח התיכון ייצגה לבנונית חינית בשם לילה.

את הרעיון להקמת פדראציה מקצועית בינלאומית הגתה מרגו סיינט־ג'יימס, לאחר שפרשה מהמקצוע בתחילת שנות ה־70'. הוקם ועד בינלאומי להגנת זכויות הזונה, ופעילותו התסברותית משכה את תשומת לבם של פוליטיקאים העוסקים בזכויות האדם בכלל, ובזכויות האשה בפרט. בקיץ שעבר פנה הפרלמנט האירופי בבקשה רשמית לממשלות המערב להעניק הגנה מלאה וממשית לפרוצות. היוזמה נפלה על אוזניים קשובות, בשל המודעות המוגברת למחלת האיידס במדינות אירופה. משרד הבריאות הבלגי אפילו הקציב סכום כסף משמעותי שאיפשר את קיום הקונגרס.

בתחילת השנה הורגשה גם אצלנו פעילות בתחום שהתפרסם בראשונה בזכות רחב התנ"כית. הח"כים הנכבדים מוועדת הפנים של הכנסת שמו נפשם בכפם ויצאו לשוטט בחולות תל־ברוך, שם שוחחו עם זונות עבריות ושמעו את תלונותיהן. ימים אחדים לאחר מכן נדחסו מאות סטודנטים לאולם באוניברסיטת בן־גוריון, לשמוע את זלמן־שושי, "פרופסור לשרמוטולוגיה", כהגדרתו (שבינתיים עזב את הקאתדרה), מרצה. זלמן־שושי המומחה גם הציע עצה לחברת הכנסת אורה נמיר, שיזמה הצעה להתרת זנות מסודרת, עם פיקוח רפואי.

ההתפתחות האחרונה בשטח מסעיר זה: ביקורה, בתחילת השבוע – של שרת הבריאות שושנה ארבלי־אלמוזלינו ב"זירת" תל־ברוך, בסופו של אותו יום בו הכריעה את גורל ה"לביא". השרה, מוקפת תקשורת, שוחחה עם זונות וקוקסינלים, שאלה על תנאי העבודה, על שימוש בסמים, על הפחד מאיידס. ה"בנות" אמרו שהן מוכנות לחיבדק, אבל יש קונדומים והן דורשות מהקליינטים להקפיד בעניין זה. יש להניח שלא רבים/ות מביניהן/הן היו מתנגדים/ות לסידור של קבע בבית זונות ממוסד, נקי, מאורגן. אבל לא שאלו אותן/ם.

(המשך מהעמוד הקודם)

מקורה של הזונות הממוסרת דווקא ידוע: היא נולדה באתונה, במאה השישית, בזכות המחוקק הנאור סולון שהנהיג מוסרות עירוניים, 'דיקטריונים', שמוקמו בקירבת נמליים. ההמצאה הזו זיכתה את סולון בתואר "מיטיב העם": היא סיפקה את צרכי הגברים, שמרה על צניעות הנשים המהוגנות וגם הכניסה ממון לקופת המדינה. אין פלא, איפוא, שאנשי הרוח האתונאים קשרו כתרים למחוקק שהביא להם את מקדשי האהבה.

גם רומי, כמובן, כיכבה במפת הזונות של העולם העתיק. בתחילה התמקדה הזונות בעיקר בקטורקטינים, אך בעקבות ההתפקרות הכללית של האימפריה הגיעו בתי־התענוגות לכל מקום, והנאות־המין נמכרו אפילו במאפייה. הבנות לבשו בגדים צהובים, צבע הבושה והטירוף, ונעלו נעליים אדומות כדי שאפשר יהיה לזהותן מרחוק. רק כשהחליט הקיסר אדריאנוס שהאדום שמור לקיסרים, נאלצו להחליף את הצבע.

ואם מישהו חשב שהופעת הכובשים הברברים מהצפון, אלה הישרים והטהורים, תשים קץ להוללות, הוא טעה. הם דווקא קפצו על חטאי הציוויליזציה כעל מוצאי שלל רב, והחוקים נגד הזונות ננטשו.

עד שבא קארל הגדול, ותהפוכות ההיסטוריה שבו ופגעו בענף. הוא אסר את הזונות, וככל הנראה היה הראשון שניסה לאכוף על הצרפתים חקיקה בנושא רגיש זה. הזונות שנתפסו על חם הולקו עירומות בכיכר העיר. ומי שסיפק לאחת כזו את ביתו נאלץ לשאת את העבריינית על כתפיו עד לזירת ביצוע העונש. אך תקופת הצניעות הכפוייה לא נמשכה זמן רב, והתפוררות האימפריה הביאה בעקבותיה תחיית מחודשת של הסחר בתענוגות. נערות האהבה פירתו בחצרות מלכים וסועים. בפאריס, "הבנות" אפילו אירגנו איגוד מקצועי ופלשו למרכז העיר.

המלך לואי התשיעי ירא־השמיים נרהם מהתפשטות התופעה והכריז על איסור, שנתן דחיפה לזנות המחתרתית. לפיכך הגיע למסקנה שמוטב לו להכריז על "סובלנות". נשות התענוגות הוגבלו ל"רחובות חמים" ולבורדלים שנמצאו הרחק ממרכזי הערים וממקומות קדושים, כמו כנסיות או בתי־קברות.

החוקים שהנהיג לואי התשיעי החזיקו מעמד עד לתקופת הרנסאנס. הזונות, שהותר להן לעבוד באין־מפריע, החלו להיות תובעניות וחוצפניות. במאה הארבע־עשרה נחקקו חוקים כדבר לבושן של הזונות ונאסר עליהן ללבוש בגדי משי וקישוטים, כדי לשמור את הללו לנשים ההגונות, והן נאלצו להתהלך עם מצנפת לראשיהן ולענוד חבל לבן, לאות זיהוי, והוקצבו להם רחובות מסויימים. בתי הזונות הותקים גורשו להציב שלטים בהתאם, כדי להבדילם מהמוסדות הפיראטיים. ההתפתחות הזו החלה בפאריס והתפשטה גם לפרובינציות הצרפתיות.

לואי הארבעה־עשר, "מלך השמש", הכריז מלחמת חורמה בזונות, והעונשים נעו מקנסות, מאסר ומלקות ועד לקטיעת האף או האוזניים. הקנסות, העינויים והמאסרים לא הפריעו לבתי התענוגות להתארגן ולטפח קהל לקוחות נאמן. לפיכך הוקם בצרפת כוח משטרה מיוחד שנקרא "מחלקת העלמות", וכלל – בתחילת המאה השמונה־עשרה – ארבעים מפקחים שמספרם הלך והידלדל עם השנים.

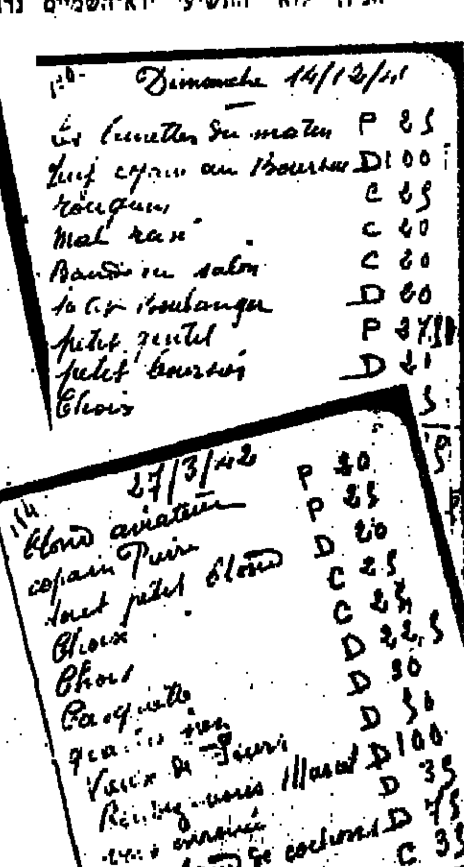
בתקופת שלטונו של פיליפ מאורליאן "המשוחת", ובתקופת לואי החמישה־עשר "האהוב", היתה לזונות הצרפתית פריחה של ממש, ומספר "הבנות" בפאריס הגיע ל־32 אלף, רובע מאריקאריסוף ו"הבתים הקטנים" איפשרו הקמת מוסרות מפוארים שם יכלו ארונים נכבדים לספק, תמורת כסף, את תאוותיהם, פרועות ככל שהיו.

סרסורות ממולחות אירגנו גרופי "נימפות": יפהפיות, מחונכות־היטב ו"מומחיות במיני־פריצות שונים". העלמות (היו להן שמות כמו ארמיד, זולמה, קלורינד, אנז'לינה, רוז'ינה, ארתמיס, מאלווינה, קאמליה, דלפין, או אולימפ) היו מתעוררות בשמונה בבוקר. לאחר ארוחת הבוקר היו באים הספרים לסדר את מחלפותיהן. בשעה אחת־עשרה בדיוק כל ענייני התספורת היו צריכים להסתיים. בטרקלינים מפוארים הן חיכו ללקוחות, חלקן רוקמות וחלקן פורטות עלי נבל או גיטרה. הלקוחות היו מגיעים אחרי ארוחת הצהריים – בזמן לקפה, או כערב – לפני הארוחה, בדיוק בזמן ללגימת הליקר. הם היו בוחרים את בת־זוגם לצלילי הנבל. המחיר היה שלושה או ארבעה לואי בעד הארוחה והמישכב. לפי התקנות, ה"נימפה" עמדה לשירותו של הלקוח עד למחרת בבוקר.

לאח"מים, כמו תמיד ובכל מקום, היה טיפול מועדף: סידרו להם כניסות מיוחדות כדי לשמור על הריסקרטיות, וגם טרקלין מבודד. מתקרת הטרקלין השתלשלו פעמונים, כל אחד מהם שייך ליעלת־חן אחרת; רק המיוחסים ידעו את הקומבינציה הסודית.

כדי לבחור ברצוייה לו ניתן ללקוח כרך מוזהב־קצוות, "ספר היפהפיות", שכלל את דיוקנות

(המשך בעמוד 43)

דף מיומנה של מדמואזל ליזט, מכירתבושת בעיר ליון, צרפת, שנת 1941. פי. פתי, כמה.

מין פתוח בבית בטוח

(המשך מעמוד 40)

העלמות בתוספת פירוט מעלותיהן הרוחניות השונות. הלקוחות התובעניים יותר, החשובים יותר או הנדיבים יותר הורשו לעיין בספר מיוחד, "רשימת התאוות", בו פורטו סגולותיהן של עלמות מסויימות בתחום הפעלולים המיוחדים. אם המומחיות הצריכה גם אבזרים מיוחדים, אלה הושכרו במקום.

לאחר שבחר הלקוח את העלמה שנשאה חן בעיניו, היתה המאדאם מצלצלת בפעמון נוסף, בו אותתה על התשוקה המבוקשת, והנימפה המתמחה בתחום זה היתה נכנסת לחדר שהותאם לדרישה הספציפית של הארון. הלקוח נתבקש לשלם מראש לואי אחד, ולשלשל לכיסה של המאדאם שניים נוספים בעד הדרישה המיוחדת.

עם עלותו של לואי השישה־עשר לשלטון, באמצע המאה השמונה־עשרה, שוב נאסרה הזנות הרשמית בצרפת, אך כרגיל המעצרים והתקנות לא עזרו, והבנות המשיכו לעבוד, מי ברחוב ומי ב"בתים". תקופת המהפכה שיתקה עסקים רבים בפאריס, אך הסחר במין נמשך, כמו תמיד, ו־1500 פרוצות פריסאיות ניצבו יומם ולילה על משמרת התאווה.

המהפכה הביאה לביטול כל החוקים, ומחלות המין השתוללו. כדי להילחם בנגע, החליטו פרנסי העיר להגביל את הזנות לבתי־בושת מוסדרים. כזאת נפתח עידן חדש, שלמעשה נמשך עד 1946, עם מישטר של סובלנות משולב בפיקוח מינהלי וסניטארי. הפרוצות נתבקשו להירשם במשטרה, ופרוצה־מורשית כזו יכלה להמשיך בעבודתה באין מפריע. כן חוייבו הבנות העובדות לעבור בדיקות רפואיות סדירות.

לאחר התערוכה העולמית שוב נפלו המניות של בתי הבושת. טעם הציבור השתנה. ב־1925 נרשמו רק 28. יש לציין, עם זאת, שבמקביל פעלו בפאריס 270 "בתי פגישות" ולפחות 30 מוסדות מתתרתיים: מכוני עיסוי, סאונות, סלונים לתסרוקות וכו'.

אך היו היכלות־תענוגים מפוארים שהמשיכו לשגשג. "שאבאנה", בית התענוגות המפואר והמפורסם ביותר בפאריס הוקם ב־1880, ברחוב שאבאנה מספר 12, שמו זכה אפילו להיכלל במלון "לארוס" והוא שמר על יוקרתו במשך יותר מ־50 שנה. המייסדת, מאדאם קלי, אשה חיננית ונאה, מכובדת ומעודנת ואף טוסיקאית בעלת כשרון, השקיעה בגן־עדן מלאכותי זה מליון שבע־מאות אלף פראנק, בהשתתפותם האדיבה של חברי מועדון פרטי, ה"ג'וקי קלוב". ארונים נכבדים אלה היו הלקוחות החשובים ביותר של המוסד וגם הביאו איתם חברים חשובים זרים: שגרירים, שרים, רוכסים וג'יאצולה מחו"ל. הכל שם היה מושלם: כניסה ריסקרטית, מארחות מחונכות, עיצוב מהודר, שלושים־וחמש בנות, מהמובחר שבמובחר.

אבל אי־אפשר לדבר על ההיסטוריה של המודלים הצרפתיים בלי להזכיר את מארסל ז'אמה,

(המשך בעמוד הבא)

בית הזונות של ברל'ה. מין בע"מ

איישם בהרצליה פיתוח שוכנת וילה מפוארת שהיא היום בית הזונות הכי סטייל בישראל. מגיעים לשם רק אנשי העשירון העליון. לא עומדים בתור, לא מתדפקים על הדלת ומבקשים להיכנס, לא מסתכנים בתצפיות של סקרנים (או בלשים פרטיים) מבחוץ או במחלות בפנים. לשם חייבים לבוא עם המלצות. מרימים טלפון, מזדהים, קובעים שעה ומזמינים מה שרוצים.

במיבחר: תיירות משוודיה, פיליפיניות, יפנית וגם כושית. באים, עושים אמבטיה ג'קוזי, שותים משקה יקר ומקבלים "טיפול". בחוץ אין רעש, אין תורי מכוניות, אין קללות ואין צעקות. התענוג עולה כ־400 דולר. זה לא חוף תל־ברוך.

איפה זה – אף אחד לא יודע. אם הסיפור יגיע לאוזניים הלא נכונות, הוא ודאי יגיע לאוזני רכ"פקד שלום פריש, ראש מיפלג המוסר במשטרת תל־אביב, האחראי על הזונות והמהמרים. הוא יציב תצפיות, יאסוף תוכחות ולילה אחד ייכנס מהחלון ויגיד: "שלום, משטרה, לחרים ידיים", כמו שכבר עשה במאות מקומות אחרים שחשבו שהם "בית זונות סטייל". בטוח שבסוף הוא יגיע גם לכאן. כל עוד נושא הזנות בישראל ימשיך להיות מטואטא אל מתחת לשטיח, "מר מוסר" ימשיך לתפוש כותרות בעיתון כמו שתפשו קודמיו מאז יש בעולם זונות – ועתונים.

עליהן לא חל הגירוש ועליהן לא היו פושטים אנשי המשטרה. אחת מהן היתה זונה יפהפיה ממוצא יווני בשם מארי שהתגוררה בשכונת הבוכרים והיתה מקבלת קהל בביתה. "גם רגלי המפקד הבריטי מיסטר הן, מפקד משטרת ירושלים, היו מובילות אליה". לילה אחד בא תוהר בראש כוח שוטרים בעת שהמפקד שהה בבית הזונות, והתחילו לזרוק אבנים לעבר חלונות הבית. "מצבו של המפקד הגבוה היה בכי רע. רצה לרדוף אחרי זורקי האבנים, ולא יכול היה, כי לא היה לבוש". מאז אותו לילה הוסרה חסותו של הפקיד הגבוה מהזונה מארי וגם היא גורשה מירושלים.

ל"מלך בתי הזונות" בארץ בשנים שלפני קום המדינה ובשנות המדינה הראשונות קראו ברל'ה. אף אחד לא הכיר אותו בתור דב שמריהו. ברל'ה, חרדי ירושלמי, בא לתל־אביב עם אשתו וילדיו וניהל בית מלון קטן על חוף הים. חרדי ירושלים שהיו באים לרחוץ בים תל אביב היו שוכרים אצלו חדרים. העסקים לא כל־כך הלכו, עד שברל'ה "התפקר" ועלה על מיכרה זהב – יצריהם הזקוקים לסיפוק של מאות החיילים האוסטרלים והאנגלים ששהו אז בעיר או באו לבלות בה חופשות.

ברל'ה לקח כמה זונות, איכסן אותן בבית־המלון שלו והחיילים הזרים נהרו לשם. העסקים שגשגו, בית הזונות היה כמו בסרטים, עם לובי, כיבוד, שתיה לפני ושתיה אחרי, מקלחת וכיסוי מיטה ממשי. ברל'ה הביא זונות עולות חדשות מכל קצוות תבל וב־1943 כבר פתח שני סניפים.

מדי פעם נעצר, נשפט ואף גורש מת"א. עוד לפני קום המדינה הקים בית זונות בחיפה על הכרמל. כשנתפס, גורש חזרה לת"א ופתח בית בושת ברחוב אחד העם. בלילות, תוך־כדי ניהול העסקים, היה ברל'ה לומד גמרא. בערעור שהגיש פעם לבית־משפט טען כי הזנות חוקית גם על פי תורת ישראל: "על פי התורה מותר לעשות זאת עם אשה שאינה אשת איש".

בימי מלחמת השחרור היו לו שני בתי זונות בת"א, אחד ברחוב פרוג והשני ברחוב יפו. עבדו אצלו אז כ־30 בנות, רובן עולות חדשות ממזרח אירופה. האורחים היו מכל קצוות החברה, אבל באלה שארנקם לא חסר. בימי הצנע היו במטבח של בית הזונות של ברל'ה מיטב מוצרי השוק השחור: יינות ומשקאות חריפים, בשרים ונקניקים. ברל'ה פעל לרוב בידיעת המשטרה, ורק לעיתים רחוקות נעצר והובא לדין. היתה לו מעין חסינות שבשתיקה כיון שהיה "מודיע משטרתי" שהעביר לאנשי החוק סיפורים ששמע במעון מפי אנשי העולם התחתון שהיו באים לבלות עם הנערות.

הזונות של ברל'ה היו נבדקות בקביעות על ידי רופא. חדריהן היו נקיים ומסודרים ובערבי שבת, לפני תחילת העבודה, הוא אפילו נהג לערוך להן "עונג שבת". בשלב מאוחר יותר רכש את מלון "אופיר" ופתח שם בית זונות מפואר, כדי להוסיף את המקילות האמיתית במקום. היה בבניסה שלט גדול: "אוצי – משרד חקירות". האורחים המתינו בלובי עד שהתפנה אחת הבנות, ובינתיים הוגשו להם משקאות.

ב־1960 נמאס למשטרת מבית הזונות של ברל'ה והוא הועמד למשפט יחד עם אשתו ומנהל העסקים שלו. במהלך הדיונים בבית המשפט התנדב המנהל לספר לשופטים סיפורים מסמרי שיער על דיפלומטים שבקרו בישראל ומשרד החוץ "סידר" להם בילויים אצל ברל'ה. השופט, גזוריאל גדשוני, לא קבע חד משמעית בגוף דינו שהסיפורים האלה מצוצים מהאצבע. חשבונות ה"אולם החדש" ערך חקירה מקפת בנושא, ופורסמו שמות של דיפלומטים זרים רבים שביקרו אצל ברל'ה בחסות המשטרה. הורשת עורות או הדים גרועים.

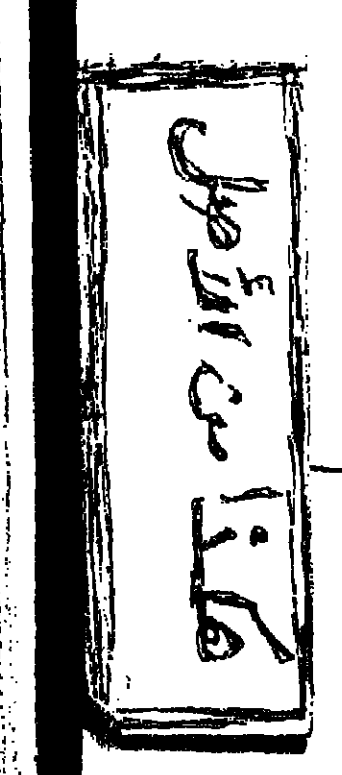
(המשך בעמוד הבא)

ב־1920, הרבה שנים לפני שרב־פקד שלום פריש החל ל"טפל" בזנות בתל־אביב, היה במשטרת ירושלים שוטר בשם דוד תדהר. באחד מספריו הוא כותב על מלחמתו בבתי הזונות הירושלמים:

"רבה הזנות בעיר, גם ערב היו נפקניות אלה יוצאות לעולות, מושירות לבת לרחוב, והן מרעילות אזרחים והיילים והחלואי מין פשטו בעיר. ורע בעיקר היה המעשה שנשים אלה היו להן לקוחות בין עשירי העיר וגם בין הקצינים והשוטרים, ואלה היו להן למגן ביום דין. לא אחת יצאתי בעצמי לצוד. ידעתי כי הנשים האלה אימת הדהר עליהן, ולכן התחפשתי, החלפתי את כובע השוטר בכובע של אזרח והדבקתי לי זקן שחור כאדם שפירקו ואח זקנו מגודל. והלכתי לי ברחובות השודים. נטפלה אלי נפקנית כזאת, רמזתי לה שתלך אחרי אל ביתי... ואני הלכתי בדרכים עקלקלות, סחור־סחור, עד בניין המשטרה. שם הסרתי את כובעי ואת זקני וגליתי את מלוא זהותי לפניה. משם היתה מובלת מיד לגירוש מירושלים. וכך הלכה ירושלים ונטהרה".

לבר אז לחצו כותבי הזמר, המהגרים, ובראשם הרב קוק – על המשטרה לבער את הזונות מהעיר. אבל היו בירושלים גם זונות "מיוחסות".

לקוח, סובארו וזונה ליד חוף תל־ברוך, (צילום: שמואל רחמני). על־פי החוק הישראלי מותר להן/הם לעבוד ברחוב, לא בבתים, ובתנאי שלא "ישדלו".

שניים מעשרות חדריו המאוד־מפוארים של אחד מבתי הבושת הגדולים ביותר שפעלו בפאריס בסוף המאה הקודמת וגם בתחילת המאה שלנו. זה היה ברחוב דה־מולין 6. ה"סלון האוריינטאלי" (משמאל), ו"חדר המראות".

(המשך מהעמוד הקודם)

הלא הוא מסיה מארסל. ב־1925 היה מארסל בצמרת החברה בפאריס העליונה. הוא חלם על בורדל מפואר, אך לפי החוקים שהיו נהוגים אז, כדי לקנות מקום כזה הוא נזקק לאשה חוקית. ב"שאבאנה" הכיר את פרנאנר, נערה יפה ומכובדת, שקראה לעצמה דוריאן. היא היתה נבונה ובעלת כושר ביטוי – בדיוק מה שרצה. הוא נישא לה, ובאמצעותה רכש את הבית מספר 122 ברחוב פרובאנס, שנהפך לבורדל המפורסם "ואן־טו־טו". שם יצר מארסל מועדון אקסלוסיבי שנהנה מביקורי העילית הצרפתית והבינלאומית.

העיצוב היה מיוחד במינו: הטרקלין הגדול היה גן קסום, בו צויירו נופים מרהיבי־עין עם עמודים של מקדש יווני, מרפאות וקיסוסים מלאכותיים שהשתלשלו מתקרה בצבע תכלת השמיים. הבנות, לבושות שמלות ארוכות, הוצגו לראווה מעל גבי כנים מוארים בזרקורים. החדרים צויירו כתפאורות תיאטרליות ונתנו ללקוח אשליה של הרפתקאות במקומות רחוקים. היה שם משהו לטעמו של כל אחד – אפילו חדר בדמוי תא־שינה ברכבת, מצוייד ברעש של רכבת בנסיעה ונוף משתנה החולף במהירות.

אך החידוש האמיתי היה המסעדה. התפריט היה די חרגוני, וכלל בעיקר קוויאר ושמפאניה, אבל השירות היה יוצא מן הכלל: לבושן של המלצריות היה פרח בשיער וסינר לבן קטן. אין פלא, איפוא, שמסעדה זו, שהיתה היקרה ביותר בפאריס, נהנתה מפופולאריות עצומה; "כל פאריס" אכלה שם. במשך 15 שנה שירתו המלצריות חשופות השד והשת קהל לקוחות ענף שכלל שרים, סנאטורים, שגרירים, ומושלי מדינות. גם עולם האמנות יוצג שם בכבוד, ובין האורחים היו פרננדל, ז'אן גאבן, אדית פיאף וגם כוכבים מאמריקה, כמו קארי גראנט, האמפרי בוגארט, טיירון פאואר, מיי וסט, קתרין הפבורן ומארלן דיטריך.

העסקים פרחו. שישים בנות וחמש־מאות לקוחות ביום הסתכמו לסכומים נאים. ב־1939 היו בפאריס רק שני קאדילאקים. אחד מהם היה של מסיה מארסל, ששילם תמורתו 200,000 פראנק.

בעקבות מאמצי־שדולה נמרצים של מארת רישאר, חברת מועצת העיר פאריס, קיבלה המועצה המחוקקת ב־13 באפריל 1946 את חוק מספר 46685, המדבר על סגירת בתי הבושת ומלחמה בזנות. אך החוק השליט היה חוק ההיצע והביקוש, וב־1952 הודתה מארת רישאר: "החוק הנושא את שמי לא הצליח לבלום את הזנות". המוני הבנות המובטלות והמוני הלקוחות הלחוצים אימצו פתרונות שונים כדמות בתי־מלון, פונדקים, בתי מגורים, מכוני עיסוי. זו רק שאלה של כסף. המשטרה מעלימה עין, וממילא אין למפעילי המקומות האלה ממה לחשוש – יש מספיק אנשים חשובים בקהל לקוחותיהם. וגם אם השם אחר, המשחק נשאר אותו משחק – מין.

גם לארה"ב מרכז זנות ענף. מדינת נוואדה מוכרת בעיקר בזכות העיר המפורסמת ביותר שלה, לאס־וגאס, שם נרדף להימורים. אך יש לה מאפיין נוסף מלקסיקון החטאים המצויים: הזנות חוגגת שם באופן רשמי. בתי הזונות הם חלק ממורשת נוואדה לפחות מאז אותו יום בשנת 1859, כשנהר של עופרת־כסף החל לזרום ממכרה קומסטוק האגדי. מ־17 מופיעים מוסדות אלה אפילו בתוך המדינה הרשמי.

בנוואדה פועלים היום לא פחות מ־37 בתי־בושת חוקיים במרחק של קילומטרים אחרים זה מזה, ולפעמים אפילו במרחק מטרים ספורים, כמעט בכל ריכוז־אוכלוסין גדול במדינה. בתי הזונות מעסיקים בין 275 ל־375 זונות שמטפלות באלפי לקוחות מדי שנה. ה"בתים" פועלים מתוך מבנים שונים, החל בבונגאלוס המצויירים בג'קוזי וכלה בקרוונים ישנים.

נוואדה מתירה לרשויות המקומיות להחליט בעצמן אם ברצונן להקים בשעריהן בית בושת, רינו

(המשך בעמוד 57)

בית הזונות של ברל'ה. מין בע"מ

(המשך מהעמוד הקודם)

שנים רבות לפני שח"כים ליברלים ניסו להעביר בכנסת חוקים שיאפשרו קיום בתי זונות מסודרים בישראל, ברל'ה שמריהו כבר ערך מסיבות עיתונאים בנושא ואף ניסה לארגן לו "לובי" בכנסת. ברל'ה נכשל, בדיוק כמו שנכשלו הח"כים שמאז 60' מנסים להעביר חוקים שיאפשרו זנות מסודרת, עם פיקוח. לא הולך. בכל פעם שמישהו מנסה להעלות את העניין מחדש, נבחרי הציבור הדתיים שוב "מטאטאים" את הבעייה אל מתחת לשטיח. נכון לעכשיו סעיפי חוק העונשין של מדינת ישראל מ־199 ועד 214 עוסקים בנושא הזנות. הם קובעים, בין היתר, שאסור לסרסר בזונות ולחיות על ריווחיהן, שאסור לשדל אשה לעסוק בזנות, אסור להחזיק בית זנות לא בבניין ולא במכוניות, במטוס או בכלי שיט (חמש שנות מאסר), אסור לשוב לזונה את בודית, אסור לפרסם מודעות־פרסומת לזונות.

על פי החוק אסור לזונה לעבוד בביתה מותר להן לעבוד ברחוב, אבל אסור להן לפנות ללקוחות (שידול); מותר להן לעסוק בזנות רק אם הלקוח פונה אליהן, להן אסור להציע לו את שרותיהן (המפתת אדם והמצא במקום ציבורי בדיבור או בתנועה למעשה בלתי מוסרי, דינו מאסר שלושה חודשים). סעיף חוק נוסף שכמעט רק בעורתו עוצרת המשטרה בישראל זונות, הוא "מיטרד לציבור". אם אורחים מתקשרים למשטרה ומספרים שהזונה שברחובם או בחצרם מהווה מיטרד, מגיע למקום ניידת ו"מעמיסה" את העובדות.

היו בעבר אשרות נסיונות קודמים לסגור את המקצוע העתיק ולהרחיקו מהרחוב, אבל עד כה ללא תוצאות. בין השנים 75'-77' פעלת ועדה בראשות השופטת הדסה בן עתו שבדקה את הנושא, ובין השאר המליצה לאפשר הקמת בתי זנות, והמלצות הללו לכנסת, עברו לוועדה ונקברו שם.

על פי הערכה משטרתית גסה יש היום בישראל כאלף ומאתיים זונות, מרביתן במרכז הארץ. סוכני המשטרה מתקשרים עוד הליברלין, איזור התעשייה קרית־אריה בפתח־תקוה, משולש הרחובות אידלסון־הירקון־אלנבי, רחוב ארלוזורוב ומגרש החנייה של בית הועד הפועל בת"א. ומאז ימי ברל'ה פשטה משטרת ישראל על מאות בתי זנות לא חוקיים וסגרה אותם. התהליך פשוט: שכנים התלוננו במשטרה, היא הציבה תצפיות, אספה הוכחות, פשטה על המקום ועצרה את בעלי המקום והזונות. בין השאר נעצרו במשך השנים פקח של עיריית תל אביב שניהל בית זונות, קצין משטרה בחיפה שניהל בית זונות ובעל בית מלון – כנ"ל. היו מכוני עיסוי שפעלו כבתי זונות, וילות ודירות שכורות שפעלו כבתי זונות במסווה של מועדון קלפים או מכון כושר. היו אפילו בתי זונות שפעלו במחסן בתחנה המרכזית, ונחשף בית זונות שפעל בלילה במקום שביום תיפקד כמיפעל לייצור קרם בוריה.

גם היום יש בת"א וסביבותיה עשרות דירות שעל פתחיהן שלטים המבשרים על קיום מועדון בריאות, כושר ועיסוי, ובפנים אפשר – תמורת כמאה שקלים – לקבל שרותי מין. מדי פעם מתפרסמות בעיתונים מודעות של חברות המספקות "נערות ליווי" לאנשי עסקים מחו"ל. האורח מתאכסן בבית־מלון מפואר, והחברה המארחת או פקיד הקבלה באותו בית־מלון (ללא ידיעת מנהליו) מארגנים את ביקור נערת הליווי בחדרו.

"נערות ליווי" אלה הן לעתים סטודנטיות או סתם נשים נחמדות המוכנות לעבוד ב"זונות מהוגנת" ולהרוויח כסף לגמרי לא רע. גם המתווכים מרוויחים כסף לא רע. בראשית בתי־המלון המפוארים בתל־אביב מסתובבות גם עשרות זונות "סטייל" הממוקמות באולמות הכניסה של בתי־המלון, לבושות בגדים יקרים ואופנתיים, ו"עושות עיניים" לתיירים המחפשים בילוי ללילה. המוכרות מביניהן מסתלקות מבעד שיושלכו משם על ידי קציני הבטחון; חלא מכרות יושבות בלובי, שותות קפה וממתינות. אם הן עצמן לא יאמרו זאת, איש לא ידע שהן זונות.

בוקי נאה

מי מריבה

מאת עירית שמגר

מרסל פניול

בן חמש־עשרה היה מרסל פניול (בשנת 1910) כשכתב את מחזהו הראשון. בן פרובאנס, הוא נולד בחודש בו חנכו האחים לומייר את הסינמטוגרף הראשון בעולם. יצירתו של תינוק כזה חייבת, זה ברור, להיות קשורה בקולנוע. תחילה עבד כמורה בתיכון, אחרי־כן עבר לפאריס. בזכרונותיו ציין את השפעתו של צ'ארלס דיקנס ככוח העיקרי ביצירתו, אך פניול בכל מה שעשה נשאר נאמן לנופי פרובאנס ואנשיה. "מריוס" (1929) הפך אותו למחזאי מפורסם, וב־1931, כאשר חדר הקול לראינוע, ביקש להעביר את מחזותיו לקולנוע.

אלכסנדר קורדה ביים את "מריוס" והסרט היה לראשון בטריגלוגיית מארסיי של פניול. "פאני" בא אחר־כך (בשביל הרכילות אפשר להזכיר שמרק אלגרה, בעלה הראשון של סימון סניורה, ביים את הסרט הזה. ב"ז'ן דה פלורט" מגלם איב מונטאן, בעלה השני, את סיזר סובייראן).

בינתיים ייסד מרסל פניול חברת הסרטה משלו. הוא הפיק את סיפורו "טוני" (שביים ז'אן רנואר), את "סיזר" כבר כתב כתסריט המיועד להסרטה ושם סיפר על בנם של מריוס ופאני. אחרי־כן באו "היבול" ו"אשת האופה", שזכה בפרס מבקרי ניו־יורק בשנת 1940.

עיקר הצלחתו ופירסומו באו לו בשנות השלושים, וב־1947 הוא אפילו התקבל לאקדמיה הצרפתית – איש הקולנוע הראשון בשורה היוקרתית ביותר של יוצרים צרפתיים. פניול, איש התיאטרון שעבר לקולנוע, לא תמיד זכה באהדת הביקורת, אך אנדרה באזין, בעל "פוליטיקת המחבר" (שממנה יצאת תנועת "הגל החדש" הצרפתי) כינה אותו: "מחבר סרטים אמיתי", וזה לא מעט.

ויחד עם זאת, הוא לא השתלב בתנועה החדשה. בשנות החמישים, השנים שבהן התענגה עוד צרפת הבורגנית על מלודרמות מתקתקות ואנשי "מחברות הקולנוע" יצרו תנועה קולנועית מתפכנית, חדשה, עזב פניול המאוכזב את הקולנוע. סירטו על מנון של המעיינות וכשל לתלוטין, והוא חזר לכתיבה. עכשו מחזיר סירטו של קלוד ברי את מרסל פניול לתודעתנו ומפקיע אותו מן המקום הרדום והמאובק מדי של נכבדות סיפרותית מוזיאונית.

בני באסטיד היו גבוהים למדי, רזים ושריריים. אף שנולדו רק עשרים קי־לומטרים מנמלה הישן של מארסיי, לא דמו כלל לבני מארסיי ואף לא לפרובנסאלים שוכני עיבורה של העיר. כחמישים משפחות בסך הכל חיות בכפר לה באסטיד בלאנש, כמאה וחמישים נפשות. וכן, עוד דבר המייחד את לה באסטיד, לא מצאת ביישוב יותר מחמישה־שישה שמות־משפחה: אנגלאר, שאבר, אוליביה, קאסקאוול, סוביראן. בשביל למנוע בלבול נהגו לעתים קרובות להוסיף לשם הפרטי לא את שם המשפחה, אלא את שם האם: למשל, ז'ן דה פלורט. על שם פלורט שבת הכפר היתה, אך יצאה ממנו ומתה במרחקים.

אם כן, בגזע מיוחד מדובר כאן, גזע בני האדמה, שנולדו ממנה, צמחו בתוכה והם יודעים אותה. היבול, הגשם, הבצורת הם כעצמותיהם.

כמו שיר קינה מגלגל מרסל פניול את סיפורו על ז'ן, בנה של פלורט שעזב את עירו, את ביתו ואת מישרתו ולקח את אשתו ואת בתו כדי להיאחז באדמה הדרומית הצחיחה. עירוני, זר ונכה. פניול סימן את גיבורו בחטוטרת על גבו, אך לא הפך אותו לסתם קורבן־תם. ז'ן זכה באדמתו בירושה, אך גם מעשה רצח גילגל את הרכוש לידיו, ואף שידו לא היתה במעשה, לא יוכל להנות מפירותיו. קיללת המת תאחז בו ותורידו בינון שאולה. גם מעניו, נושאי החטא, לא יהנו ממעשה ידיהם הנפשע. הקשירה המתגבעת כאן, ב"ז'ן דה פלורט", תבוא על התרתה בעתיד.

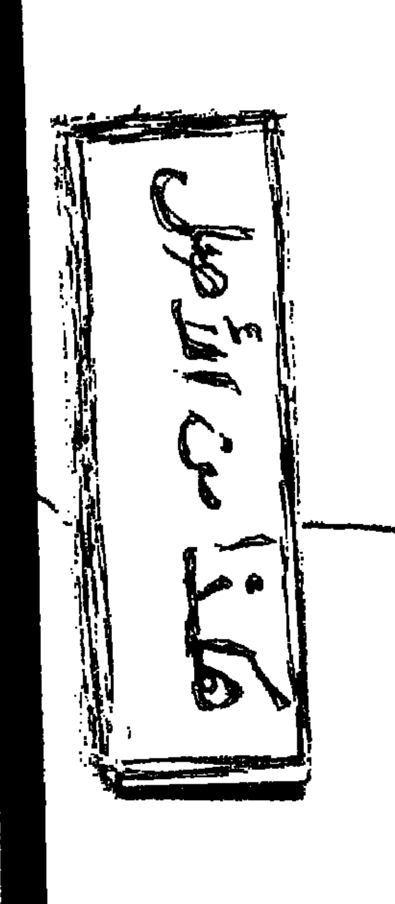
קווי עלילה ישירים כאלה מקלים על המפרש לפנות לעבר הטרגדיה הקלאסית, אך ב"ז'ן דה פלורט" נמצא לא פחות נגיעה במיתוסים קדומים מאשר במאבק טרגי ישיר. ולא רק הנוף הפרא־ראשוני שבו מתרחש הסיפור תורם לכך, ואיתני הטבע השולטים בחיי הגיבורים, אלא גם אופיים ומעשיהם של אלה ממקם אותם באותו איזור קמאי, עתיק ופלצתי שבו קם אדם על אדם להרגו בשביל הבכורה.

חטא ראשוני רודף את הגיבורים, דור

(המשך בעמוד הבא)

איב מונטאן, דניאל אוטיי, ז'ראר דפרדיה – כוכבי "ז'ן דה פלורט" של הבמאי קלוד ברי. קיצוני סימין: ז'ן (דפרדיה) ובתו שחונקים את נקמתו בסרט הבא; בצילום הגדול סיזר סובריין (מונטאן) ואחיינו אוגלין (אוטיי) בדרכם להפוך עולם, שכם הזקן ובצילום הקטן מברכו אוגלין הצעירים. הקום העוסר הרצחן.

"ז'ן דה פלורט". סיפור הילדות ששמע היוצר הצרפתי מרסל פניול היה לסרט שנהפך לספר וחזר והוסרט כעבור שנים. יצירה המעלה בעין הקורא והצופה את עושרה וריחה של פרובאנס, את טעם היין ואורה המסנוור של שמש הדרום השולחת קרניים חושפות [illegible]ורותיו של עולם ראשוני, סגור ואכזר. אדם קם על אדם להורגו בשביל סם החיים, המים, הנחוצים לו לגידול פרחים שצבעם אדום כדם וריחם – ריח הכסף.

קלוד ברי: "כדי להביא את הסיפור כולו למסך הייתי חייב ליצור אצל הצופה אשליה כאילו הוא רואה את היצירה כולה. לעשות סרט שלא יפגע במיקצב הסיפור, באינטימיות ובתחושת הזמן העובר, לתאר את הטבע בעוצמתו ואת כוחו של הגורל".

(המשך מהעמוד הקודם)

אחרי דור. ורק מעשה נקמה של דור הבנים, וסופם המוחלט, מחיקת בני סוביראן מעל פני האדמה, ישקיט את אלות הנקם: אלה שהיו מוכנים לעשות הכל כדי לשמר את משפחתם, את שמם – יפסידו הכל מאותה סיבה עצמה.

איב מונטאן, דניאל אוטיי, ז'ראר דפרדייה – זו השלישיה, בניצוחו של הבמאי קלוד ברי, שמביאה את ז'ן ואת סיפור מי הגבעות למודעתנו הוויזואלית. מונטאן – סיזר סובריין, הדוד, הקרוי בפי כולם סבא, על־אף שלא נישא ולא הביא ילדים לעולם. סיפור של אהבה נכזבת שהיתה או לא היתה נרמז לנו, ואותה פלורט (אמו של ז'ן) קשורה בו. איכר ערמומי וקמצן, כמו איכר בן איכרים, הוא אחד מזקני הכפר, ראש משפחת סוביראן. יורשו היחיד, אחרון בני סוביראן, הוא אחיינו אוגולין. צעיר שתקן ומוגבל שחזר משירותו הצבאי ועימו תוכנית גדולה: להתעשר מגידול ציפורנים. הסבא רוצה לעזור לו, להבטיח את עושרם של בני סוביראן לדורות הבאים. אך כדי להשיג את מבוקשם הם זקוקים לאדמה פוריה ולהרבה מים, וכזו יש לשכנם, פיק־בופיג.

סיור מנסה לקנות את החלקה, אך הזקן השני עקשן כמותו ואינו מוכר. המריבה מתפתחת לתיגרה ובסופה נחבל בופיג בראשו ומת. עכשו רואים עצמם בני סוביראן כמועמדים בטוחים להנות מחלקת האדמה. הם סותמים את המעיין ומבקשים לרכוש את החלקה במחיר נמוך. ולא כך הוא. כי לאחר מות בופיג עוברת הירושה לידי אחותו פלורט, זו מתה ובמקומה מגיע למקום בנה היחיד, ז'ן.

ז'ן, עירוני חיוור, נתאכזב מעבודתו כגובה־מסים. הוא מבקש להתחיל את חייו מהתחלה, מן הבסיס, מן האדמה. האדמה שעל הגבעות, זו שבה נובע המעיין, זו שבני סוביראן רואים בה את חלקתם.

אם כן זה המיפגש הגורלי. מיפגש שכמו נקבע מעבר לזמן, למקום ולגורל האישי והוא חייב להוביל את שני הצדדים, את ז'ן ואת בני סוביראן, לסוף איום ובלתי נמנע. הוא תמים מדי, הם ערמומיים מדי. הוא מרוחק מן המציאות, הם קרובים אליה עד לידי קטנוניות חונקת. ראשו בעננים ואינו מופנה לרגע לעבר האדמה, ראשם באדמה ואינם מרימים אותו לעולם כלפי שמים. וכולם כאחד אינם מתפנים להביט אל עצמם פנימה.

ז'ן מצפה שההשגחה העליונה תפקח על מעשיו, תתערב למענו מדי בוקר, כדי שיוכל לעשות הכל כרצונו, מעשה בראשית לא כפוף לחוקי הטבע. בני סוביראן מאמינים שמותר להם לשנות חוקי אדם ואלוהים כדי להשיג את מטרתם. התמים מדי, עד לידי יוהרה, נפגש כאן עם היהיר מדי המאמין שאין גבול למותר ואסור ואין חטא ועונש.

כאמור, זהו המקום שבו חטא ההיבריס הטרגי משיק למיתוס. בהירות וקצב איטי מאפיינים את הסרט של קלוד ברי, שקט ופשטות הנאמנים למקור הסיפרותי של פניול. את המרחק ממנו יוצרים השחקנים. איב מונטן ודניאל אוטיי מרתקים. לא כך דפרדיה. בתור דמות סיפרותית מתפתח ז'ן כגיבור טרגי, תוטא ומקלל. מה שטגע ביכולתנו לזהותו ככזה בסרט הוא הכוכב המגלם אותו, וזו ודאי הפתעה למעריצי דפרדיה. כי דפרדיה בתור הדפלורט הגיבן, הסובל והלוחם הוא צל חיוור של גיבור. קולו בוכה בתדגנוניות, עיניו ריקות. הוא לא נראה תם, אלא טיפש, לא נאבק – פאתטי.

ז'ן מגיע לכפר עם מות אמו, יורש את חלקת האדמה הפוריה ביותר בעמק, החלקה שבה נובע המעיין. תחילה מנסים בני סוביראן לקנות אותה ממנו, אך העירוני התמוה, הגיבן שוודאי לא ישכיל לשום עבודת כפיים, מתעקש להיאחז באדמה, במקום שלא לשכמותו נועד. הוא מגדל ירקות ומתחיל בחוות ארנבים – וגם מצליח! אך זו הצלחה קיצרת־מועד. בני סובייראן מנווטים את הגורל לצרכיהם והם סותמים את המעיין. במסווה של עזרת שכנים מרודדים את האומלל לידי יאוש ועד לידי מותו בהתקפת אמוק הוא בא. כידוע, כאשר רוצים האלים להעניש מישהו, הם מביאים אותו לידי שגעון.

למרות שאין לזלזל בתרומתו של הבמאי קלוד ברי לסרט, ברור ש"ז'ן דה פלורט" הוא סיפורו של מרסל פניול. ולא סתם: סיפור ילדות שהיה לסרט, נהפך לספר וחזר והוסרט כעבור 35 שנה.

ראשיתו של הסרט בסיפור ששמע פניול בילדותו על אשה צעירה שיצאה לנקום את מות אביה. הוא לא שכח אותה ובשנת 1952 ביים את "מנון של המעיינות" – שיר הלל לאזור פרובאנס האהוב עליו ולאשתו הצעירה, ז'קלין בובייה, שגילמה את הגיבורה. הסרט ארך חמש שעות, אנדרה באזין כינה אותו "אפוס אוניברסלי", אך הקהל לא בא לראות את היצירה. פניול ביים עוד את "מכתבים מטחנת הקמח", ועזב את הקולנוע, פונה לכתיבת רומנים ומחזות. בין השאר חזר לסיפורה של מנון וכתב שני כרכים: "מי הגבעות", על אביה של מנון, ז'ן, ו"מנון של המעיינות" על מסע הנקמה של הבת.

כל עושרה וריחה של פרובאנס מולדתו, טעם ענבי היין ואורה המסנוור של שמש הדרום הקופחת עולים מסירטם של ברי ופניול (ומן הספר שהוציאה בעברית "מסדה", בתרגומו של אביטל ענבר) ומביאים אותנו בסוד עולם ראשוני, סגור, אחיד ואכזרי.

הכל יודעים את מעשי בני סובייראן ואיש אינו פוצה פה, הכל מביטים בסיבלו הנורא של ז'ן ואין מושיט יד. קשי יום, שרופים בשמש וסגורים בעולמם הם בני אדמת הדרום, כאותן דמויות קדמוניות מן הסיפור העממי העתיק. ברי מצלם אותם בדרך כלל ממרחק, שתולים בנוף, משתלבים בו, מתגמדים בתוכו. הוא לא מתעכב מדי על פניהם ולא מתעמק במניעיהם הפסיכולוגיים ולא בשורשי התנהגותם האינדיבידואלית. הם קיימים, כאלה ולא אחרים. כמעט חד־ממדיים, חד־משמעיים. למרו לחיות בתוך הנוף הנוקשה שלהם קיום יומיומי, להיאחז באדמה בכוחה של עקשנות שהפכה אותם לאטומים.

וכמו הדמויות, כך הסרט: איטי, מסוגנן, אפילו מיושן. ברי, שעבד שש שנים על השגת זכויות ההסרטה מאלמנתו של פניול (אותה ז'קלין שהיתה מנון ב־1952), עשה בחירה נכונה והחליט להסריט את יצירתו של פניול כפי שזו נכתבה, בשני חלקים. הוא צילם את שני הסרטים יחד והוציאם להפצה אחד בסמוך לשני.

"כדי להביא את הסיפור כולו אל המסך הייתי צריך לעשות סרט בן 12 שעות. לכן הייתי חייב ליצור אצל הצופה אשליה כאילו שהוא רואה את היצירה כולה. לעשות סרט שלא יפגע במיקצב הסיפור, באינטימיות ובתחושת הזמן העובר, לתאר את הטבע בעוצמתו ואת כוחו של הגורל". כמו שכתוב:

"הרוח הפורענית עדיין נשבה, עתה השירה אבק ארמדם דק מן הדק שנדבק בזיעה הנוטפת על פניו, וברכיו כשלו מן החום העז. בדרכו חזרה, כורע תחת משא המים, נלפת אל זנב הבהמה ומתנהל כאוטומט, עיניו עצומות והוא מחרף ומגדף בפה רפה את הגורל, את ההשגחה העליונה ואת מדבר סאהרה. מנון הקטנה בכתה, אשתו הושיטה לו כוכע; הוא הדפה בלי לחדול משטף־מלמוליו, ושיכור משמש, מעייפות ומיין, המשיך במירוצו הכושל." ■

בצילום העליון בעמוד: בני הכפר למרגלות ארונו של השכן פיק־בופיג. משמאל: דניאל אוטיי כאוגולין ממלא מים בכדו של ז'ן הגיבן (דפרדייה). אירוניה אכזרית במסווה של שכנות טובה.

בחזרה לבסיס

מאת יהודית חנוך

אם מתאמצים, כבר מריחים באוויר את הסתיו. ייקח לקיץ עוד חודש וחצי חודשיים עד שייגמר סופית, ובינתיים הוא עוד יוריד עלינו חום וגם לחות. אבל כשמתחיל ספטמבר, אפשר כבר לפחות להתחיל לחשוב בצבעים של סתיו.

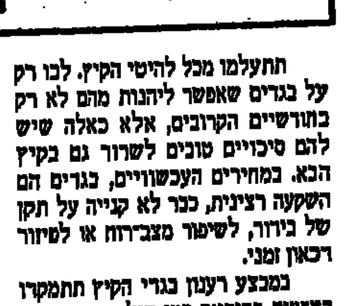
הקיץ התיש לא רק אותנו, גם את הבגדים. בגדי הטריקו הצבעוניים בני החודשיים־שלושה נראים דהויים וסמרטוטיים, מכנסי הכותנה עייפים, ורק הג'ינס איכשהו עוד מחזיק מעמד. בחנויות עדיין מציעים את המבחר הקייצי עם כל הצבעים העליזים, הסלסולים בקצה המכפלת, חולצות הטריקו עם הפסים הבולטים וכל שאר צעקות האופנה של קיץ 87'.

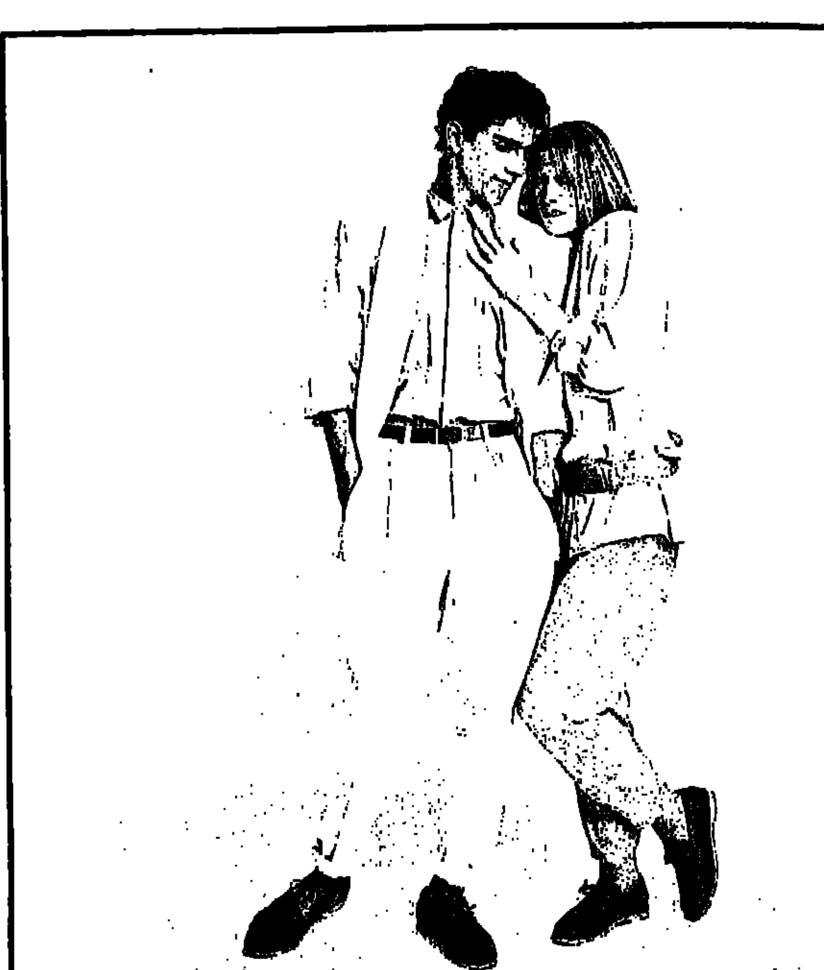
אופטימיים, האנשים שעוסקים באופנה. מקווים למכור את הכל עד הגשם הראשון, וכדי לרענן קצת את הקולבים הוסיפו בימים האחרונים גם בגדי כותנה עם שרוולים, ומקטורנים.

עוד יעברו הרבה ימים עד שנלבש את בגד הצמר הראשון, ואם מחפשים חלופות – מלה מאוד אופנתית באחרונה – לבגדי הקיץ היגעים, הכי־חכם זה לקנות בגדים בצבעים הבסיסיים.

תתעלמו מכל להיטי הקיץ. לכו רק על בגדים שאפשר ליהנות מהם לא רק בחודשיים הקרובים, אלא כאלה שיש להם סיכויים טובים לשרוד גם בקיץ הבא. במחירים העכשוויים, בגדים הם השקעה רצינית, כבר לא קנייה על תקן של בידור, לשיפור מצב־רוח או לסידור דיכאון זמני.

במבצע רענון בגדי הקיץ תתמקדו בצבעים בסיסיים כמו חול, שמנת, חקי, אפור, לבן, שחור וכחול־ג'ינס. לבשו אותם לחוד או ביחד. השילובים של בייג' ולבן, שחור ולבן או בייג' ושחור הולכים יופי עם עור שזוף של סוף קיץ. אפשר ללבוש אותם בלי סוף והם לא נמאסים. מקסימום, אם אתם מוכרחים קצת צבע בחיים, תוסיפו לרשימה חום חמרה, וורוד אפרפר או חום שוקולד. בקטע הזה של הקיץ היזהרו מהדפסים או קישקושים. אל תקנו טריקו. לכו על אריגים, והעדיפו כותנה.

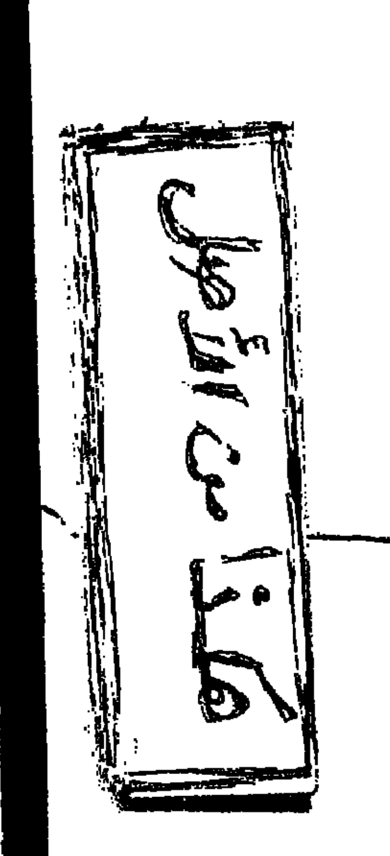

בצבעי הבסיס הנ"ל, השקיעו ב:

- ■ עוד זוג מכנסי ברמודה. כבר ברור שהם ירוצו גם בקיץ הבא. בערבים קרירים מכסים אותן במקטורן ארוך.
- ■ חצאיות צרות וקצרות, כחלק ממערכת או לחוד. אל תקנו בגד סולו בתקווה שימצאו לו צירופים. קנו בגדים שהולכים ביחד. זה נכון בכל זמן, אבל בעיקר עכשיו, בסוף הקיץ.
- ■ שמלות צרות וצמודות.
- ■ מקטורנים ארוכים, שלובשים על שמלות צרות או חצאיות צמודות.
- ■ בגדים עם מכפלת באורך ברך מערכבים כבת־אחת למראה חדש ועכשווי.
- ■ ג'ינס בכל צורה וסגנון. בג'ינס כמעט אי־אפשר לפספס, מעכשיו ועד הודעה חדשה.

חצאית קצרה עושה שינוי מיידי במלתחה (צילום עליון בעמוד הימני, "יופי־דר"). אפשר לסגור את הקיץ בטוני לבן וברכיים חשופות (צילום תחתון בעמוד הימני, שוק לוי ל"גלי"א בייג', לבן וגוונים של חום הולכים טוב עם השיזוף של סוף הקיץ (צילום עליון בעמוד זה, "דיוה"). חליפת מכנסיים בסיסית בכחול שהרון טוב גם בסתיו (מימין, גלילה טולדנסקי).

שיפודים

הזמן השחור

עמוס עוז לא תופס מה קורה לו בעקבות כתיבת קופסה שחורה. ממרום מושבו המונארכי פתאום כולם מתקיפים אותו. אפשר ללקק את האצבעות. במולדת היורדים אין תענוג גדול יותר מאשר לראות ירידה על מישהו.

אני יש לי עצה לעמוס עוז, מה לעשות כדי שיחזרו להתפעל ממנו. חילמי ולא סומו. זו הדרך, עמוס עוז. כל השבחים עברו מעוז לגרוסמן. מי רוצה לנחש למה?

הזמן הצהוב נמצא עכשיו ברשימת רבי המכר, וברשימת ההתפעמויות והציטוטים. כתבה גרועה, סטריאוטיפית, מגמתית, חסרת ספקות, עיוורת למה שהכתב רואה ושומע נעשתה לספר, והספר כבר נמכר ביותר מ־20,000 עותקים, והספר נהפך להצגה, וההצגה תוצג לבתי־הספר, וזו רק ההתחלה. בטוח שיהיו עוד המשכים.

> **ח ד ש !**
>
> **ואפל "הזמן הצהוב"**
>
> מחברה אוכליי "הזמן הצהוב"
>
> להשיג גם:
> - מגבות לים "הזמן הצהוב"
> - משחקי הרכבה לגיל הרך "הזמן הצהוב"
> - מגנטים למקרר "הזמן הצהוב"
> - לוח שנה "הזמן הצהוב"
>
> ליזמים: לזכיונות לשימוש ב"הזמן הצהוב" פנו ל"הזמן הצהוב פרודאקשנס קאורפורייטד".

"הזמן הצהוב" עשוי לפי כללי הכתיבה הרעה: אם ערבי אומר משהו, אפילו שטות, אתה מאמין לו. אם יהודי אומר משהו, אתה מתווכח, לוחץ אותו לקיר, מכניס לו, ואם לא גמרת את הוויכוח איתו, הרי כשאתה בבית, ליד שולחן הכתיבה, אתה ממשיך את הוויכוח, עכשיו בלי שהוא יפריע, ומביע את שאט־נפשך מכל מה שהוא מייצג.

דמות הערבי היא לא אנושית, סטריאוטיפית. הוא תמיד צורק, יפה, חצי אל, חכם, ולא ישבר לעולם, והוא תמיד אומלל בגלל הכיבוש. כיבוש היא מלה ספרותית מענגת. לכן אפילו הקקה בבית השימוש בגן הילדים הוא קקה בגלל הכיבוש. אם יש ערבי שלא מסתדר עם הסטריאוטיפ הזה, הכתב מנופף אותו בעצבים ותוך קללות הציירה, כפי שאכן עשה דוד גרוסמן עם ערבים שאמרו לו שלא נעז לזוז מן השטחים, כי יותר טוב להם ככה, או כאלה שהסבירו לו שהערבים מבינים רק החלטה ברורה ונחושה (יד קשה, לפי השקפתו ושפתו של דוד גרוסמן) כמו כל בני האדם.

הערבי הסטריאוטיפי האגדי הזה, דגם "מאחורי הסורגים", מתאים לראיית המעמד הבינוני בישראל את הפלשתינאים. לכן הבורגנים שבעיר ובקיבוץ כל־כך מתלהבים מ"הזמן הצהוב", וקונים אותו בעשרות אלפיהם להעמידו על מדפיהם.

הקטע היחיד המשכנע מעט בספר הוא הסיפור העיתונאי הבנאלי על תנאי העבודה של הפועלים הערביים בישראל, אלא שהעבודה הערבית היא עניין אחר. לא קשור לכיבוש, קשור לשלום.

הרי הערבים לא מובלים בכוח לעבודה, כפי שהגרוסמניזם מתאמץ להאמין כדי להתאים את המציאות לספרים הישנים על השיעבוד הקולוניאלי במטעי הגומי. הם מבקשים את העבודה, והם מרוויחים כסף.

ואם נפסיק להעביד אותם, ונישאר טהורים ומלוכלכי־ידיים, או אז נעשה כלפיהם מעשה עוולות באמת. לא ניתן להם עבודה, ותראו באיזו מהירות יהיה לנו טרנספר מרצון. למעשה, העבודה הערבית אצל היהודים היא דוגמה למצב שלום בין יהודים לערבים. ואם יהיה שלום אמיתי עם גבולות פתוחים יהיו יותר עובדים ערבים, עם שכר יותר נמוך ובתנאים יותר גרועים. ובכן, גם השלום משחית. אוי ואבוי, כל דבר משחית. הכי טוב לא לצאת מהסלון. אפילו כשיוצאים מהסלון.

על הקאפלה הסיסטינית

עובדים בקאפלה הסיסטינית, מנקים את הציורים של מיכאלנג'לו על התיקרה הכי חשובה בעולם. בכל פעם שאני שם, אני מביט למעלה ורואה חצי תיקרה נקייה וחצי תיקרה עדיין לא, תוחק לי בלבי.

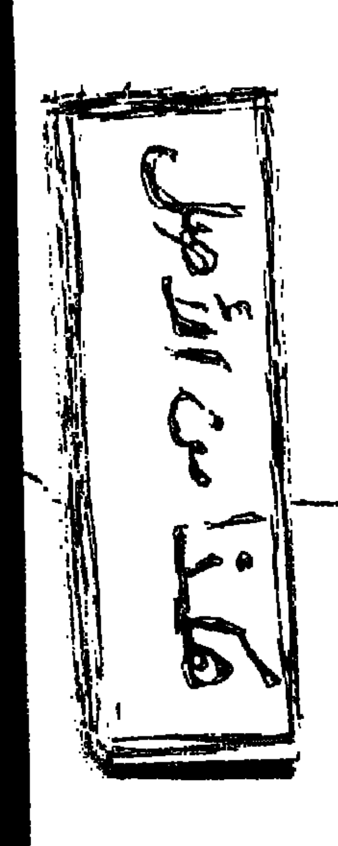
שם למעלה עושים עכשיו קירקס מכל מלומדי האמנות, המומחים והציירים. כל הדורות האמינו שציור נכון – כמו שלימדנו הענק מיכלאנג'לו – ראוי לו להיעשות בצבעים עמומים, לא ברורים. אמנותיים, נו.

פתאום מתברר שמיכלאנג'לו עצמו לא ידע את זה, וכל הצבע הכהה והעמום הוא פשוט לכלוך שכיסה את התיקרה ונספג בטיח. עכשיו, לראשונה, מנצלים את הידע המודרני כדי לחזור לצבעי הציור המקורי.

אני מביט למעלה ורואה את חלק התיקרה המקורי נקי, ואת התיקרה המלוכלכת עדיין, ואומר לעצמי: "וואללה, מיכלאנג'לו צייר בצבעים חזקים וברורים. איזה יופי, זה לא מיכלאנג'לו, זה וולט דיסני".

שווה לראות, כי כעת, לפני שיגמרו לנקות, מחצית התיקרה היא כמו שהמבינים התפעלו ממנה, ומחציתה השנייה כמו שהצייר עשה אותה.

מאיר עוזיאל

אדם מחזר אחר ארצו

פתאום, כאשר אתם יושבים בערב שירה "במקום בחוץ" עם גבי ברלין, בחברת אנשים שאינם דוברי עברית, ואתם מתבקשים לתרגם להם את מלות השירים – זה נוחת עליכם: והרי מה אתם עושים פה, כל אותם פריקים של ערבי שירה מן הסוג הנ"ל? אתם באים להתייחד עם הדבר האהוב עליכם. המולדת. סליחה על הביטוי. זה כל כך שמאלצי, עד שאתם מתביישים בפני עצמכם. "אהבת מולדת" – מה פתאום? והרי אתם פשוט אוהבים לשיר. קצת נוסטאלגיה. משהו שהולך עם רצון לשמור על רוח צעירה. סתם לשבת באוויר הפתוח עם אנשים לא מפלאסטיק.

אבל, כאשר אתם עוסקים בתרגום לאנגלית, מלה אחר מלה, של כל מיני יורם טהר־לבים, נעמי שמר'ים וסייקה פייקוב'ים (וזה רק בשביל ההתחלה) – אין מקום אלא להודות ששירי האהבה הסוחפים אתכם ואת כל הקהל המשולהב סביבכם הם שירי אהבה טהורה למולדת, כמו: "ארץ ארץ ארץ, ארץ תכול אין־עב/ ארץ בה נולדנו, ארץ בה נחיה, יהיה מה שיהיה" (שייקה פייקוב). או: "אני פוסעת חרש בשבילך/ אני נוגעת בעשבי הזמן/ אני לומדת את כל משעוליך/ חונה ליד כל מעיין" (יורם טהר־לב). או: "שירי לי כנרת, שיר מזמור ישן, שיר מהגולן... שם הרי גולן באופק מתנגנים עוד בדממה" (עודד פלדמן). ונעמי שמר: "אור הירח אל ההר, לילה יורד בשרות בית־לחם/ חן מיילל בקול נשבר, אנא פנה עדרי ללכת".

אחר־כך, בבית, אני מאזינה לקלטת שירי אהבת ארץ־ישראל של גבי ברלין שהביא עימו לאולפן 20 חברים כוכבים "שנתנו לי שם את האווירה שיש בחוץ". ותוך־כדי קיפול הכביסה אני ממשיכה לפזם עם עצמי בתענוג: "קום והתהלך בארץ, בתרמיל ובמקל... יתבקש אותך דרכיה של הארץ הטובה... היא תיקח אותך אליה ביישנית וענווה" ותודות ליורם טהר־לב אני שוב מסכמת לעצמי: אין עוד מקום בעולם כמו המקום הזה. שירי אהבה שבינו לבינה על לבבות שבורים, חיזורים ועינטוזים, יש בעולם למכביר – אבל מין חיזור שכזה של אדם אחר ארצו? נדמה לי שאין.

גבי ברלין (45), תל־אביבי עם עבר של להקת שריון, להקות זמר, לימודים באוניברסיטה והווה (מפתיע) של מורה לביולוגיה בתיכון, מופיע בכל ליל רביעי בחוף ימה של תל־ברוך ב"מקום בחוץ", 200 מטרים ימינה מן הזונה האחרונה. הוא מעניק לקהל שלו תחושת פורקן כה נפלאה, כה שונה...

השירה בציבור שם היא הרבה מעבר לאופנת השירה בציבור. מי שלא רואה ושומע זאת מתקשה להאמין: קהל די מבוגר ודי כבד, בעלי משפחות, כמו שמקובל להגדירם (למרות שיש שם הרבה בלי), "אנשים שכבר עברו משהו בחיים", כהגדרת גבי – משתפכים בשירי אהבה לארץ ישראל. אין במקום שירונים ומסך שיקופיות. אבל כשמתחילים לשיר – נזכרים במלים. הכל זורם וגבי יודע לנווט אותם. והרי זה, פחות או יותר, מקצועו: "מורה וזמר – שניהם עומדים מול קהל, צריכים להתמודד עם ביקורת, עם תגובה של בני־אדם. לכן משתלב אצלי מה שאני עושה ביום – ובלילה". והוא מצליח לצמצם, כמעט עד אפס, את המרחק בינו לבין הקהל. הוא מערבב שירי אהבת ארץ ישראל עם שירי אהבת אמא רוסיה, זכר לתנועת הנוער, והאורחים האמריקנים שלנו שואלים ברתיעה: "מה זה פה, כולכם קומוניסטים?"

ומי שמבקש להצטרף אל הקהל של "מקום בחוץ" בצורה מסודרת, דהיינו בישיבה סביב שולחן, עם דגים מטוגנים ואבטיחים וגבינה בולגרית, צריך להתפלל חוק שיימצא לו שם מקום. "מקום בחוץ" הוא מקום מפוצץ. דני, אחד הבעלים, חדל לקבל הזמנות לערב יום ד' עוד הרבה קודם לכן. אולי, אם תגיעו לסיבוב השני של אחת בבוקר, כשגבי ברלין כבר שר את השירים הרומנטיים־שקטים שלו, שעה שחלק מהקהל מתחיל לזוז הביתה ורוח טובה באה מן הים – אולי אז תוכלו גם אתם לצחצח את הגרון ולקום למחרת בעיניים נפוחות לקראת יום עמל.

גבי ברלין (וגיטרה). להתייחד עם המולדת, סליחה על הביטוי. (צילום: מיכל היימן)

ימים אובדים

בגלל החום מובא כאן קטע בשידור חוזר, משופץ ומקוצר. הוא פורסם לראשונה ב"מעריב" לפני 20 שנה.

זה קורה לי בכל קיץ מחדש. פעם בשבוע, לפחות, אני מחליטה חגיגית: אני מפסיקה לעבוד.

וכאן אני לוקחת קצת אוויר ונאנחת. כי השאלה, לאור מצבנו הכלכלי ורמת החיים אליה טיפסנו, בעוונותינו, היא: כיצד יהיה אפשר, במשכורת אחת בלבד, לשלם את החובות על הסירה, לערוך קנייה ודרשית אצל הקצב השכונתי, לנסוע לתופשה בבית־מלון אילתי?

אז ביצוע ההחלטה נידחה לשנה הבאה. המשבר הנ"ל קורה לי, כאמור, בקיץ בשעת אחר הצהרים, כשהכתלים מפיגים חום, ואני נופלת על הכורסה מול הטלוויזיה. ואז, למראה ילדי, אין אני מתפרצת אלא דוברת בשקט ובהגיון. אלא שאני מוצפת אז ברחמים עצמיים, אותו רגש הידוע ומוכר לכל האמהות העובדות האובדות בכל העולם.

דוגמאות? הנה כמה.

ילד, כמה פעמים אמרה לך אמא לא לרקוד על השולחן בסלון. לא, גם לא על השולחן במטבח. על שולחנות לא רוקדים, בכלל, אוף, כמה שאני עייפה. ילד, בוא הנה או שאני באה אליך, ואז יהיה רע. יעקב, אני שואלת אותך – מדוע הכל אני צריכה לעשות. אתה לא רואה מה שהילד הזה עשה? קטף את כל העלים מהפילודנדרון. בטח שאני צועקת. אם אני עובדת – הבית לא חייב להיראות כמו מערה.

מה זה, סיגריות? ממתי ילדים צריכים להתכונן לבגרות עם סיגריות? בזמני אפשר היה ללמוד גם בלי זה. כן, אני יודעת שאני מתקופת בר־כוכבא. אתה רוצה לומר לי שאתה מעשן כבר מהתחלת השנה? יפה. לא ראיתי את זה.

ילד, עם מה אתה משקה את העציץ? איפה ראית שעושים מין דבר נורא כזה? עציצים משקים עם הקומקום. לא עם הצ'ופצ'יק שלך. ילדים, מי ראה את הקומקום האדום? הנה. מי זה דפק בפטיש על הקומקום האדום? יעקב, תראה מה הילדים עשו. אתה לא יכול לרדת איתם קצת? הראש כבר מתפוצץ לי.

אז אני שואלת איך קורה שתמיד אני קונה משהו – ומתחרטת, קונה – ומצטערת. זה לא מפני שיש לי אופי הפכפך, אבל זה פשוט מפני שאני לחוצה בזמן. והרי אני קונה רק במכירות כלליות. זה אצלי פרינציפ. אני עובדת יותר מדי קשה מכדי שאבזבז סתם, מחוץ למכירה. אבל מתי אני מוצאת לכך זמן? רק בסוף. כשנותרות השאריות של השאריות. וכך אני קונה דברים שאף איש אחר לא חשק בהם וכך הם גם נראים. הצרה שאני רואה זאת רק בבית, כאשר כבר מאוחר מלהחזיר.

לא, ילד. מדוע הבטחת למורה לפני ששאלת אותי? אני לא יכולה לצאת אתכם לטיול הזה להרי אפרים. טוב, אל תבכה. אשתדל לקחת יום חופש ולמצוא סידור בעבודה.

יעקב, אולי תצליח למצוא מישהו אחר שיילך אתך הערב להיכל התרבות? אולי אחותי הקטנה? אני הרוג־גה. אני חושבת שבשנה הבאה אני מפסיקה לעבוד.

תמר אידור

יגאל לב

מעגל הבוז

אחר־כך כבר לא זכרו למה התעללו בו. וכאשר דיברו עליו, צחקו במין משיכת כתפיים טובת לב, כאנשים מבוגרים החוזרים אל משובות ילדותם בהבנה ובסלחנות. "בעצם למה לכל הרוחות בכלל התעללנו בו, במסכן הזה?"

את ה"מסכן" הכיר אורי רק מתמונותיו בעיתון ומהופעותיו מעל גבי מרקע הטלוויזיה. צריך היה להתבונן בו במבט בוחן וצריך היה דמיון רב כדי לזכור שהגבר המצליח הזה, בעל מעמד פוליטי־כלכלי ובמובן חברתי מרכזי, מי שנחשב אחד מאילי ההון הישראלים, היה מנודה במשך ארבע שנים תמימות בבית־הספר העממי האליטיסטי. שבו למדו הוא וגליה. במשך ארבע שנים, מכתה ה' עד כיתה ח', היה סגור במעגל בלתי־נראה של בוז ושתיקה, קורבן לחרם שהטילו עליו בני הכיתה שלו. "בכל פעם שהיה נכנס לחצר בית־הספר היינו מקיפים אותו במעגל יורקים עליו ואומרים "אלוהים גדול, תציל אותנו ממנו".

אורי התבונן בתצלום של בן מחזורה של גליה, כיום האיש המפורסם והמוצלח ביותר מבני המחזור, וראה בעיניים החומות את כאבו של ילד שארבע שנות ילדות עברו עליו בנידוי מוחלט. ארבע שנים פירפר בתוך מעגל אכזרי, ילדותי, שרק צעירים מסוגלים לגזור אותו על חברם. ארבע שנים איומות נתון ללעגם של ילדים שלא הבינו שהם, בעצם, פוצעים אותו כמעט עד מוות.

וכשגליה בישרה לו שהאיש יתארח בביתם ביום חמישי בערב, ציפה אורי למיפגש מרתק.

אורי קינא בנעוריה של גליה. לגבי נער־שכונות שהגיע להישגים בזכות עצמו, היו בני מחזורה של גליה מעין "אצולה" שנראתה לו בלתי מושגת. לאו־דווקא אצולת ממון. להפך. הם ייצגו את אותה אצולה שהעניקה לחברה הישראלית את מנהיגיה האמיתיים – אנשי רוח, אנשי כלכלה, פרופסורים, אנשי מחקר ומשפט.

גם בני מחזורה של גליה הלכו בעקבות הוריהם. קבוצת בני המחזור שהתכנסה מדי פעם בפנטהאוז יכלה בשקט ליצג את מיבחר המוחות בטכניון, באוניברסיטה העברית והתל־אביבית. כמו הוריהם היו גם הם מרענים, יוצרים ואנשי רוח, כאילו "האצילות מחייבת". "אם זה ימשך כך", אמר אורי לגליה לאחר אחת מהמסיבות הללו, "לא תשאירו לנו, האחרים, שום הזדמנות – עד דור עשירי".

בדמותו של הגבר שמשום מה מעולם לא הוזכר בפי בני מחזורו בשמו האמיתי, וגם לאחר שנהפך לדמות ציבורית מפורסמת עדיין דבק בו הכינוי "הברנש", גילה אורי את הצד השני של החבורה האליטיסטית הזו. את המחיר הכבד שנאלצו לשלם אלה שלא בדיוק ענו על כל הציפיות. אלה שהיו חריגים. רכים מדי. חולמים מדי. בעלי חולשות. בני החבורה רמסו אותם. ככה זה כשאתה שייך לקבוצה "אליטיסטית". הפרס – כמו המחיר – הוא גבוה. "הברנש" שילם את המחיר במלואו. אורי למד לדעת עד כמה נורא היה המס שגבתה ממנו החבורה.

כשהם נאספים בפנטהאוז אינם מפגינים אפילו שמץ מהצלחתם. היא מובנת מאליה. אנשים שירשו כשרונות מבריקים ובאו מבתים שבהם הכשרון היה כרטיס־הביקור, מתייחסים אל חסרי הכשרון באותה דרך בה מתייחסת האצולה לפשוטי העם. במין סקרנות לגבי מי שאתה יכול רק לקנא בו משום שמעולם לא תהיה כמותו. כדרך שאצולת הכסף החדשה נבדלת מאצולת הכסף הוותיקה, כך גם אצולת האינטלקט. כשהיא עוברת מדור לדור היא נהפכת לדבר כה מובן מאילו עד שאין דבר מביך יותר מאשר להתגאות בו.

באים פרופסורים ידועי־שם, סופרים, אנשי כלכלה – "מלח הארץ". בחולצות פתוחות וסנדלים, יושבים על השטיח ומדברים על החברה הישראלית, על תחושת ההסתגרות. ההרגשה שהעולם מסביב נהפך יותר ויותר נוכרי. חשים בינם לבין עצמם כניצולים בלב הסערה היודעים כי כוחם הוא ככוחו של האיש החלש ביותר מהחותרים בספינה.

"הברנש" מעולם לא הופיע למסיבות הללו, אבל אורי חש בנוכחותו. כאילו היה "הברנש" קנה מידה שבו ניתן למדוד את החבורה. לא רק את הצלחותיה. גם את מחירן.

ועכשיו הוא עומד לבוא, כפעם הראשונה. לבד, כמובן. הוא אינו רוצה שאיש מבני המחזור יהיה נוכח. "לא מסיבה של יום שישי, אלא סתם שיחה של בני כיתה שנפגשים אחרי שנים רבות".

מקרוב ראה אורי שמרקע הטלוויזיה החמיץ דברים רבים בפנים הללו, עשירי המבע. המצלמה לא קלטה את השפתיים החושניות, את הקמטים בזוויות העיניים שהביעו תחושת בדידות ממנה יונק האיש את הרעב לכוח, את הצמא לתהילה.

דיבורו שקט. כך מדבר אדם היודע שאחרים ירכנו קדימה כדי להקשיב לו. אורי חשב לעצמו שבאורח מוזר, מכל בני המחזור המצליחים הם, דווקא הוא, בן השכונות, יכול להבין את "הברנש". שניהם היו צריכים לפלס לעצמם דרך. שניהם לא קיבלו שום דבר כמובן מאליו.

זמן רב לאחר מכן זכר אורי את השיחה על־המרפסת. ה"ברנש" עמד לצאת לשליחות נכבדה מאוד לארצות־הברית. רק בשיחה גילה אורי עד כמה הגבר שלא נשא אשה – באמת בודד. על הבדידות ביקש להתגבר באמצעות צבירת כוח לשם כוח. גס וגלוי. "את החברים שלי אני בוחר על פי הישגיהם. לא על פי היחס שלי אליהם. מי שמוכשר באמת – אני מקרב אותו. אם הוא נכשל – אני מרחיק". כמו מכונה.

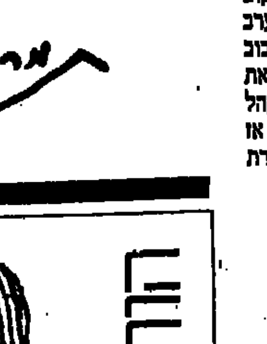
אותו ערב התיר את העניבה, חלץ את הנעליים, במין שובבות שלא התאימה לו באמת. השליחות המתקרבת בחו"ל גרמה לו לערוך חשבון נפש. דיבר בחשיפה עצמית כמעט מביכה. כדרך שחלץ את הנעליים והתיר את העניבה, פיתח גם את עולמו המכותר וחשף עולם של ילד נבוך.

את גליה הוא תמיד חיבב. בילדותם, היא מעולם לא הצטרפה למעגל הבוז שאפף אותו. להפך. אצלה תמיד מצא מקלט. בלבו היתה צפונה פינה חמה עבורה.

גליה ידעה עוד סוד אחד. עקב אכילס של הגבר המהודר. אמו. אביו נפטר לפני שנים. בתוך עולם הבדידות שלו היתה אמו הדמות האחת שבעיניה רצה להיראות מוצלח. לאו־דווקא כאיש מפורסם. את זאת אמו לא העריכה אף פעם. אלא כאדם שיש לו ידידים אוהבים. אמו ידעה שזו נקודת התורפה של בנה – ידידים. חברים.

שבוע ימים לאחר מכן, כאשר שאל אורי את גליה "מה קרה? למה הוא בא אלינו, בעצם?" גליה צחקה בעצב. "אמו צילצלה אלי שלשום. אמרה שהיא רוצה לחודות לי על מסיבת החברים המפוארת שערכתי לבנה. היא כל כך שמחה שכל החברים מהעממי והגימנסיה באו... והוא עוד סיפר לה בהתרגשות שכולם גאים בו..."

הורוסקופ

תחזית לשבוע שבין 4 ל־10 בספטמבר

בתולה
(23 באוגוסט עד 22 בספטמבר)
בימים אלה אתם מיטיבים יותר לחשוב באוויר חצח: רעיונות טובים עשויים לצוץ לכם באמצע טיול. עניין הקשור לבית עלול לגרום דאגה מסויימת. הישמרו מפני ביזבוזים מופרזים בשעות הערב.

מאזניים
(23 בספטמבר עד 22 באוקטובר)
יש לכם עכשיו עניינים הטעונים בירור, ויהיה עליכם להניח את הרגשות בצד, כדי שלא יפריעו לשיפוט נכון. שימו לב לעובדות, לא לעלבון האישי שלכם. אם אתם יוצאים לבלות, לכו למקומות מוכרים.

עקרב
(23 באוקטובר עד 21 בנובמבר)
אתם יכולים לסמוך על האינטואיציה שלכם, אבל אל תתייחסו לדברים כאל מובנים מאליהם. בעיות כספיות אינן צריכות להפריע לכם בחיי החברה. זה הזמן לסדר כל מיני עניינים שדחיתם עד עכשיו.

קשת
(22 בנובמבר עד 21 בדצמבר)
השבוע כדאי לשים את הדגש על פעילות מנטאלית. אל תיטרדו יותר מדי בגלל בעיה הקשורה לקריירה, ואל תניחו לאחרים לשכנע אתכם לעשות משהו בניגוד לרצונכם. עליכם לדכא את נטייתכם לבזבזנות.

גדי
(22 בדצמבר עד 19 בינואר)
נסו להיות יותר אופטימיים בקשר לסיכויים בתחום שבינו לבינה. יש לכם נטייה לראות את הצד השחור של הדברים. לעומת זאת, אתם מיטיבים בימים אלה לקדם את ענייניכם, וכדאי לכם להביע רעיונות.

דלי
(20 בינואר עד 18 בפברואר)
השבוע מלא מיטרדים קטנים שיפריעו לכם להתקדם. אל תתאמצו יותר מדי – זה יעבור. מוטב לבלות עכשיו את הזמן לבד במקום להתחבר למכרים שאינם חברים של ממש. זה לא זמן טוב להלוות או ללוות כסף.

דגים
(19 בפברואר עד 20 במארס)
עניין בתחום העסקים עלולה לגרום לכם לחיות בלתי־נוחים, אך אם תהיו גלויים ותשתפו בה מישהו קרוב – תרגישו טוב יותר. השבוע מומלץ לשים דגש על עניינים הקשורים בבני המשפחה.

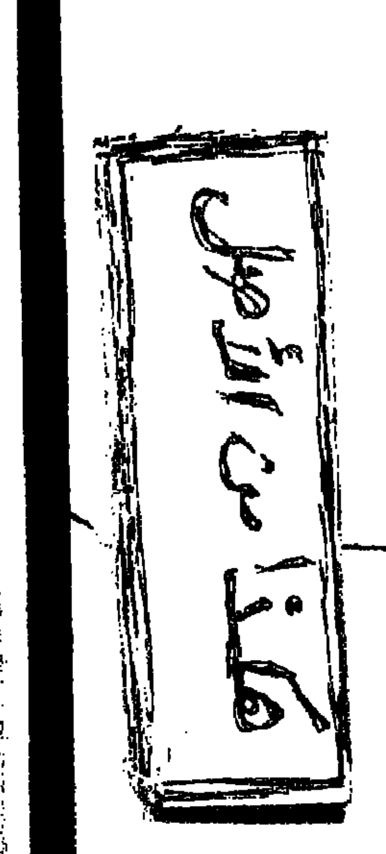
טלה
(21 במארס עד 19 באפריל)
גם אם אתם נתקלים עכשיו במכשול מסויים בתחום הקריירה, אין זאת סיבה להתייאש – יש מספיק צדדים חיוביים. אתם מסתדרים עם הממונים טוב יותר מאשר עם חברים לעבודה, העלולים להתגלות כתובעניים.

שור
(20 באפריל עד 20 במאי)
השבוע אתם עשויים להקדיש זמן רב לפרוייקט כלשהו הקשור בעבודה, אם כי אין זה זמן טוב במיוחד לערוב עסקים עם בילויים. אל תתפתו להיענות להצעה בלתי־מציאותית. ביטחו ביכולתכם לבטא את רעיונותיכם.

תאומים
(21 במאי עד 20 ביוני)
השיפוט שלכם עכשיו במיטבו בכל הנוגע לענייני רכוש, אבל בתחום החברתי אתם נוטים לראוותנות יתרה. עניין הקשור לשותפות עלול להטריד אתכם השבוע; כדאי לאמץ נקודת־מבט חיובית יותר.

סרטן
(21 ביוני עד 22 ביולי)
אתם עלולים להתאכזב בגלל התפתחות כלשהי בתחום העבודה. מכרים וידידים יתמכו בכם ויתנו תגובות מעודדות על רעיונות שהעליתם. עם זאת, יתכן שאתם חושבים עכשיו על תוכניות שאפתניות מדי.

אריה
(23 ביולי עד 22 באוגוסט)
הוצאת הקשורה לילדים עלולה להעיק השבוע על התקציב. לעומת זאת, תוכלו למצוא רעיונות טובים לעשיית כסף, נושא הקניות עלול להוות מיגע וכרוך בהוצאות רבות – כדאי לקנות במקום מוכר.

מילואימניקים

(המשך מעמוד 10)

צבאי בעוון עריקה. "התביישתי? מה פתאום? שהצבא יתבייש", היא אומרת בכעס. "בטח שאני ממורמרת. נורא ממורמרת. זה השאיר בי משקע ומרירות. מה אני מציעה? שיראו קודם עם מי יש להם עסק. שיתנו עונש של 30 ימי מילואים. זה עונש מספיק. שלושה שבועות מאחורי סורגים? בחיידך!"

הקבלן הטבריייני א.ע. היה יותר מזל. מאז שרותו הסדיר הוא שרת ביחידה מובחרת. באחרונה תגיעה העת להעבירו ליחידה לאיקרבית, עקב גילו המתקדם. הוא קיבל זימון ל"מימשל הצבאי בכורדני". הגיע לשם נאמר לו שנפלה טעות בכתובת, אין דואר צבאי כזה בכורדני. א.ע., חייל מנוסה, החתים את קצין הקישור המקומי שאכן אין יחידה כזו, חזר הביתה ושכח מהעניין.

לאחר זמן קיבל זימון לאותו מקום. מאחר שידע שאין שם יחידה כזאת, אפילו לא הטריח את עצמו להתייצב שנב במקום. הוא השליך את הצו, ופה עשה את הטעות הראשונה. לא חלפו ימים רבים, ושוטרים צבאיים התייצבו בביתו והורו לו להתייצב למשפט כשלישות.

א.ע התייצב בפני השופט, סרן, והסביר לו מה קרה. הוא גם סיפר לו שבנו החייל נפצע, ושטח בפניו את בעיותיו. הקצין פסק מיד: "14 ימי מחבוש". לא חלפו רגעים, ושוטרים צבאיים נכנסו והחלו לכבול אותו באזיקים. "ילד, אל תשים עלי אזיקים", קרא סוס הקרבות הותיק. "קיבלתי פקודה", השיב השוטר הצבאי.

א.ע. לא היסס. ביקש וקיבל רשות להביא את גבריון, חצה את כר הדשא, נכנס לחדרו של קצין בכיר וסיפר לו את הסיפור. במקרה היה זה קצין שהכיר את א.ע. וזכר איך תמיד התנדב לכל משימה. הוא קיבל את ערעורו והמיר את העונש למאסר על תנאי. א.ע ניצל. הוא יודע כי בכלא לא היה נותן לדלת הברזל להסגר מאחוריו, והשבועיים יכלו להתארך לחודשיים.

לא.ע היה מזל. הוא מצא מישהו שהקשיב לו. רק הקשיב.

כמעט אפס טעויות

שבעים אחוז מחיושבים בבתי הכלא הצבאיים הם עריקים. שני שלישים מהם – אנשי מילואים. המשטרה הצבאית מבצעת 500 מעצרים של עריקים מדי חודש. לפני שנתיים בדק מישהו ומצא כי בצה"ל ישנם (או יותר נכון אינם) עשרת אלפים עריקים. זה היה מספר כה מפחיד, שהוחלט לערוך מבצע. חמשת אלפים עריקים אותרו והוחזרו לשירות. תפיסת העריקים מעסיקה את המשטרה הצבאית כמעט כמו המלחמה בתאונות הדרכים. ובשני המקרים מקטת יד קשה. כך ירד מספר תאונות הדרכים בצה"ל, וכך ירד גם מספר העריקים.

המערכת הלוכדת עריקים מאוד מסודרת, ועובדת על אפס טעויות כמעט. למפקד יחידה אסור לקבוע שחייל שלו עריק. רק השלישות הראשית מוסמכת לעשות זאת. ואז מופעלת המערכת, ואכן היא לוחצת. העריק לא יוכל לצאת מן הארץ. בכל מפגש עם המשטרה ה"כחולה" יעלה שמו, וכן בבואו לכל משרד ממשלתי ולביטוח הלאומי. זהו כתם לכל החיים שאינו נמחק. תמיד זה יופיע על צגי המחשבים, בכל מסוף ממשלתי ובכל זמן.

קרה לאנשים שעזבו את הארץ, התעשרו בניכר, שרי ממשלה רצים אחריהם כפי שהם רצים אחרי כל עשיר המתגורר בחו"ל, וכשהגיעו לארץ עלה שמם במחשב בשדה התעופה: עריקים. ישנה הוראה לא לעצור אנשים בשדה התעופה, אך נמסר להם צו להתייצב למשפט.

כן, אומרים בצה"ל, זה מפחיד, וזו הכוונה. אין זה נכון שלמילואימניקים אין מקשיבים. ישנה מערכת שלמה שתפקידה להקשיב לבעיות של אנשי מילואים. עתה שוקלים להפריד בין מילואימניקים לבין סדירים בכלא.

עמוס לבב

מין פתוח בבית בטוח

הגברת מארת רישאר, חברת מועצת עיריית פאריס, שיזמה ודחפה ולחצה עד אשר – ב־13 באפריל 1946 – קיבלה המועצה המחוקקת של צרפת את חוק מספר 46685 שדיבר על סגירת בתי הבושת ומלחמה בזנות. ב־1952 היא נאלצת להודות: "החוק הנושא את שמי לא הצליח לבלום את הזנות". בצילום: מארת רישאר בנשף מסיכות, משתעשעת בגילום דמותה של "מאדאם" של בית בושת, עם אורחת אחרת המחופשת לזונה.

(המשך מעמוד 44)

מתוך 17 מחוזות המדינה אכן מימשו את האופציה. חוק המדינה אינו מרשה הפעלת בתי בושת במחוז קלארק, בו ממוקמת לאס־וגאס, והפקידים המקומיים אסרו על פעילות מסוג זה גם במרכזי האוכלוסייה הגדולים האחרים, רינו וקארסון סיטי. אך בתי־זונות חוקיים ממוקמים בנוחות לאורך גבולות המחוזות הסמוכים לכל שלוש הערים. איסור הזנות בערים הגדולות פינה את השטח לחטא הרבה יותר רווחי – ההימורים.

שנים רבות המדינה התעלמה מבתי־הזונות, גם מאלה השוכנים במרחק רחובות אחדים בלבד מבית המימשל בקארסון סיטי. הרשויות השאירו את הפיקוח על בתי הזונות לבתי־המשפט, לשריפים, ולפעמים אפילו למפקדי הבסיסים הצבאיים הסמוכים.

הניסיון האחרון להביא לסגירת בתי הזונות בנוואדה, שנעשה ב־85', נגנז עוד לפני שהובא בפני ועדת החוקה ולמרות שהיו לו 17 תומכים. "זו היתה הצעת החוק בעלת תוחלת־החיים הקצרה ביותר בהיסטוריה שלנו", אמרה יוזמת ההצעה, ברברה זימר, לשעבר חברת בית המחוקקים מלאס־וגאס. הצעת חוק אחרת, ב־81, ניסתה להגביל את בתי הזונות למרחק של 40 ק"מ ממרכזי־אוכלוסין בעלי 60,000 או יותר תושבים – לאס־וגאס ורינו. גם חוק זה נפל.

בתקופה האחרונה לא הוגשה שום הצעת חוק נגד בתי הזונות בנוואדה. במקום זאת, הציע איש בית־המחוקקים ג'ון דובואה, רפובליקני מלאס־וגאס, חוק נגד פרוצות רחוב. הצעת החוק מדברת על בדיקות איידס לזונות רחוב שעובדות מחוץ לבתי־הזונות הרשומים. רעיון זה דומה לחוקים שהוצעו במקומות אחרים בעולם, מקליפורניה ועד גרמניה המערבית, אך בחוק שמציע דובואה יש "בונוס": אם הבדיקה תראה שהזונה נושאת את נגיף האיידס – ואחר־כך תיתפס שוב כשהיא עוסקת בזנות – אפשר יהיה להאשימה בניסיון לרצח.

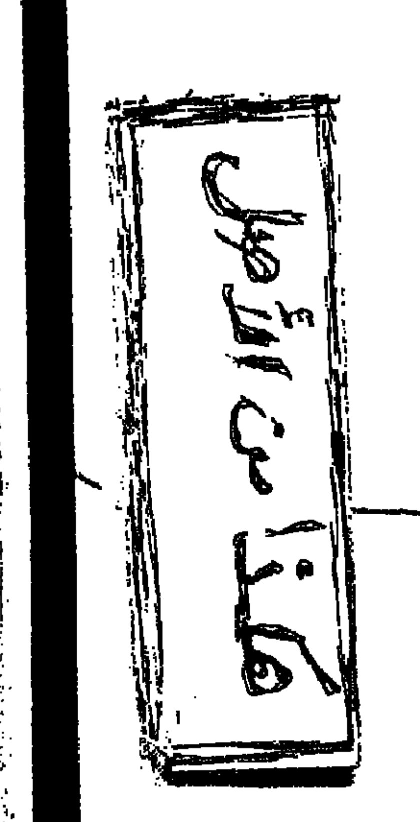
בתי המענגנות שמעלו כל השגים בשאננות יחסית נאלצים אף הם לשנות אורחותיהם בגלל מגיפת האיידס. לאחר שנתקלו בירידה חדה בעסקים (מעריכים כי בשלב מסויים פחתה הזנות ב־30 עד 40 אחוז), התחילו בעלי בתי הבושת לנקוט אמצעים לפיקוח על המחלה, ובהם הדרישה מהלקוחות להשתמש בקונדומים. גם המדינה תרמה את חלקה, והוסיפה את בדיקות האיידס לשורת הבדיקות הרפואיות הסדירות שהעוסקות במקצוע העתיק נדרשות לעבור: בדיקות שבועיות לאיתור זיבה, הרפס ויבלות באיברי המין, ובדיקה חודשית לאיתור עגבת.

רופאים אמריקנים אומרים כי הזונות העובדות בבתים המוסדרים בנוואדה לא לקו בנגיף האיידס משום שהן אינן משתמשות בסמים המוזרקים לווריד, וגם בזכות הבדיקות הקפדניות שהן עוברות. מנהלי בתי־הזונות מנסים לנצל עובדה זאת לקידום מכירות – לאישוש הקלייינטורה שהתדלדלה. "אם מישהו רוצה לתפוס סקס מחוץ לבית, זוהי הדרך הבטוחה ביותר", טוענת טרי פלונט, המנהלת החדשה של בית הזונות "סטארדאסט" באיליי. "זוהי סביבה מבוקרת".

אך הצלחת מערכת־הפירסום הזו אינה שלמה. "ככל הידוע לי, העסקים בכל בתי הזונות יגעים", אומרת רוז מ"חוות ההארחה לייזי בי" שליד פאלון, מזרחית לרינו. שיחות עם בעלות בתי זונות, עם עובדים סוציאליים ועם הזונות עצמן מורות כי חן די מפוחדות מהעניין. זונה במשרה מלאה שעובדת בבית־בושת חוקי יכולה לעבור במשך שנה אחת יותר מ־1300 גברים – ומגעים תכופים עם זרים הם אחת הדרכים הבדוקות ביותר להעברת מחלת האיידס.

קרול לוס, מנהלת בית הזונות "ארבעת הגדולים" באליי, מזרחית לנוואדה, אמרה כי בנות שעובדות אצלה "פוחדות עד מוות". אחרים הסכימו איתה, אך אף אחד – לא העובדים הסוציאליים, לא השוטרים ולא הזונות – לא יכול היה לנקוב בשמה של זונה כלשהי שנטשה את המסורת העתיקה בגלל האיידס.

שרית פרקול

זוג מעוצב

(המשך מעמוד 34)

בנות ובן, גבר שידע שחיי הנישואים שלו הם כשלון אבל חשב שלעולם לא יעזוב את הבית, בגלל טובת הילדים. תמרה התקבלה כמעצבת פנים של החנות ברמת־גן, וכן כיועצת לעולים חדשים שהיו מגיעים ל"דניש" ומרהטים שם את כל ביתם. היא עשתה בחנות דברים שלא היו מקובלים אז – לפני למעלה מ־20 שנה – בעיצוב חנויות רהיטים, וההצלחה היתה עצומה. אחר־כך שלח אותה ג'ף לירושלים לפתוח את חנות "דניש" שם. תמרה ישבה בירושלים שנה, ובפתיחת החנות אמר השגריר הדני שהוזמן אליה: "כל משפחה יהודית תמיד רוצה שיהיו לה בנים. עם בנות כמוך – לא צריך בנים".

לאט־לאט גם הלכה והתפתחה אהבת־נפש בין תמרה לג'ף, מלווה בכל אותם משברים של אהבות לגבר נשוי שאינו מוכן לעזוב את הבית. ג'ף: "כבר בדרא"פ היו לי ולאשתי הראשונה קשיים רבים. אבל שם, בתוך הנוחות של החיים, איכשהו הסתדרנו. כאשר הגענו ארצה וצריך היה לעבור הרבה משברים הרגשתי שאינני מקבל מחיי הנישואים מה שציפיתי שאקבל. לא קיבלתי את אותה אהבה ותמיכה שכל־כך חיפשתי, ושלימים מצאתי בתמרה".

אחרי חמש שנים של אהבה אסורה, ב־1970, נישאו ג'ף ותמרה, רואים ברכה בחייהם ובעסקיהם. אבל לא לאורך זמן.

ב־1973 יצאה בארץ תקנה לפיה יוכל עולה חדש להביא רהיטים פטורים ממכס רק אם אלה נקנו בארץ מוצאו. על "דניש" הונחתה מכה רצינית, שכן חמישים אחוזים ממחזור העסק בא מעולים חדשים. בפני ג'ף ותמרה עמדה ברירה – או להקטין את העסק ולפטר חלק ממאתיים עובדיו, או להתרחב לכיוונים אחרים. רעיון הפיטורים מיד ירד מעל הפרק. הוחלט לפתוח את "דניש פלוס", חנות לכלי־בית ושאר מתנות מן הסוג שלא נראה עד אז בארץ. תגיגה של דברים פשוטים־לכאורה, לא פורצלנים וקריסטלים, אלא להיפך: קוים נקיים, כלים מחרס גס ומעץ בצד כלים מזכוכית עדינה. גם עיצוב החנות היה שונה, רמה אירופית של שימת־לב לכל פרט, עם חלון־ראווה שהדברים המוצגים בו נראים כאילו היו כבר בבית הלקוח. מאז היו כאן שנים רבות בהן לא יכולת לחגוג שום מאורע מבלי שביתך יתמלא במתנות עטופות בניר הטוס־אדמדם של "דניש פלוס".

תמרה היתה אחראית על הפרוייקט הזה, ומאז נשמר פחות או יותר סדר העניינים הזה – ג'ף עוסק יותר ברהיטים, תמרה בכלי הבית, מתנות ושאר פיצי־קעס ההופכים את החיים ליפים ונוחים יותר.

תמרה: "רציתי לשנות את הקונספציה שרי שלטה אז בארץ, שאת הכלים היפים מוציאים מהארון רק כאשר יש אורחים, וקונים רק למתנות. רציתי שאשה תקנה גם לעצמה דברים יפים, והם ישמשו אותה ביום־יום, גם כש'דק המשפחה' יושבת לארוחה. והמסר גם היה שדווקא בדברים הפשוטים יש הרבה יופי. בכלי החרס או הברזל העבה, בקערת העץ הגס ובמפות מהבד הפשוט".

"דניש פלוס" נתן את התשובה לירידות במכירות הרהיטים כתוצאה מן ההגבלות על עולים חדשים, ושוב היו הזוג טולמן שמחים וטובי־לב, ושוב לא לאורך זמן. מלחמת יום־כיפור קטעה הכל למספר חודשים. מרבית העובדים כמו גם הלקוחות היו מגויסים, ואלה שנשארו בעורף לא בדיוק רצו לקנות רהיטים. המלחמה תפשה את "דניש" עם שיבעים קונטיינרים בנמל, שמחיר כל הסחורה שהיתה בהם שולם מראש, ובכך הוכפל המחיר לצרכן. ואז הוחלט להעלות את המכס על רהיטים בחמישים אחוזים, ו"דניש" נאלצה לממן את ההפרש בעצמה. ב־74 הונהגה הפקדה על היבוא בסך 20%, והזוג טולמן החל לחוש שהאוויר נגמר להם, יחד עם כל המסכנות נחכות. הם היו עייפים מן המכות, ובעצם לא הצליחו להתאושש לגמרי גם אחרי מספר שנים של עבודה מאומצת ומכירות בקצב מוגבר הן ב"דניש" והן ב"דניש פלוס".

לאט־לאט החלה להתגבש החלטה שעל־מנת להציל את החברה – ויש גם מי שאומרים להציל אותה מפשיטת רגל – אין מנוס מלהעביר אותה לחברה חזקה יותר שתוכל להזרים לה הון ולעזור בהתאוששות. ב־1978 נמכרה "דניש" לחברת הרהיטים "רים" שבבעלות משפחת אייזן. ג'ף נשאר מנכ"ל "דניש", למרות שמכר את מניותיו, ו"דניש פלוס" נשארה כחברה נפרדת, כשתמרה מחזיקה ארבעים אחוז ממניותיה. לאט־לאט החלה החברה להתאושש, המאזנים הראו רווחים, העניינים החלו להסתדר.

ג'ף: "כאשר עזבתי את ניהול 'דניש' ב־1984 כבר הראה המאזן רווח של 700 אלף דולר. כלומר, החברה בהחלט חזרה להיות חזקה". אבל היחסים עם משפחת אייזן היו מתוחים ביותר, אם לנקוט לשון המעטה, והיה ברור לשני הצדדים שלא ירחק היום והחבילה תתפרק, מותירה אחריה משקעים וטעם רע אצל שני הצדדים. לא כאן המקום להיכנס למערכת הוויכוחים וחילוקי־הדעות בין שתי המשפחות, ואולי היום כבר אין זה חשוב.

ג'ף: "יום אחד הגעתי לירושלים לפגישה שוטפת עם הזקן, אביו של רולנדו אייזן מ'רים'. היחסים בינינו כבר היו בשפל המדרגה. ואז אומר לי האבא: 'החלטנו שיותר טוב שאתה תצא מניהול העסק. אינך מסתדר עם רולנדו, לכל אחד מכם קונספציה ניהולית אחרת, אין מקום יותר לעבודה משותפת'. אמרתי לו: 'אבל תסתכל על הדוח"ת שאני מעביר לך. הם מעידים על רווח'. והוא ענה: 'אני יודע, אבל יש לי זכות מלאה לפטר אותך, למרות הכל. אני מבקש שתוך עשרה ימים תפנה את כסאך ותלך לדרכך'".

עד היום מתלחלחות עיניו כאשר הוא נזכר באותה שיחה ובימיו האחרונים ב"דניש". פרק ארוך בחייו הגיע לסיומו, ולאו־דווקא כפי שחולמים שדברים יסתיימו. ג'ף הלך הביתה, נעשה יועץ למספר חברות ולא חשב לחזור לעסקים משלו. תמרה נשארה ב"דניש פלוס" עוד שנה וחצי, עד שהמצב נהפך בלתי נסבל. ב־1986 מכרה את מניותיה ועזבה את החברה שהקימה ובליבה החלטה נחושה לפתוח חברה עצמאית. (ג'ף: "תמרה היא לא הטיפוס שתקבל סטירה בלי להחזיר. היא החליטה שהיא תפתח עסק עצמאי, וגם אם העולם יתהפך, היא תעשה זאת").

תמרה: "ההחלטה להקים את 'טולמנ'ס', שהיא בעצם חברה מתחרה ל'דניש' ו'דניש פלוס' היתה החלטה כמעט בלתי־אפשרית. אחרי הכל הייתי צריכה להילחם נגד עצמי, נגד כל המיפעלים שבעבר הייתי קונה אצלם סחורה בשביל 'דניש פלוס' ושעכשיו סרבו למכור לי בשביל החברה החדשה. צריך היה לשנות את הכיוון, להכניס לחנות אימאג' שונה לגמרי – וזה לא היה פשוט. והרי כשתיכננו את החנות של 'דניש פלוס' בכיכר המדינה בתל־אביב, הייתי אני מי שהתעקשה על כל פרט, מי שניסתה לעשות אותה הכי טוב והכי יפה שאפשר. אז עכשיו הייתי צריכה להילחם בכל זה, ולעשות משהו חדש שיהיה גם יפה וגם לגמרי שונה. אבל ידעתי שאני חייבת להצליח. כמעט הייתי אומרת שלא היתה לי ברירה. ידעתי שאני חייבת להוכיח שאני יודעת על מה אני מדברת. ג'ף הסכים ללכת אתי בעניין הזה כי ראה עד כמה אני נחושה בדעתי".

הטולמנים למדו משהו מהימים הקשים של "דניש". שיטת ניהול החברה היום שונה לחלוטין מזו שנהגו בה בעבר. לא עוד חברה גדולה עם מאות עובדים, שגדלה ומתרחבת ותובעת תשלומים גדולים מדי חודש. הפעם החליטו שהחנויות שתפתחנה ברחבי הארץ ותישאנה את השם "טולמנ'ס" לא תהיינה שלהם, אלא של אנשים פרטיים שיקבלו מהם את הסחורה וכן הדרכה וייעוץ בעיצוב החנות וניהולה. כמו כן הם נכנסים יותר ויותר לתחום עיצוב הפנים בפרוייקטים גדולים. כך למשל חלק גדול מהריהוט ב"סינרמה" הוא שלהם, הם עיצבו ספריה בחולון ומוזיאון ברמת־גן.

לא קשה לכם לעבוד כל השנים הללו ביחד?

תמרה: "קשה. קשה מאוד. אבל אלה הם חיינו, ואיני חושבת שהיינו יכולים היום לחיות אותם אחרת. עם כל הקשיים, זה אורח החיים שבחרנו לעצמנו, לטוב ולרע".

יעל פז־מלמד

שייקה. סוגרים חשבון

(המשך מעמוד 17)

למקום במטוס. בסופו של דבר, קברניט "אל־על" אורי יפה, הבעל של יונה עטרי, דחס אותה לאחת הטיסות, ובעשרים השנים האחרונות היא כאן. בינה לבין הארץ החמה והמטורפת הזאת יש הסכם קר של שביתת נשק. לא יותר. היא נשארה פה מפני שהלכה אחרי הגבר שלה. היא היתה אשת יחסי הציבור שלו, מנהלת העסקים, מתאמת ההופעות. "שייקה פשוט בא ועלה על הבמה. אני טיפלתי בכל היתר".

הפמיניזם, איכשהו, חלף על פניה של לידיה. כוחה הגדול ביותר הוא בכך שהיא יודעת בדיוק מי היא. בלי אשליות, בלי סנטימנטים. היא היתה בתו של אמן יוצא־דופן, וכשהיא התחתנה עם אמן יוצא דופן היא ידעה בדיוק לאן היא הולכת. אבל כאן נגמרת המשוואה. "לא", היא מחייכת, "שייקה לא היה בשבילי דמות־אב. בכלל לא הרגשנו נשואים. היינו חברים כאלה. נכון שהוא היה מבוגר ממני באופן יחסי, אבל אם מישהו משנינו היה הילד – זה היה הוא. אני הייתי המבקרת הראשית שלו. כל פעם שלא אהבתי קטע שהוא הראה לי, הוא הסתובב בבית יומיים בפרצוף נעלב ואחר כך בא והודה שאני צדקתי". החיוך מקלף ממנה לרגע את החודשים האחרונים, אבל אז הוא כבה. "כשהוא עמד למות הסתכלתי על ניני (הבן, 21) וידעתי בדיוק מה הוא מרגיש. גם אני הייתי בערך באותו גיל כשאבא נפטר, בן 53".

שייקה אופיר נפטר בגיל 58. "עכשיו", אמר אפרים קישון בליל מותו, "יתחיל הפסטיבל וכולם יגלו שהוא גאון. אני לא אשתתף. אני גיליתי שהוא גאון עוד כשהיה חי". וגילה אלמגור אמרה, שעתיים מאוחר יותר: "זה גיל למות? אמן בגיל הזה רק מתחיל למצות את עצמו". אבל אפילו לידיה מודה ששייקה יכול היה להוציא מעצמו יותר: "אני תמיד אמרתי לו שאף אחד לא חי עד גיל מאתיים, ושאם יש לו רעיונות – שיגשים אותם, אבל לא תיארתי לעצמי שהוא ימות כל־כך צעיר. למשל, כש'השוטר אזולאי' קיבל את 'גלובוס הזהב', אז שלחו את קישון לקחת את הפרס. אני ממש ביקשתי משייקה שיסע איתו, אבל הוא לא רצה. כשקישון חזר, התברר שכולם כל הזמן שאלו על שייקה, רצו אפילו לעשות גירסה אמריקנית של 'השוטר אזולאי', עם ריצ'ארד דרייפוס בתפקיד הראשי, אני בטוחה שאילו שייקה היה שם, היו נותנים לו את התפקיד. הוא לא פחות טוב מדרייפוס".

קצת קשה לפעמים לחבר את אופיר הבוהמיין, האלגנטי, האיש שהיה קצת יותר גדול מן החיים והרבה יותר מצחיק מהם, עם הדמות הביתית, החמימה, שעולה מדבריה של לידיה. מצד שני, לאופיר היו תמיד אלף פרצופים, ואם למישהו יש זכויות יוצרים על אחד מהם, הרי זו לידיה. שייקה אופיר של לידיה אהב לצייר ורצה לפסל ושנא לחץ וכל הזמן, אבל כל הזמן, יצר: "הוא היה כותב מכפנים במשך שבועות, וכשהגיע לנייר הכל יצא ממנו במכה אחת. לפעמים הוא אפילו לא טרח לכתוב לעצמו את הדברים. פשוט תכנן אותם, ואז עלה לבמה ושיחק אותם". רק כשניצב על הבמה, לא היה ללידיה שום קונפליקט עם עברו של בעלה. המערכון האהוב עליה ביותר, עד היום, הוא "ציונה והעין המקולקלת". ואם יש מדד לגדולתו של אופיר הרי זו העובדה ששני דורות צוחקים מהקטעים על הרצפלד ורוקסור. טיכו ולא כולם יודעים שאלה היו אנשים אמיתיים.

עכשיו, שבוע וחצי אחרי מותו של שייקה, לידיה אופיר היא ריאליסטית מבולבלת: "אני לא פוחדת שאין לי כישורים, אני יודעת שיש לי. תמיד עבדתי. לטפל בעסקים של שייקה היה פול טיים ג'וב. עכשיו אני צריכה לטפל בעצמי, ובניני וקאריך".

אבל איך?

"עוד לא חשבתי בכלל. בינתיים אני מתכננת מיום ליום. אני לא במצב רוח להגיד שאעשה דבר כזה או אחר. הבעיה האמיתית זה כל החיים. אין מה יהיה בסדר. זה כבר לא יהיה בסדר".

יאיר לפיד

בעמור זה מבחר מהידיעות והמודעות שפורסמו ב"מעריב" בשבוע שבין 28.8.52 — 4.9.52. הנוסח המקורי נשמר. ליקט: גבריאל שטרסמן.

השבוע לפני 35 שנה

התמרונים בדרום הארץ

השבוע יחל השלב האחרון של תמרוני הקיץ — בדרום הארץ. ושיב אני רואים צורך לפנות אל הצבור ולבקשו לשמש עורף ביצע ובעל הברה למבחן הגדול.

האגף ליחסי צבור • משרד הבטחון

פוטר פקיד שהאשים את ראשי הסוכנות

יעקב קרמר, פקיד בארכיון המרכזי של הסוכנות היהודית בירושלים אשר השמיע האשמות נגד ראשי הסוכנות, קיבל אתמול מכתב פיטורין.

במכתב הפיטורין נאמר, שמפטרים אותו "בגלל פעולותיך המכוונות נגד הסוכנות היהודית".

מר קרמר הוא פקיד בסוכנות מאז הקמת המדינה וחבר ותיק של מפא"י. לפני כמה ימים נפגש עם קבוצת עתונאים בירושלים ומסר להם פרטים על עובדים ומנהלי מחלקות וכן על חברי הנהלת הסוכנות היהודית "המנצלים את מעמדם לטובתם הפרטית".

כאשר נודע דבר זה להנהלת הסוכנות היהודית, נקרא מר קרמר לבירור. הוא לא הכחיש דבריו ואף הוסיף כי עוד לפני זמן רב מסר אותם הדברים עצמם לועדת הביקורת המרכזית של מפא"י, למבקר המדינה ולמבקר הסוכנות, אך עד כה לא קיבל תשובה משום מוסד. לפיכך החליט למסור מה שמסר לידיעת הציבור באמצעות העתונות.

גם "דן" תובע העלאה גדולה

אחרי שיאושרו העלתה את הדרישה להעלאת מחירי הנסיעה ב-70 אחוז תובעת גם חברת "דן" העלאת מחירי הנסיעה ב-60 עד 70 אחוז.

חבר הנהלת "דן" אמר הבוקר לכופר "מעריב" כי לפני 4 חדשים תבעה החברה העלאת מחירי הנסיעה ב-10 פרוטות בקווים הרגילים, אולם דרישה זו, שלא נתמלאה, עבר זמנה. עתה יש הכרח בתוספת גדולה יותר. בחוגי החברה חוששים כי הדיון בתביעת ההעלאה יימשך זמן רב, הואיל וכבר בן־גוריון, כמ"מ שר התחבורה, אינו מתפנה לתפקיד זה.

הודח מאליק, נציג רוסיה באו"ם

הנציג הראשי של רוסיה הסובייטית באו"ם, יעקב א. מאליק, יוחלף במחצית ספטמבר. במקומו יבוא סגן שר החוץ הסובייטי ואלריאן א. זורין — גילה פקיד גבוה באו"ם.

הנציג החדש הוא שלב נוסף בחילופי הגברי הדיפלומטיים ברוסיה הסובייטית.

ואלריאן א. זורין הוא מומחה הדיפלומטים הסובייטיים. ניצח על ההסיכה השמונית־ הצ'כוסלובקית בפברואר 1948.

18 אלף נפש — בלי בית־מרקחת

העזובה השוררת בכפר בלמה ובמעברות שבי ידידיה וגאולה, הסכנה לבריאות התושבים עקב תנאים סניטריים גרועים, מצוקת המים, חוסר התחבורה והחשמל — יתוארו ע"י משלחת השכונות הללו שתגיש עצומותיה לעיריית ת"א ביום ג' הבא.

הועדה הזמנית של השכונות מחתימה עתה את כל התושבים על פטיציה למועצת העיר.

אין אף בית מרקחת אחד לאוכלוסית של 18 אלף נפש. "דן" מפסיק את התחבורה בשעה 10.30 בערב. מי הסובלים מהורים מקור למחלות, מחסר ביוב. שכ' גאולה סובלת מחוסר מים וכן אין בסביבה טלפון ציבורי.

י. אלון הגיע

האלוף יגאל אלון, חבר קבוצת גנוסר, חזר היום מאנגליה לישראל.

האלוף אלון שהה במשך שנתיים בלונדון, שם השתלם במדעי הרוח. מניחים שימלא תפקיד מרכזי במוסדות הקיבוץ המאוחד או במפ"ם.

האלוף יגאל אלון חזר מאיקספטר ד עולה לחוף יחד עם אשתו וילדו

מק"י עורכת הפגנה בלי רשיון

הקומוניסטים עורכים היום בשעה 6 אחה"צ הפגנה בתל־אביב ללא רשיון מהממשלה כפי שקובע החוק, נגד הארכת השרות הצבאי.

ההפגנה עומדת לצאת מככר מוגרבי במקום שינאמו ד"ר שמואל אייזנשטארט וחברת הכנסת אסתר וילנסקה. הקומוניסטים גייסו להפגנה חברים מכל קצות הארץ. ההפגנה עלולה להיתקל בהתנגדות המשטרה, שיש לה הוראות שלא להרשות הפגנות בלתי חוקיות.

מק"י עשתה מאמצים רבים להשפיע על מפ"ם שתצטרף להפגנה (שתי המפלגות הצביעו יחד בכנסת נגד הארכת השרות הצבאי). כפי שנודע היו במרכז מפ"ם מצדדים ב"מאבק המשותף" עם מק"י בענין זה, ובראשם אנשי סנה ופרמינגר. אולם לאחר ההתנגשויות החמורות בסניף מפ"ם בתל־אביב, על רקע ההתנגדות החריפה של אנשי "לאחדות העבודה" לשיתוף פעולה עם מק"י, הוחלט להעדיף את השלום הפנימי במפלגה ולוותר על השתתפות ב"הפגנת השלום" של מק"י. החלטה זו עוררה רוגז רב בחוגי מק"י המאשימה את מפ"ם ב"כניעה למתרחר המלחמה מסוג של דוד בן־גוריון".

שומרות החוק

שתי שוטרות שסיימו בסוף השבוע שעבר קורס לשוטרים ושוטרות בירושלים.

רוב למפא"י בארגון האחיות

רשימת מפא"י זכתה לרוב מוחלט, של 64 אחוז, בבחירות לועידה הארצית של האחיות. במקום השני נמצאת מפ"ם, עם 31 אחוז. רשימת העובד הציוני ומק"י השיגו 3 אחוזים כל אחת.

עד הבוקר נסתיימה ספירת 1857 קולות מתוך 2786 בעלי זכות הצבעה. מפא"י (א') קיבלה 1120 קולות מפ"ם (מ') 496, העובד הציוני (פ') 67, קומוניסטים (ק') 64. תוצאות אלה אינן בוללות עדיין מספר מקומות קטנים.

בבית חולים צבאי גדול ... עמדו להצביע כ-100 אחיות ... אתמול אלמוני ... עצמו כבא כוח ועדת ההנהלה המרכזית והודיע כי ... ...לא ... לערוך בחירות.

פתיחת מבצעי החג
המשביר לצרכן
40
במוצאי שבת 5.9.87
5.9-11.9.87
טקסטיל בית
•מצעי מיטה
•מגבות
•מפות
•שמיכות
•כריות
כלי-בית ומטבח
•מערכות לאוכל
•סירים ומחבתות
•אביזרי מטבח
•כלי זכוכית וכוסות
•סכו"ם
אלפי מוצרים
ב 20% הנחה
קניית השבוע
מפות טרילין
140×180 במקום 34.80 רק 23.90 ש"ח
140×240 במקום 46.50 רק 30.90 ש"ח
140×260 במקום 50.30 רק 33.90 ש"ח
140×300 במקום 58.00 רק 37.90 ש"ח
מגבות ערד "פימה"
40% הנחה
סט 3 מחבתות טפלון
רק 14.20 ש"ח
במוצאי שבת בלבד
הגרלה
100 קונים יזכו בשווי קנייתם בחזרה*
*בתוך קניה של המשביר לצרכן
בתי הכל-בו פתוחים מוצאת השבת עד 22.30
את מגזין לגברים
צ'ופר עתון לילדים
ספטמבר '87
חסידי אומות עולם: לא רוצים חסדים
פסיכולוגיה: "בתולת ברזל"
אירוח: ארבעה מתכונים חגיגיים
אופנה: לבן ביום, צבעוני בלילה
דיוקן: יהודה פוליקר
יופיע ביום ב' הקרוב!
320 עמודים